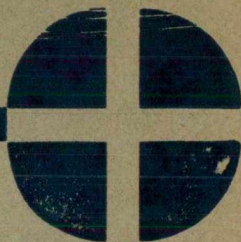

Ny. Élet

Az ifjú katolicizmus folyóirata

Tartalom:

Serédy Jusztinian körleveléből. — Bangha Béla S. J.: A husvétí zászló — diadalmas zászló. — I. Szemlér Ferenc: Az orosz forradalom a nagy francia forradalom tükrében. — Pethő Sándor dr.: Apponyi élete és egyénisége. Alszeghy Zsolt előadása Mécs Lászlóról. — Csávossy Elemér S. J.: Kibontakozás — Lukács Mansvét O. F. M.: Munkáskérdés — fontos kérdés. Mécs László: Kényszerleszállás (vers). — Tüske Béla: Az Egyház útja a sporthoz. — Barák Kázmér: Az új kultúra kezdetéről. — Kossányi József: Éjjéli kiáltás (vers). — Possonyi László dr.: A magyar prózairók. — Reményi József: Szonettek. — Komló István: A bécsi marxisták iskolareformja. — Dr. Grentrup Tódor: Erkölcsbölcséleti alapelvek az iskolás-gyermek anyanyelvén való vallás-oktatása ügyében. — Róma szava — ifjúsági — gazdasági — kulturális — társadalmi — művészeti — film — szemle. — Világosság: pedagógiai és iskolaügyi szemle. — † Prohászka Ottokár — Mihelics Vid dr. — Lippert Péter S. J. gondolataiból. — Karikatúrák.

FOLYÓIRATOK

19

A Prohászka Körök megbízásából szerkeszti:

Rády Elemér

15.

1933

Április

II. évf.

4. sz.

Ára 4K

Az új katholicizmus folyóirata

szociális és világnézeti folyóirat

Megjelenik évente tizenegyszer

Főszerkesztő:

RÁDY ELEMÉR.

Budapesti szerkesztő:

Czakó József

Budapest IX.

Ráday u. 43-45.

Prágai szerkesztő:

Sinkó Ferenc

Praha-Pankrác,

Husová u. 8.

Erdélyi szerkesztő

Venczel József

Cluj-Kolozsvár.

Str. Universitii 10

A „**Világosság**” pedagógiai rész szerkesztői:

Csongrády Árpád, Dinyés Károly és Willand János.

Szerkesztésért és kiadásért **Suhaj Béla dr.** felel.

SZERKESZTŐSÉG:

KOŠICE-KASSA, Mikes Kelemen u. 6.

Minden, a lap szemleli részét érintő levél, érdeklődés, cserepéldányok, ismertetésre szánt könyvek stb. ide küldendők.

KIADÓHIVATAL:

ROŽŇAVA-ROZSNYÓ, Fő tér 4.,

ahová a lap anyagi részét illető küldemények, levelek, előfizetések és reklamációk küldendők.

Előfizetési díj egy évre 30 Kč, 6 pengő, 180 leu. Egyes szám Ára 4 Kč.

Figyelem !

Megjelent !

Új Élet könyvei I. szám.

Spesz Sándor dr. főiskolai tanár nagy 220 oldalas tanulmánya.

Okkultizmus és Csoda címen.

A könyv német és szlovák kiadásban már teljesen elfogyott. Az olasz kiadás most van sajtó alatt. A magyar kiadás az Új Élet kiadásában jelent meg és kiadóhivatalunkban Rožňava, Fő tér 4. kapható.

Ára kötve 25'— Kč, fűzve 20 Kč.

A könyv tárgyalja az okkult jelenségeket, A Spiritizmus történetét s mibenlétét, a csodához való viszonyát. A szerző külön részben ismerteti **Konnorsreuti Neumann Teréz** esetét.

Senki sem nélkülözheti, akit ezek a kérdések érdekelnek.

Rendelje meg!!

ÚJ ÉLET ————— 4. sz.

Ma ebben a világban olyan könyörülőnek és a kereszthordozásában annyira részesnek kell lennünk, annyi közösséget kell vállalnunk a szenvedőkkel, hogy e kötelességből jó keresztény ki nem vonhatja magát, hacsak némi jutalomra és elnézésre is számít Istentől és ha csak valamennyire is óhajtja, hogy felebarátja és önmagaelőtt némi becsülete legyen. Vállalnod kell most ember a különös szeretet munkáját, vállalnod kell az öntudatos lemondást, kapzsiságodról, álláshalmazásodról, fényeskedésedről és minden társadalomellenes konok érzésedről. Az igénytelenség darócába kell öltöznöd, legalább most.

SERÉDI JUSZTINIÁN hercegprimás
1932. évi böjti körleveléből.

A husvéti zászló — diadalmi zászló. —————

Bangha Béla S. J.

Husvét ünnepi feltámadásra kongnak a harangok. Azzal a drámai elevenséggel, amely annyira sajátja az Egyház szer-tartásainak, jelenedik meg előttünk a sirban pihenő s azután a sirból elevenen, dicsőségben felkelő Üdvözítő képe. „Kelj fel, Uram — zengi a liturgia éneke, mint a költőgető jegyes esengése, — kelj fel és ne hagyj el minket mindvégig . . .” S visszazeng rá az ébredt Jegyes köszöntése: „Béke veletek, én vagyok; ne féljetek!” És aztán a nép anyanyelvén — ez egyetlen eset, amikor a liturgikus nyelv korlátait kerestülőtöri az édes anyanyelven ujjongó hit szava — folytatja az Egyház: „Feltámadt Krisztus e napon!” És a nép ráfelel azzal a leir-hatatlanul egyszerű, megható és ünnepélyes ujjongással, melyet csak a nagyszombat esti feltámadás ünnepén hallani: „Alleluja! Hála legyen az Istennek!” És szól a csengő, zúg a harang, száll a fémjénfüst és megmozdul a fémeg és szorongva, énekelve, térdrehajtva s megint előre-előretörve kíséri az eucha-risztikus Krisztusnak szimbolikus bevonulását a halálból az életbe, a sirból a feltámadás dicsőségébe, a holtak tornácaiból az örök élet fényes trónusai felé . . . „Alleluja! Hála legyen az Istennek!”

„Hogy az ember vigadozzon!” A feltámadás a vigasság ünnepe: a vigasságé épen ott, ahol a gyász szokott lakozni: a sir fölött. A hit diadala ez: diadal a halál, a mulandóság, a reménytelenség fölött. A fermészet és a tudomány nem értik meg ezt: megállnak a sirnál. Tul rajta csak Ő segít, aki béklyóba verte a halált s a sirgödör sötét mélyéről bizva, mosolyogva, hiva int felénk: „Én vagyok. Ne féljete!”

De husvét nemcsak a hitnek ünnepe, hanem a kulturáé is. Azért, mert minden erős és egészséges kultúra összefügg a hittel s jórészt belőle fejlődik. Százszor megmondották, de még mindig nem tudjuk eléggé, hogy a kultúra nemcsak külső csiszoltságot, technikát, higiénikus és kényelmes berendezéseket jelent, hanem elsősorban lelki eligazodást, emelkedett világnézetet, erkölcsi életstílust, felsőbbrendű elvek és szempontok uralmát. A villany és rádió közvetlen közelében, a huszemeletes palotákban és a bankok párnázott ajtai mögött is vidáman burjánozhatik a lelki kurturátlanság. Kifinomult társadalmi formák mellett is lehetnek elernyed, életképtelen, meghasonlott s elhibázott életek. A nemzetek sokszor akkor jutnak el a belső megrohadáshoz, amikor külső ragyogás, művészi teljesítmények s csillogó civilizáltság dolgában tetőpontjukra értek, mint Hellas, a régi Róma, vagy a 18-ik század Franciaországa.

A 18-ik és 19-ik század sekélyes liberálizmusa, önimádó felvilágosodási mámore az a balhiedelmet vészték bele mélyen Európa társadalmának a lelkébe, hogy a kereszténység gátja a kulturának, kényelmetlen, reakciós akadályozója az emberi haladásnak. Ez a balhit ma annyiban engedett, hogy komoly emberek nem látnak többé összeférhetlenséget hit és haladás, kereszténység és kultúra, vallás és tudomány között. Sőt az általános társadalmi felfogás ma már kegyesen elismeri a kereszténység moralizáló, népnevelő s erkölcsvédő hatását. Azonban kevesen jutnak el a tisztánlátásnak addig a fokáig, hogy felfognák, mennyire általános és nélkülözhetetlen alapja a kulturának az a kereszténység, amely lelki harmóniát, emelkedettséget, magasztos életnézetet jelent; az embert örök s isteni célok szolgálatába emeli s az életnek fölösleges, eszmei, transzcendens rendeltetést jelöl ki.

Aki a husvétban hisz, az hisz az ember fulvilági, isteni rendeltetésében is. Hisz az erkölcs örök értékében, az evangéliumi életparancsok abszolút kötelező erejében. Az ilyen ember sohasem csügged, nem esik kétségbe. Nem rendeli alá embertársait a maga önzésének, nem imádja a mammont, nem helyezi a pillanat érdekét az el nem muló értékek fölé. Nem tekintí végcélnek a testi gyönyört, nem hódol be káprázatos, csalogató, forradalmi jelszavaknak, nem fekiní a felebarátot merő vetélytársnak a léfharcban. A nő, a gyermek, a család, a haza, az emberi szolidaritás magasabb, átszellemült jelentőséget nyernek szemében. Az emberi élet gondjai, fáradalmi, megpróbáltatásai, csalódásai, gyászai, kinjai — nem lesújtó

taglócsapások neki, hanem akadályok a versenypályán, amelyeket bátor elszánással le kell győzni; nem érthetetlen és értelmetlen játékaik valamely ellenséges végzetnek, hanem Gondviselés nyújtotta alkalmak, hogy lelkünk erejét, nemes-ségét kipróbáljuk és edzzük rajtuk. A hívők lelkében az Olajfa-hegyi órák a lelki katarzisz főiskoláit jelentik, a kereszttűt a feltámadás közelgő glóriáját, a halál az örök életet, a nagy-hét gyásza a husvét felcsengő allelujiát.

* * *

Husvét nálunk nemcsak a hit és kultúra ünnepét jelenti, hanem a lelkek megtisztulását is. A nagybőjti magábaszállások, lelkigyakorlatok, bűnbánat és bűnbocsánat idejét. A világ nem tudja, micsoda hatalmas lélekujulás folyik ilyenkor a mi Man-réziánkban, templomainkban, intézeteinkben. Nem tudja, milyen halott-fámasztások, új életrekelések, Pálfordulások, nemes galy-ójtások mennek végbe a mi nagybőjti gyónószékeinkben. Nem tudja, hogy ami erkölcs, tisztaság, evangélium, ujjászületés, lendület és hősiesség a társadalomban van, innen ered s az Eucharisztia élőviz-forrásaiból.

Még a nem katolikus világ is közvetve és öntudatlanul ezekből a tisztuló folyamatokból táplálkozik, innen s rajtuk keresztül szűrődik beléje a krisztusi élet minden megmaradt elevensége. Ha a világ tudja még, mi a bűn, a lelkiismeret-vizsgálat, a magábaszállás, a megbánás, a jóvátétel, valóban csak a mi bűnbánati gyakorlatunk, az ősegyházától átvett penitenciázó szellemünk révén tudja. A gyónószék maholnap az egyetlen mentsvéra a komoly, keresztény erkölcsnek, védője a házasság felbonthatatlanságának, a gyermek jogának az élethez, a női szeméremnek, az ifjúi ártatlanságnak. Az állam, a köz, a társadalom az emberi béke legértékesebb erkölcsi tartalmát a gyónószékek lélekújító, erkölcsfermelő erejéből veszi. Ez a bűnbánati gyakorlat állítja ismét talpra az eleset-tet, a megtévedtet, a magába roskadtat, a kétségbeesőt. Ez tanítja a szilaj, fékezetlen szenvedélyű embert mindenelőtt lo-jális elégtételnyújtásra az Istennel szemben, a legfölségesebb, mert legőszintébb s legbecsületesebb vádirat-szerkesztésre önmaga ellen, megbánásra, jóvátételre, erős fogadásra. Ez kényszeríti a szeretetlent szeretetre, a jogtípót a mások jogai-nak elismerésére, a hüftlen házastársat a hűséghez való visszatérésre, a fertőbe süllyedtet a tiszta élet visszavágyá-sára. Komoly hifélelet élő katolikusnál az evangéliumi erkölcs nem szószoki sallang csupán, nem általánosságban tartott elméleti dikció, nem hatásos ünnepi szólam, hanem eleven valóság, kérlelhetetlen életszabály, szent s egyre megújuló fogadás, a kulcsok hatalmának folytonos ellenőrzése alá bo-csátott, tehát határozott, elszámolt, konkrét és részletekbe menő életreform. A világ nem tudja, sokszor még a katoli-kusok maguk is alig sejtik, mennyi hatalmas moralizáló erő, mennyi magasabb lendület, tisztulás és nemesbülés, a társa-dalom mennyi fittos sebének orvoslása sugárzik ki minden katolikus gyónószékből, milyen kulturmunka ez és mennyivel

többet használ a nemzetnek is és a társadalomnak, mint a felekezeti vagy nacionalista jelszavak termékefelen, önámító, sokszor lelkiismeretét elalfató mozsaraztatása.

A keresztény lélekkultusz, ami annyit is jelent, mint életkultusz. A feltámadás hite a legnagyobb dolog, amire emberi elme valaha ráésmélhetett. A husvéthajnala, az üres szentsír nemcsak az Isten-Fiának elpusztíthatatlan, örök életét jelenti, hanem a miénket is. Felséges gondolat s mámorító, diadalmas érzés: énelőttem is örök távlatok nyílnak, engem is vissza fog adni az életnek a sír; lélekben, sőt a nagy feltámadás után testben is mindenkorra leszek, mindig érzően, mindig szeretően, mindig boldogan, ha ugyan elfogadtam s híven köveitem a feltámadott Isten-Fia élető kegyelmét!

Am ez a hit nemcsak örömet s győzelmet jelent, hanem intelmet is. Mi nem szállhatunk le mindennapi életünkben s gondolkodásunkban arra az alacsony színvonalra, amelyen a modern gondolkodás mozog, amelynek csak az anyag fontos, a lélek semmi. Nekünk mindenkép a lélek kérdései az első, a nyomósak, a mindenben uralkodók. Nem a test s annak kulturája. Nem vetjük meg a testet sem, ápoljuk, fejlesztjük erőit és tehetségeit, de nem állunk meg bennük s nem fekinjük öncélnak. Nekünk nem a sport a legfontosabb s nem a világrekordok; nem a szépségversenyek s a balettek, nem a gazdasági élet harcai, bank és ipar, egészségügy és politika; nem Vénus és Baccus örömei, nem a szellemtelen festkultusz és az animális gyönyörűségek szürcsölése. Mi ezeken túl és ezek felett szebbet is tudunk, jobbat, örökebbet, nemesebbet maradandóbbat, emberhez méltóbbat, felemelőbbet. S husvét harangjai a lélekkultusznak ezt a felsőbbségét, a feltámadás ujjongó hitét zenélik bele az ideleenn való harcokban kifáradt, kisajfolt, kimart és kisebzett lelkünkbe. S ettől a zenétől megmámorosodva, szóban ki nem fejezhető ujjongással, bizalommal s örömmel nézünk, túl ködön s temetői enyészeten, az örök élet lobogó hajnala elé.

Az orosz forradalom a nagy francia forradalom tükrében

Szemlér Ferenc.

A történelemtudomány mai állása szerint merész dolog volna a történelemben törvényszerűséget felfedezni. Jóllehet az emberi szellem a maga rendszerező és skatulyázó tulajdonságainál fogva a történelmi eseményeknek logikus magyarázatot adni igyekszik (legjobb példa erre Spengler, vagy a magyar Ligeti Pál), mint a mai napig nem sikerült biztos és pontos megfigyeléseket leszögezni a történelmi események technikájáról.

A történelemben egyelőre csak analógiákkal dolgozunk, de ezek az analógiák néha egészen meglepő tanulságokat rejtenek magukban. Mindenesetre ezek is csak annyit érnek, amennyit egy hasonlat érhet, azaz a hasonlított dolog

értelme jobban kiviláglik a hasonlítás eszközéül felhasznált történetes megegyezései kapcsán anélkül, hogy a két esemény tulajdonképen logikai kapcsolatban volna egymással:

Azt azonban már célszerűségi okokból is kénytelenek vagyunk feltenni, hogy a történelemben folyamatos haladás van, mert enélkül minden történeti kutatásunk alól kisiklanék a talaj, az a meggyőződés, hogy történeti kutatásaink nem csupán az események egyszerű feljegyzésére szorítkoznak, hanem hogy a feljegyzésekből a megfelelő következtetéseket is levonhatjuk.

A kérdés most már csak az, hogy ennek a feltételezett haladásnak mi a módszere? . . . Egyesek szerint a haladás fejlődés útján (evolúció), mások szerint pedig forradalom útján (revolúció) történik. Mindkét párt bővelkedik érvekben és ellenérvekben. Azt hiszem azonban, hogy a két ellentétes álláspont tulajdonképen csak ugyanannak a dolognak két szempontból való szemléléséből ered.

Ha az emberi természetet vizsgáljuk, akkor minden kétséget kizáróan kiderül, hogy a hatalom birtokosai minden időkben és minden népnél a saját javukra alkotják a törvényeket és a társadalmi berendezkedést. És bár ezek a törvények kezdetben meg is felelnek a többség akarátának és életfeltételeinek, az élet folytonos változása következtében a törvények és intézmények elavulnak. A hatalom birtokosai természetesen nem óhajtják a dolog állapotán változtatni, tehát a változás csak forradalmi uton mehet végbe. Ez a tény. Minthogy azonban a forradalom mindig vérrel és pusztulással jár, helyette alkalmasabb volna a fejlődés, ami azonban csak akkor lehetséges, ha maga az ember megváltoztatja természetét. Tehát a revolúció: tény az evolúció: ideál. Ugyanannak a jelenségnek: a fejlődésnek két különböző értékű megfogalmazása. De hogy a magasabbértékű folyamatos fejlődéshez eljusson, még sok forradalmon kell az emberiségnek magát átküzdenie.

Napjaink története ismét forradalmi mozdulásokkal terhes. A jelen történetirója látlat hiányában nem tudhatja ugyan, hogy e megmozdulásnak mi a legfőbb sajátossága és hogy valójában hová fognak fejlődni. A forradalmakat irányító eszmék és a megvalósított reformok között ugyanis bizonyos százalékos arányszám áll fenn, ami annyit jelent, hogy a célul kitűzött elgondolásoknak rendszerint csak kisebb hányada valósul meg s ezeknek egyrészt is elsöpri majd a cselekvésre következő ellenhatás. Egy azonban bizonyos és bármennyire is ellenszenves nekünk minden erőszaktétel és romboló változás, ezt el kell ismernünk, hogy mihelyt a gazdasági helyzet a felülről jövő nyomással együtt türhetetlenné válik, a forradalom, vagy legalább is az erőszakos változás kikerülhetetlen és semminemű intézkedéssel nem lehet megakadályozni.

A legjobb példa erre Oroszország. Teljesen hiábavaló azt állítani, hogy az orosz forradalmat egyik vagy másik forradalmár-csoport csinálta. Ha Oroszországban nem lett volna minden készen a forradalomra, mind igyekezhetett volna Kerenszki, vagy Lenin, hogy forradalmat csináljon, kisebb helyiérdekű zendüléseken nem terjedt volna túl az egész mozgalom! . . . Viszont ennek a forradalomnak el kellett jönnie, épen az előbb mondottak kapcsán, mert a törvények és intézmények merevségét már nem tudta elviselnie folyton alakulásban lévő társadalom.

Tehát teljesen okatlan dolog volna ezt a forradalmat elítélő szavakkal megbélyegezni. A forradalomnak be kellett következnie és úgy jött mint valami természeti tűnemény. S a természeti tűneményt végül is nem lehet erkölcsi normák alá fogni. Más megítélés alá esik aztán az a kérdés, hogy a forradalomban milyen irányzatok kerültek élre. Ezek lehetnek erkölcsösek, vagy erköletes-telenek; de a forradalomra magára már nincsenek befolyással.

Hasonló oktalanság volna a nagy francia forradalmat erkölcstelennek bélyegezni azért, mert egyes szakaszaiban a legképtelenebb vadság, féltelenség és állatiasság uralkodott. Egy forradalmat mindig végső hatásaiban kell vizsgálnunk és így tekintve a francia forradalom igen sokat jelent a modern kor történetében, hiszen tulajdonképpen neki köszönhetjük jelenlegi társadalmi berendezkedésünket (és egyesek szerint korunk minden szerencsétlenségét.)

A francia forradalom meglehetősen közel fekszik hozzánk, elég bő ismereteink vannak róla s ezért alkalmas ahhoz, hogy a modern orosz forradalommal összehasonlítsuk.

Európában voltak még forradalmak, de ezek közül csak ez a két forradalom dicsekedhetett azzal, hogy tartós sikereket ért el. A többi újkori forradalom rendszerint helyiérdekű megmozdulás volt, legtöbb esetben a francia forradalom távolbahatásaként jelentkezett és csak két forradalom volt, ami indítékaiban, eszközeiben és céljaiban meglepő hasonlóságot mutatott a nagy francia forradalom és a jelenlegi orosz forradalom.

Természetes, hogy e két esemény között ugyanannyi különbözőséget is felfedezhetünk, célunk azonban nem a különbségek kimutatása, hanem az, hogy a hasonlóságok felszínrehozatalával bizonyos történelmi távlatot adhassunk olyan most történt dolgoknak, amelyeknél ez a távlat valóságban hiányzik.

A francia forradalmat egy újonnan kifejlődött társadalmi osztálynak: a harmadik rendnek ellenálhatatlan feltörekvése okozta. Ez öntudatlanul történő mozgás irányait jelölték ki a XVIII. század filozófusai, akik legnagyobb részben nem is tartoztak abba az osztályba, amelynek a társadalmi kereteket szítfeszítő munkáját támogatták és megfelelő ideológiai alappal látták el. Az orosz forradalom is egy társadalmi osztály feltörekvésének kifejezése, amely ezuttal a már hatalomravergődött harmadik rendtől igyekszik társadalomalkotóként való elismerését kiverekedni. Az ideológiai alap a változott időknek megfelelően természetesen más. Míg a francia forradalom az úgynevezett emberi jogokért harcolt, a teljes mértékben ködösen megfogalmazott szabadságért, egyenlőségért és testvériségért, addig a mostani forradalmi törekvések gazdasági megfogalmazást nyertek. Mindakettő hasonló azonban akkor, mikor saját törekvéseit igazoló elméleteknek a természeti törvények szükségességét tulajdonítja.

Mindkét forradalom átment a terror korszakán és mindakettő hozzáfogott az új rend megszervezéséhez. A francia forradalom megteremtette a katonailag egységes Franciaországot, az orosz forradalom öt éves tervet csinált ehelyett, mint a gazdasági alapokon nyugvó ideológia természetes következményét.

Sokáig lehetne itt felsorolgatni egyes kikapott hasonlóságokat, ami azonban nem járna sok tanulsággal. (Történetirő tehetné ezt meg szélesen és alaposan dokumentált könyvben.) Én kénytelen vagyok egyetlen egy feltűnő jelenségre felhívni a figyelmet. Arra, hogy mindkét forradalom univerzális jellegű és hogy mindakettő a mult teljes lerombolásával s az ember tökéletes megváltoztatásával akarta és akarja a jövő társadalmát kiépíteni.

A nagy francia forradalmat megelőző filozófusok és a forradalom teoretikusai szinte egyöntetűen jelentették ki, hogy az, amit ők akarnak, az nem Franciaország személyes ügye, hanem az egész emberiségé. „Az ember és állampolgár jogai” nem csak a franciákra érvényesek, hanem a világ minden polgárára, legyen az német, kínai, vagy hottentotta. S ezért éreztek jogot magukban arra, hogy forradalmi eszméiket nemcsak Franciaországban, hanem a rajta kívül eső országokban is terjesszék. Az orosz forradalom jelszava eléggé ismeretes: „Világ proletárai egyesüljete! és eléggé ismertes az a propaganda amit Moszkva folytat a világ forradalmasítására. A francia forradalom és az orosz forradalom is kiváltképpen nemzetközi jellegű és ezt a jelleget az egyik az embernek

veleszületett, minden helyen és minden időben érvényes jogaitól vette, míg a másik attól a jogtól, amit a dolgozó követel munkájának gyümölcse fölött.

A másik jellegzetesség még szembetűnőbb: a mult minden lehető nyomának elpusztítása és egy újabb generáció felnevelése, amely már ne is emlékezék arra a társadalmi berendezésre, ami a forradalmat megelőzőleg uralkodott. Itt nem is kell példákra hivatkozni, a francia forradalomnak ez a jellemvonása minden középiskolai tankönyvben megtalálható, az orosz forradalom pedig szemünk előtt folyik még ma is.

Nem viszem tovább az analógiát. Ez a tökéletlen összehasonlítás csak azt akarta megérzékeltetni, hogy ha nem is logikai, de bizonyos eszmei kapcsolatot mégis lehet e két hatalmas esemény között felfedezni. Minthogy pedig a francia forradalom eredményei és lefolyása ismeretesek előttünk a kérdés most már csak az, hogy vonhatunk-e ebből valamelyes következtetést az orosz forradalom eredményeire és további lefolyására? Véleményem szerint igen. Bár a történelmi jóvendőmondásokat gyakran érték már csúfos kudarcok, most mégis megkísérlem, hogy egy pár teljesen általános kérdésre választ adjak. Ezek a kérdések a következők:

Mi lesz az orosz forradalom további sorsa? Micsoda hatása lesz az orosz forradalomnak Európa többi országaira? Sikerül-e a forradalom következtében a régi társadalmi intézmények teljes megsemmisítését elérni? . . .

Ha a francia forradalmat és általában bármely forradalmat vesszünk mintának, akkor arra a következtetésre kell jutnunk, hogy a forradalmak rendszerint diktatúrákban végződnek. A széthúzó erők fölé lassankint még egy erősebb akarat kerekedik, aki aztán akár erőszakkal is saját elgondolásait valósítja meg s nem törődik a forradalommal. Az oroszok kitűnő taktikai érzékről tettek tanuságot, amikor nem engedték a forradalmi erőket apró politikai harcokban szétforgácsolódni, hanem célul és ideálul állították maguk elé az ötéves tervet s azután a második ötéves tervet. Erősen kérdéses azonban, hogy e tervek bevégződése után lesz-e még elég energia az orosz népben arra, hogy további ötéves tervek megvalósításához fogjon. Ha nem, minden bizonnyal bekövetkezik a diktatura, amely a forradalmi máz külső megőrzésével új egyéni uralmat létesít s ez nagyon fog hasonlítani ahhoz az uralomhoz, amit épen a forradalom döntött meg. De ha a jelenlegi rendszer meg is dől amikor, hatásai — különösen gazdasági téren — eltörölhetetlenek lesznek és Oroszország jóvendő fejlődésében jelentős szerepét fognak játszani.

A francia forradalom úgy hatott Európa többi országaira, mint valami földrengéses góc: a lökéseket mindenfelé érezni lehetett. És a hatás nem korlátozódott a francia forradalmat közvetlenül környező évekre, hanem több mint egy félszázadon keresztül mozgásban tartotta Európa népeit. Nagyon valószínűnek tartom, hogy az orosz forradalom is hasonló hatást fog kiváltani. Európának talaja a pusztító háború és a gazdasági leromlás következtében teljesen ingatagga változott és már nem csupán egy osztály, hanem a népnek majdnem minden rétege eljutott ahhoz a ponthoz, ahol legelemibb életszükségleteit sem tudja kielégíteni. Teljes tárgyilagossággal kell megállapítanunk, hogy ilyen körülmények között a forradalmi megmozdulások valószínűsége fenyegető arányban megnövekedett és mindaddig, amíg a lerongyolódott tömegek maguk előtt látnak egy diadalmaskodott forradalmat, sohasem lehet kiverni a fejükből azt a gondolatot, hogy saját elkinzottságukon is csak hasonló forradalom segíthet. Európa tehát az eljövendő években nehéz napoknak nézhet elébe és kétségtelen az, hogy a mai generáció egész életét csak folytonos forradalmi kísérletek között fogja leélni. Nem az a fontos, hogy ezek a forradalmi kísérletek vezetnek-e

valami eredményre, hanem csak az a tény, hogy Európa az elkövetkező években szakadatlan nyugtalanságok színhelye lesz és kulturája minden valószínűség szerint alaposan megcsínyli majd ezeket a harcokat. Ezek a forradalmi kísérletek azonban alaposan meg fogják változtatni egész mostani felfogásukat és sok olyan követelés, ami most forradalminak tetszik, önmagától fog megvalósulni, mint ahogy a francia forradalom megvalósította Európa többi országaiban is a törvény előtt való egyenlőséget, a jobbágyság eltörlését (na és az úgynevezett szabadságot, amiben nem volt sok köszönet.)

Mind a francia, mind pedig az orosz forradalom elsőrangú és fontos céljának tűzte ki mindannak megsemmisítését, ami a régi társadalmi rend alkotórészét képezte. A jakobinus-klubban arról vitatkoztak, hogy a „sacré non de Dieu!” felkiáltás elég ok-e valakinek a forradalmi törvényszék elé való állítására, az oroszok pedig minden lehető eszközzel üldözik az úgynevezett ellenforradalmi elemeket. Anúint azonban a történelem megmutatta a francia forradalom kapcsán: a régi társadalmi rend részeit nem lehetett erőszakkal kiirtani s bár jelentőségükből igen nagyot veszítettek, megmaradtak az új államalakulatban is. Így maradt meg a születési nemesség is, mint cím, vagy viselőjének magánbüszkesége, így maradt meg a monarchikus eszme is, jóval gyöngébben és a parlamentáris kormányforma korrektívumával. Valószínűnek látszik tehát, hogy bár az orosz forradalom mindent meg akar semmisíteni, ami a régi uralomra emlékeztet, ez a terv nem fog százszázalékosan sikerülni. Az eljövendő gazdasági rendszer mellett minden valószínűség szerint megmaradnak a kapitalista gazdálkodás formái is, azonban ezek nagyot veszítenek majd jelentőségükből. Természetesen nem tudhatjuk, hogy az új gazdasági berendezkedés milyen alapokon fog nyugodni és milyen formában fogja az emberi igények kielégítését elérni, annyi azonban bizonyos, hogy akármilyen alakot is öltön, mellette másodrangú szerepet játszva ugyan, de megmaradnak a régi termelési és elosztási rendszer egyes ágazatai.

Ami most már a szellemi téren tervezett újjáalakításokat illeti az úgynevezett gyökeres kiirtás elmélete a forradalom kezdősebessége csökkentésének arányában fog elhalványulni. A francia forradalom oltárra ültette az észet és bezárta a templomokat, az orosz forradalom a dialektikus materializmust hirdeti és a bezobzsnikok rohamosztagait indítja a vallás ellen. De ahogy a francia forradalomnak nem sikerült a vallást kiirtani, épúgy nem fog sikerülni az orosz forradalomnak sem. A művészet és tudomány hasonlóképpen nem fog parancszoóra átalakulni és a jövő társadalma nem fogja még a nyelvtudománytól is azt követelni, hogy dialektikus alapon álljon. Ez a követelés a forradalom szempontjából ésszerű, mert csak így adhat teljes lendületet önmagának, azonban mihelyt a forradalomból normális életforma lesz, ezek a követelések önmaguktól elenyésznek.

Voltaire és Rousseau művei szolgáltak alapú a francia forradalomnak, ma azonban már csak történeti értékkel bírnak, pedig 140 év választ el minket a francia forradalomtól. S több mint bizonyos, hogy kétszáz év múlva Marx eszméit is csak történelmi szempontból nézi majd a társadalom s ha történeti értékét el is ismerik, az akkori jelenre kevés mozgató hatással lesz majd.

Nem filozófálok, de az én körömben a szeretet lángját élesztem ; s tegye ezt mindenki tőle telhetőleg. . .

PROHÁSZKA OTTOKÁR.

Apponyi élete és egyénisége.

Pethő Sándor dr.

Két esztendővel született a magyar szabadságharc előtt. Mély vallásos érzületét anyai örökség gyanánt vitte ki az eberhardi kastélyból és fejlesztette idővel, tanulmányai folyamán teljes világszemléleté. Atyjától, Apponyi György gróftól, aki a rendi Magyarország utolsó kancellárja és később az Októberi Diploma Magyarországnak országbirája volt, örökölte az ősi nemzeti hagyományok kultuszát és a történelmi jog államkonstruáló hatalmában való rendíthetetlen hitét. »Olyan családi légkörben nőttem fel, — beszéli ő maga emlékirataiban, — ahol a tiszta erkölcs, az erkölcsileg jó, magától értetődő, természetszerű dolognak tekintett és mint olyan érvényesült, a rossz pedig valami távoleső, inkább csak elméletben létező, néhány elvetemült vagy szerencsétlen embert érintő jelenségként szerepelt, ami minket nem is érinthet«. Fogékony gyermeki lelkére ebben a nobiles milieuban édesanyja, Sztáray Julia grófnő, ez a nagyműveltségű, finom művészi érzékekkel megáldott magyar grande dame volt a legnagyobb és legmaradandóbb hatással. Gyermekkorában még látta Széchenyit, ifjúkorában, pályája kezdetén az öreg Deák megisztelte, hogy közügyekről szóljon vele, vitázott Andrássyval, a nagy külügyminiszterrel s utóbb távoiból érezte hatását annak a hatalmas száműzöttnek, aki legmélyebben és legmaradandóbban foglalkoztatta a magyar nép képzeletvilágát.

Zsenge gyermekkorában került az osztrák jezsuiták kalksburgi nevelőintézetébe, akiknek didaktikai módszere fokozta benne a humanisztikus tudományok iránt való tiszteletét, élesre fente retorikai készségének nemes pengéjét és öregbitette azt a dialektikai formalizmust, amely annyira el tud gyönyörködni az alaki gondolkodástan finom észgyakorlataiban. Ha ezek a jezsuiták nem neveltek is magyarellenes irányban, helyzete sok tekintetben hasonló volt ahhoz a nagy magyaréhoz, aki másfélszáz esztendővel azelőtt szintén a jezsuiták növendéke volt Neuhausban (II. Rákóczi Ferenc) s akiben épúgy, mint Apponyiban, az idegenség és a magány csak fájdalmasabbá tette hazavágását és szilárdabbá az ősi rögnek szeretetét. Hosszabb külföldi tanulmányutjai alkalmával összeköttetésbe jutott Montalembert-tel, a francia katolikusok európai hírű vezérével. Eötvös József barátjával. Ez a barátság megerősítette az atyai háztól nyert szellemi örökségének azt a részét, hogy a konzervatív világrend nincs ellentétben a fejlődés gondolatával és a szociális igazságosság követelményeivel. Az angol nemzet történetéből is azt tanulta, hogy a nemzeti és szociális haladás fontos alkotórésze a konzervatív világszemléletnek, hiszen a szigetországban éppen a tory-kormányzat valósította meg azokat a nagyszabású választójogi és gazdaságpolitikai reformokat, melyeket a whigek évtizedeken át hirdettek.

A fiatal Apponyi első bátortalan lépéseit hüvös semlegesség fogadta a magyar politikai társadalomban. Ez a tartózkodás szólt elsősorban Apponyi György fiának és Sennyey Pál barátjának, akit klerikális és aulikus összeköttetésekkel gyanúsítottak meg, mert lát-

szólag egész mellet fordult szembe a doktriner szabadelvűség diadalmas világnézetével.

Mennél közvetlenebbé és elevenebbé vált kapcsolata a magyar nép széles rétegeivel, annál inkább éreznie kellett, hogy a Sennyey-féle konzervativizmus nem hódító jelszó a magyar politikában. Különbösen is lényének mélyebb és őszintősebb elemei a szónoki és a muzsikális művészet élményein át erősen impresszionistává tették.

Apponyinak, ha nem akart szemet hunyni a tényekkel szemben, nagyon hamar arra a megismerésre kellett jutnia, hogy Sennyey-féle iránynak nincs átütő ereje, hogy hatóképességének demarkációja jóformán azokra a feddhetetlen életű és finom műveltségű férfiakra szorítkozik, akiket nem elégitett ki Tisza Kálmán rendszerének vasikalapossága, zártvonalúsága, a nagy kérdések elől való megfutamodása s akik aggódva nézték, miként tűnik el Deák hagyatékából a magyar Gironde nagy alkotásának erkölcsi és politikai értéke s akik felrezzentek a korrupció szujának percegésére, amely a fa kérgét őrlötte, másrészt egyre inkább éreznie kellett azt is, hogy ezzel a megdönthetetlen pártabszolutizmussal szemben nincs más ellensúly, mint a közvélemény nagy tömegeinek sorompóba állítása egy népszerű és levegős magyar nemzeti koncepció érdekében.

Eleinte mint az egyesült, majd mint a mérsékelt ellenzék egyik vezére képviselte ezt a lassu átalakulást, amely tudatos és szabatos formát akkor öltött, amikor Szilágyi Dezsőtől elválva, megalakította a nemzeti pártot.

A nyolcvanas évek végén mindenki Apponyiban látta a lelkek és szellemek vezérét és a jövő emberét. A vidéki agrárius értelmiségnek az a része, amely vagyoni függelenségét megóvta a magyar közép-birtokot elnyeléssel fenyegető gazdasági katasztrófától és kisajátításoktól és amelyet éppen magasabb politikai műveltsége tartott vissza attól, hogy eldobja magát a szélsőbaloldali szertelenségnek, épp úgy, ahogy kényes erkölcsi érzéke riadozott a fennálló rendszerben való elhelyezkedéstől: Apponyihoz csatlakozott.

Az uralkodó is kétségkívül hatalmas lépést tett 1867-ben a magyar nemzettel való megegyezés felé. Csak még egyet kellett volna lépnie — mondotta utóbb Apponyi, — hogy a magyarság örökre szívébe zárja Ferencz József alakját. Ez a lépés a nemzeti párt programjának elfogadásában jelentkezett volna.

Talán étetének e keresztútján révült föl először elméjében az a sejtetem, szerencsésen választotta-e pályáját? Olyan töretlen lelki harmonia, mint az övé, eltűri-e a politika durva anyagával való surlódást? Nem egyszer hallottam tőle, hogyha életét újból kezdhethné, a tudománynak szentelné tehetségét. Mert a tudományos működés óriási följénye abban rejlik, hogy a tudomány emberének semmivel sem kell számolnia, csak a tiszta igazsággal, azért teljesen harmóniában van önmagával...^c

Amikor Apponyi belépett a függetlenségi pártba, sok tekintetben belső ellentmondásba keveredett önmagával. Ő, aki alapjában véve rettegett a külvilág tüskéitől és igazi művésztérmetet létére erősen impresszionábilis jellem volt, most ott áll egy olyan párt élén, mely létalapja és szerkezete szerint demokratikus volt, de felelőtlen tagjai könnyen belegázoltak a demagógia ősmocsarába s amely egészben véve

hatalmas csalódásban élt a magyar nemzet hatalmi erőkezleteiről.

Egyébiránt a század végén minden államban hatalmasan megerősödött a nacionalizmus és az imperializmus. Ez a divatos áramlat magával sodorta a magyar értelmiséget is, amely szentül hitt benne, hogy erőteljes iskola- és közigazgatási politikával sikerül rohamos magyarosodást előidézni az idegen népfajok között. Ha ez a körülmény némileg mentségére szolgál az akkori idők vezető politikusainak, másrészt nem szabad elhallgatnunk azt a körülményt, hogy főbenjáró hibát követtek el, amikor az egész nemzetiségi politikai rendszert uniformizálták s ugyanazt az eljárást követték a szlávokkal szemben, mint a hazai románság iránt. Nem individualizáltak. Meghódoltak az elmélet egységes gondolatkörének. Apponyi tehát, amikor azt látta, hogy a legnagyobb erőfeszítések árán sem lehet katonai engedelményeket kicsikarni a dinasztától, nemzeti politikájának gyümölcsözöttese érdekében határozottabb kulturpolitikai irányt követett iskolatörvényeiben, amelyek azonban korántsem voltak olyan veszedelmesek az idegen népfajokra, mint ahogy azokat a radikális és nemzetiségi propaganda feltűntetni igyekszik.

Amikor Apponyi a függetlenségi párt vezére lett, ellentmondásba került a párt régi külpolitikai érzelmeivel és hagyományaival is. A hármasszövetség mérvadó tényezőinél pedig viszont az Apponyi-féle függetlenségi gondolat nem futhatott versenyt azokkal a 67-es pártokkal, amelyek azt feltétel nélkül kiszolgálták. Másrészt pedig azzal, hogy a magyar ellenzék nem helyezte szembe a hivatalos háromszövetségi politikával, meggátolta abban, hogy európai válság esetén olyan világpolitikai támaszra gondolhasson, amely a régi magyar sérelmi politika vezéreinek számításaiban több-kevesebb realitással mindig szerepelt.

Mellőzzük Apponyi pályafutásának azt a harmadik mozzanatát, amikor a jogfolytonossági eszme vezérlő géniusza lett. Egyrészt azért, mert pályájának ez a része még annyira sem tartozik a történelem hatáskörébe, mint amennyire életének azok a fázisai, amelyekről az imént szólottunk. Másrészt azért, mert ennek a fordulatnak pszichológiai okai nem csupán egy jellem emelkedettségére vallanak, hanem azért is, mert óvakodnunk kell attól, hogy ami magasztalás vagy gáncs tárgya lehet ma a kérdésnek vitás és folyékony halmazállapotában, az a legcsekélyebb mértékben befolyásolja azt az értékelést, amelyben a nemzet szemléli nyolcvanéves fiát. Csupán egyet jegyzünk meg. Azt, hogy a volt függetlenségi vezér legitizmusában vannak olyan rugók, amelyek emberies voltukban mélyen meghatók. Azt mondta Guillaume de Vaire: »könnyű azoknak, akik megszokták, hogy élvezzék a nagyok kegyeit és ágról-ágra repdeső madarak gyanánt az elomló szerencsétől a virágzóra ugorjanak. Könnyű ezeknek vakmerően viselkedni szorult helyzetbe jutott királyuk iránt. De én előttem királyom sorsa mindig tisztelet tárgya marad, különösen akkor, ha bajba van«. Ezek a szubjektív tekintetek azonban sohasem képviseltek volna akkora lökőerőt, hogy Apponyi összekösse sorsát a jogfolytonosság sorsával. Apponyi legitimista egyrészt azért, mert csupán a jogfolytonosság keretei között érzi szilárdnak az ország fejlődését, amely ha megtagadná a történelmi alapokat, visszavonhatatlanul a forradalmi elvek ingoványára taszitaná az egész magyar jövőt. Bizonyos alapelvek feltétlenül szükségesek egy nemzet életének fejlődésében. Az ezeréves királyság annyira értékes és érett

alkotása a magyar géniusznak, annyi vér és könny harmatozta be a jogfolytonosság bástyáit, hogy nem fitymálhatja azokat értéktelen limlom gyanánt, s ez az idealizmus, amely az angol hajókötélékbe font veres fonal módjára törellenül huzódik át Apponyi egész karrierjén, csak a történeti jogok fenntartásában találhatja meg a maga céljait és aspirációit.

Mikor életének hetvenötödik évét betöltötte, Andrássy Gyula gróf egy finom kis tanulmányában Apponyit a magyar emberi eszmény tökéletes képviselőjének nevezte. Talán senkiben nem öltött testet oly összhangzatos formában Széchenyi történelmi gondolata a magyar kultúreszményről, mint benne. Senkiben nem talált oly szerencsés és megvesztegető vonásokra a jövő magyarjának kultúrstilusa, az, amit a legnagyobb magyar úgy határozott meg, hogy európaivá kell válnunk törzsökös nemzeti erőneink sérelme nélkül, mint Apponyiban. A magyar közvélemény évtizedek óta úgy tekintette őt, mint a magyar kultúrszellem európai nagykövetét.

Azok, akik szenvedélyes tüzetességgel kutatják a homályos foltokat a napfény udvarán és könyörtelen türelmességgel vetik kémiai vizsgálat alá az emberi jellemet, a mérleg másik serpenyőjébe teszik Apponyi elhatározó képességének aránytalanságát mérlegelőképességével szemben. A gyakori ingadozásokat, a lélek tétova tépelődéseit, hiányát a szenvedélyes akaraterőnek, amelynek motora pedig sokkal kisebb gépet is előrevitt volna a karrier sínein s amely, ha nem hajlja szakadatlanul, minden kudarcon át a végzet kerekeit, a legszebb és legnagyobbszerű szellemi és erkölcsi rátermettség sem tudja ledönteni az útjába gördített torlaszokat. A politikai apró részletkérdéseinél hány-szor megtévesztette a generalitio falsa! A döntő helyzetben a helytelen és csaknem flagelláns önbírálat.

A határozatlanság vádjával csak azok parittyázhatnak oly derűs könnyedséggel, akik sohasem érezték a belső tépelődés sorvasztó lázait, akik sohasem rendűittek meg a nagy problémák arcvonala előtt, akik bizonyos egészséges ledérséggel tették túl magukat lelki ismeretük zsbongásain s akiknek szemhatára csak bizonyos beszegett térségekig ért. Lehet, hogy egy politikusnál nagy hiba, ha el-elcsügged olykor a politika durva anyagával való küzdelemben. A politika hajlésaiban talán főbenjáró hiba ez. Mi mégis inkább kívánunk ilyen hibákban felnőtt nemzedéket, mint olyat, amely az aranyborjú imadásában, az érdekhajszában és a hatalom után való tantaluszi sóvárgásban éli ki léte célgondolatát. Apponyi a lelki harmónia boldog birtokosa családi és szellemi életének bizalmas interieurjében. Ő maga mondta, hogy az életben a harmónia nem tűri el a való tényekkel való küzködést. Szándékainak, céljainak harmónikus tisztasága mellett ezért vált tragikumá, hogy a nemzet akkor sem követte az igazságnak és a mérsékletnek azt a sulyvonalát, amelyet Apponyi képviselt, amikor az ő tekintélye csaknem egyetemessé vált. Az ő delejtűje alapjában mindig a helyes irányt mutatta: a nemzetéé vagy legalább a nemzet többségéé vagy jobbra vagy balra hajlott el tőle. És ebben a nemzet tragikumája is visszatükröződik. Innen van, hogy mint a magyar történet annyi nemes hőse: a babérkoszorút ő is a töviskoronával együtt viselte.

Alszeghy Zsolt bevezetője a Budapest szőfváros népművelési bizottsága január 14-én tartott Mécs-estjén.

A magyar katolikus irodalom kiváló vezetőjének bevezető előadását közöljük a jelen számunkban. Ez a pár sor a mélylátású esztéta tömörszavakba fogott méltatása szlovenszkói költőnk oeuvrejéről.

A népművelőbizottság ajándékából a mai esten Szlovenszko két poétájának szívét és szavát hallhatjuk ebben az ünnepi környezetben Szlovenszko két poétáját, egyben az egyetemes magyarság két író-ját, akik nemcsak emberi bölcsőjüket, hanem költői megindulásukat is még a régi Magyarország egységes földjén nyerték a sorstól, hiszen abban a folyóiratban avattattak írókká, amelyet ma, Andor József méltatlan utódjaként, épen az én szerény kezem szerkeszt, az Életben. Mind a kettőnek egyéniségét a rettenetes háború és annak rettenetes következménye töltötte meg a feszülésig ihlettartalommal s míg az egyik, Rác Pál Szlovenszko magyarságának vált érzékeny lelkiismertévé, a másik, Mécs László ma az egész magyarság szívét meghódította, a Tiszavölgyben és Tul a Dunán ép úgy, mirt észak, Dél és Kelet magyar kunyhóiban, sőt Amerika verejtékkel fűtött kunyhóiban is.

Mi volt ebben a hódításban Mécs László varázsa? A nemzet-összeomlás idején ráébredt arra, hogy voltaképen mem is a régi magyar állam, hanem a magyar szivek omlottak össze. *Kiveszett* belőlük az, ami egyesnek és nemz. tnek egyedül tud életerőt és éleijogosultságot adni: a szeretet. *Felcsapott* tehát bárkás bus Noénak, megkongatta a szeretharangot, mint költő őse, Tinódi Lantos Sebestyén, végigjárta a végeket és magyar sziveket, hogy versgalambjai a fájdalomban enyhülést, a patópálságban lelkifurdalást, a jégszivűségben kérgettörő meleget, a szeretetlenségben szeretetet fakasszanak. *Véres együtt szenvedésben* vonagló szívéből újra az a tiszta és szent katolikum árad, amelynek nincs érzése, csak a szeretet, nincs más embert-nézése, csak a testvére, nincs más értékebecsülése, csak a Krisztus halálával megszentelt istenfiúságáé. *Ez a fenséges jó hír*, Evangélium lüktet az ereiben, szárnyal csodás zengésű szavában, árad tisztánzésű meleg szemeiben. *És bármennyire* prófétának, vatesnek érezzük is áradó megnyilatkozásában, embernek, maguk közül való embernek hirdeti és vallja magát minden versében, embernek, akit a Sors csak érzőbb, fájóbb, vonaglóbb szívvel vert meg. *Nem volt magyar poéta*, akiben az embert, az esendő, de ég felé törő embert hivebben tolmácsolná a költői beszéd, mint ez a fehérruhás pappoéta. *Igazi Istenhárfa*, aki önkéntelenül engedi át magát, szívének hurjait a Végtelennek, hadd játsszon azon minden szellő, mint az Úr az emberszivek csónakának vitorláira ereszt. *Élményvilágának* ez a tág köre, érzésvilágának ez a hasonlíthatatlan mélysége kifejezésének ez a kenyér és bor-ize ujság és varázs a magyar költészetben, korántsem inyenceknek való, hanem érezni és nemesedni tudó embersziveknek. *Aki látott* anyát elvesztett gyermeke fölé hajolni, látott apát haldokló fia ágyánál viaskodni a megváltozhatatlannal, a szeretetnek ezt a csodálatos tüzét érzi meg Mécs László költészetében, amikor rólunk, megromlott önmagunkról, és önmagáról, Isten-teremtette leikéről dalol. *De szavának* is szuggesztív az ereje; a megtépett szív lüktet és árad soraiban és versszakáiban, megdöböntő őszinteséggel, egy csodás nyelvfantázia

önkéntelen művészetével. Az ő nyomtatott szövege is élő szöveg, hangjának zenéjét, csodálatos rítmusát hallja ki belőle mindenki, akinek szive hallani tud.

Rácz Pál egyik kiadatlan regényében azokat a napokat rajzolva, amelyek a világháború összeomlása után szakadtak Munkács városára, megfesti a szeretetnek azt az erőfeszítését is, amelyre Mécs László vállalkozott; s ezzel hitvallást tesz arról is, hogy a maga újabb írásainak ihlete is Mécs László lángjáról gyult lángra. Csak természetesnek találja ezt az, aki Rácz Pál írásait, ezeknek az írásoknak meleg humanitárius érzését ismeri. A nemes oroszokra valló meleg szív szemlélődik Rácz Pál elbeszélő prózájában azon a szomorúságon, amit az élet az emberben fakaszt. Ez a szomorú nézés jellemzi írásait, ez ad nekik egyszerűséget, melegséget. Feltárni az emberszív vércseppjeit — ez az irodalmi programja. Nem színezi ríktóvá e cseppeket, legfeljebb az a könny érződik belőlük, amelyet látásuk az író szemében fakasztott. A szív érzékenysége közös ebben a két magyar költőben: ennek a fájó szívnek lüktetését figyeljük meg és vegyük át most a megszólalásuk alkalmával.

A német polgár:

A jobboldalról a baloldalra ráncigálnak, aztán vissza, aztán megint előlről. És ezt nevezik ők megmentésnek!

(SIMPLICIÖSİMUS.)

Kibontakozás.

P. Csávossy Elemér S. J. Kalocsa.

Nincs, aki tagadja, hogy ma egy egészen új világ keletkezésének küszöbén állunk. Jobban mondanók, hogy a káoszából kialakuló új világnak óriási kohójában égünk; megforgatnak a kohóban és verejtékeznek, de a kialakuló világnak biztos körvonalait még nem látjuk. Mikor az egész teremtés hatalmas káosza elterült Isten szeme előtt, akkor a rendezőnek a szava belekiáltott az elemek zürzavarába és megparancsolta, hogy legyen világosság. A rendező szava szétválasztotta egymástól a vizeket, korlátok közé és medrekbe szorította a folyamokat, határt szabott a tengereknek, helyet biztosított a szárazföldnek. A mai világ is ilyen káosz, melybe a rendezőnek szava kell, hogy belekiáltson, hogy rend és élet legyen benne. Mi okozta a világ mai káoszáét? Az a szabad elvű szellem, mely mindent, az egész világ sorsát és folyását az önző ember önkényére bízta és azt mondta: Hagyjatok mindenkét cselekedni, amit akar, az emberi természet magától megtalálja helyes útját! Ha a világ folyása csak az egyén önző vágyaira és szenvedélyeire van bízva, akkor soha rend nem, hanem csak káosz és zürzavar keletkezhetik. *Vo blinde Kräfte sinnlos walten, da kann sich kein Gebild gestalten*, mondja a költő. Ebbe a káoszba kell rendet belevinni. Ez a mai kor hatalmas problémája és nagy feladata.

Az első dolog, amit Isten a teremtés reggelén tesz, hogy világosságot bocsát a káosz fölé. Mindenekelőtt látnunk kell, ma is! Vakok vagyunk. De mennyire vakok! És hozzá még fájószeműek is. Felordít, feljajdul a ma vezető társadalma, mint a szembeteg ha világosságot bocsátunk a szobába. Szétrebben sikoltva mint a denevérsereg, ha villanyfény esik odujába. Vak és nem látja a bajt, különben nem volna oly oktalan, hogy maga ássa meg sirját. Mintha csak szándékkal azt fenné, ami romba dönti az általa felépített világot. Lehet, hogy ez is a bábéli torony átká. Nincs áldás a munkán. Nem is volna baj, ha csak az dőlné romba, amit a liberális szellem épített és az individualizmus önző lelke megteremtett; de ha romba dől ez a bábéli torony, könnyen magával rántja és pusztulásba sodorja azt is, ami vele csak külsőleg áll kapcsolatban és aminek állnia és megmaradnia kellene. Ha fűzfész tör ki, nemcsak rozoga házak égnek le, hanem a jól építettek is. Ilyen rozoga ház, ilyen fűzfészek a mai liberális, individualisztikus gazdasági rendszer. Magában hordja a világégés gyújtókanóciát, keblében rejtí a világot felrobbantó dinamítót. Vakok a népek vezetői és cselekedeteikkel, széthúzással, önző követeléseikkel, gyerekes féltékenykedésükkel mintha csak nem is látnák, hogy egy közös ellenségük van, mely keletről fenyeget és amíg egymás erejét szémmorzsolják, várnak és egyeneslenkednek, addig ez aláaknázza alattuk a földet, dinamitzsinórokkal keresztül-kasul szöví az országokat, hogy elérkezett pillanatban légbe röpitse az egész meglévő

társadalmat. „Mély fájdalommal nézzük azok könnyelműségét, — mondja XI. Pius, — akik a fenyegető szörnyű veszedelemmel mit sem törődve, nyugodtan tűrik az erőszakos és véres fölforgatók törekvéseinek elterjedését az egész világon”.

De nem csak azért vak a mai világ, mert nem látja a bajt, hanem azért is, mert akarattal behunyja a szemét a világosság előtt és nem is akarja látni az igazság elveit, melyek egyedül teremthetnének rendet és békét az emberi társadalomban. Tűzzel és máglyával fenyegeti a liberális világ azokat,

Mihelics Vid dr. írja

a Magyar Kultúrában, a kiváló budapesti kat. folyóiratban. (Igaz szeretettel ajánljuk azok figyelmébe, akik meg nem értő rosszakarattal acsarkodnak és intrikálnak ellenünk.)

„Ez a harmincas katolikus nemzedék, mint számos megnyilatkozását idézhetnők, sokkal őszintébbnek hiszi magát az élettel szemben, mint amilyen a régi generáció. A társadalmi, gazdasági, szociális és nemzetközi igazságtalanságok láttára úgy érzi, hogy a kultúra és az igazság között hatalmas szakadék keletkezett, amelynek áthidalására az idősebb nemzedék képtelen. Meggyőződése, hogy csak az objektív szociális szeretet, a gazdasági, kulturális és társadalmi bajok orvoslása változtathatja meg a nagy tömegeknek a szociáldemokrácia és a kommunizmus hasznosságába vetett hitét. Ez a fiatal katolikus értelmiség mitsem törődve a racionalista nacionalizmus hiveinek tetszésével, vagy nemtetszésével, tudatosan univerzális akar lenni gondolkodásmódjában. Hogy pedig Egyháza is valóban univerzális lehessen, harcolni kíván a „magyar feudalizmus” és az „átmenetek fosszilis maradványai” ellen. Bármit gondolkoznak a pozíciók katolikus birtokosai, bizonyos, hogy ez a fiatal értelmiség értéket és új szint jelent a magyar földön. Vagy sikerül neki, az általa képviselt igazságok révén, döntőszóra szert tennie a fiatal nemzedék körében, vagy pedig — különösen, ha katolikus részről is támadások érik — múltó jelen-ség lesz, de akkor az egész magyar katolicizmus nehéz napoknak néz elébe. Nem csoda, ha a más világ nézetű sajtó is nagy érdeklődést tanúsít ez iránt a szinte „új katolikus” mozgalom iránt.

akik szót emelnek az igazságosság követelése mellett és pártjukra állanak a nyomorgóknak, az existencianélkülieknek, nem azoknak, akik saját bűnük miatt lettek nyomorgók és existencianélküliek, hanem azoknak, akiket a társadalom bűne tett nyomorgókká és existencianélküliekké; de nem fenyegeti tűzzel és máglyával, sőt meg sem rendszabályozza azokat, akik önzésükkal és kapzsiságukkal a nyomor okozói és az existenciák megdöntői. Nem a felforgató lázító beszédét értem ezalatt, hanem azoknak az igazságos és látó férfiaknak szavát, akik az isteni és az emberi jogok védelmére

szót emelnek a kiuzsorázók üzelmei ellen és megkövetelik, hogy legyen igazságosság, mely mindenkinek egyaránt mér és mindenkinek egyaránt oszt. Azért folytatja XI. Pius előbbi beszédét e szavakkal: „S még szigorúbb bírálatot érdemel az a túnya gondtalanság, mely bekötött szemmel tovább türi azokat az állapotokat, amelyek a lelkeket elkeserítik és a társadalom fölborítóinak szállást csinálnak.”

Világosságra van tehát szükségünk mindenekelőtt, hogy lássuk egyrészt a mai társadalmi és gazdasági világhelyzet tarthatatlan voltát és megismerjük másrészt azokat a társadalmi és gazdasági elveket, melyek egyedül képesek megteremteni a helyes rendet és meghozni az áhítozott békét. De Isten nemcsak világosságot borított a káosz fölé, hanem rendező akarataival medreket is szabott a folyamoknak, hafárt a fengereknek, helyet biztosított a szárazföldnek, mindennek, ha lehet mondani, megszabta a maga jogait és kötelességeit. A világosságon kívül a mai világ káoszában is — és ez a második fényező a rend megteremtésében — akarát kell, kemény végrehajtó akarát. Nem a „laissez faire” kell ma hanem a „fac hoc”. Nem ez a jelszó ma: „Hagyjátok mindenkit amint kedve tartja, termelni, építeni, leszerelni!”, hanem a ma szava ez a határozott diktátum: „Tedd ezt!” Csak így lesz lakásuk az inségeseknek, csak így jut családi bér a munkásoknak és cselédeknek, kielégítő fizetés az alkalmazottaknak és így terem munkaalkalom mindenki számára, aki dolgozni akar, csak így lesz egyenlő igazság az adófizetésben, igazságos és méltányos munkaidő a gyárakban és üzemekben, összhang és harmónia árak és fizetés, szükséglet és termelés között.

Világosság és akarát! — ez a ma jelszava.

Világosság annak meglátására, hogy milyen a világ társadalmi és gazdasági helyzete, talán a mi számunkra már nem is kell. 250,000 ellátatlan a fővárosban, a tiszta fövedelemnek 20, 30, 40-szerese mint teher a gazdák földjén, 30 millió munkanélküli az egész világon, ezek számok, melyek fényszóróként világosságot vetnek a ma gazdasági helyzetére. Az a térkép, mely színes vonalakkal mutatja az egész világon a bolsevizmus által megfertőzött területeket, beszédesen magyarázza, hogy mi van készülőben. Az újból és újból kirobbanó kommunista összeesküvések bizonyítják, hogy a beteget kenőcsökkel gyógyítani nem lehet, ha a vér meg van fertőzve. Ha el is tünteted egy időre a kiütéseket a bőrről, annál erősebb rombolást végez a méreg a test bensejében és annál biztosabb a szervezet pusztulása, ha a vért meg nem tisztítjuk. A vért kell meggyógyítani. Világosság tehát nekünk nem arra nézve kell, hogy a világ helyzetét lássuk, hanem arra nézve, hogy a gyógyító igazság elveit megismerjük. A gyógyító igazság első elve pedig a magántulajdon helyes fogalma és értelmezése.

Ha a magántulajdonról szólnak, mindenki első sorban csak jogokra gondol. Nagyon sokszor hallunk a magántulajdon jogról, de majdnem soha — hiszen még műszavunk sincs rá —

a köteleességek-ről, melyek a magántulajdonra nehezdednek és azt terhelik. Pedig jog soha sincs köteleesség nélkül. Ennek a szem elől tévesztése oka minden mai társadalmi bajnak. Senki jobban és erélyesebben nem védte a magántulajdon jogát mint a katolikus Egyház, de épp ezért joga is van a magántulajdon köteleességeiről beszélni. Megdönthetetlen tény és igazság, hogy a világ az összes emberek számára van teremtve és pedig kivétel nélkül minden ember számára. Mert minden ember kivétel nélkül sérthetetlen, öncélú jogalany, melynek élete és léte Istenen kívül senki máshoz sincs úgy odarendelve, hogy annak akarataiba, érdekeibe és jogaiba mint önállóan eszköz beleforkoljon és beleveessen. Minden embernek mint öncélú személyiségnek joga van az élethez és életének emberhez méltó kifejtéséhez, a legegyszerűbb nap-számosságnak és kulinak ép úgy mint a főzsdésnek és bankárnak. Ebben valamennyien egyenrangúak vagyunk. Ember. Lelke van. — Tehát közös legyen minden? Nem. Mert akkor vagy nem volna rend, hanem a magántulajdon rendező eleme kiküszöbölésével még nagyobb káoszba bomlanék fel a világ, vagy pedig türhetetlen rabszolgaságban görnyedeznék az egész emberiség és csak azon volna, hogy rabláncait mielőbb szétförje. Lehetetlen nem látni a hasonlóságot és rokonságot a kommunista felfogás megvalósításából szükségkép folyó következmények és a mai liberális gazdasági rend okozta állapotok közt. Ott káosz vagy türhetetlen rabszolgaság; itt is káosz és rabszolgaság. Hasonló okozatoknak azonban hasonló okaiknak is kell lenniök. Van tehát közös vonás a kommunizmusban és liberálizmusban. És ez a közös vonás — bármennyire paradoxnak látszik is — az, hogy mindkettő tagadja a magántulajdont, az egyik elvben és gyakorlatban, a másik elvben ugyan nem, de gyakorlatban igen. A kommunizmusban senkinek sincs magántulajdona, a liberálizmusban a főzsdésnek van, de a proletárok nagy tömegének nincs. Itt a közös vonás és azért a káosz, azért a rabszolgaság mind a két oldalon. A megoldás tehát nem a magántulajdon tagadásában hanem ép ennek hangsúlyozásában rejlik, de helyes hangsúlyozásában v. i. hogy *minden* embernek kivétel nélkül legyen annyi magántulajdona, hogy emberhez és állásához mért tisztességes életet élhessen. Nem az a magántulajdon védelme, mely csak tízezer ember magántulajdonát és mammutvagyonát védi és tartja szentnek, hanem az, mely minden ember számára életszükségleteihez mért magántulajdont követel. A magántulajdon, de csak a helyesen értelmezett magántulajdon intézménye a legjobb biztosítéka a rendnek és a leghatásosabb ösztönzője a termelésnek. A helyesen értelmezett magántulajdon azonban ép annál az elvnel fogva, mely szerint a földnek és annak kincseinek minden ember megélhetését biztosítania kell, sohasem lehet olyan, hogy másnak — akár csak egy embernek is megélhetését intézményszerűen leheffenné fegye. Mindig voltak a világon olyanok, akik saját hibájukból vagy elemi csapások következtében földönfutókká lettek. De most

30 millió munkanélküli van a világon, akiknek nagy része akar és keres munkát, de nem kap. 250 ezer ellátatlan van a fővárosban, minden negyedik ember, akivel találkozol; ezek akarnak munkát és keresnek, de nem kapnak. Ez a nyomor intézményes és a rendszerből fakad. Itt a hiba a magántulajdon helytelen felfogásában és igazságtalan kezelésében rejlik. A magántulajdonnak teljesíteni kell szociális kötelességeit. Nem lehet sem gyár sem gép sem bánya sem föld sem bármiféle tőke és vagyon annyira sajátja valakinek, hogy kizárólag csak az ő érdekeit szolgálja, hanem köteles — nemcsak a szeretőt, nemcsak a karítasz, hanem a társadalmi igazságosság alapján fenntartani mindazokat, akik szolgálatában állnak, és pedig oly arányban, amilyenben a termelés létesítésében résztvesznek. Házug gazdasági főrvény, hogy a tőke csak a tőkés kasszáit v. i. önmagát gyarapíthatja! ¹⁾ Ez a főrvény csak a liberális kapitalizmus fejében érlelődött meg. A tőke fenntartani köteles mindazokat, akik a termelés létesítésében közreműködnek, nemcsak valami éhbérrel, hogy el ne pusztuljanak és a tőke érdekében tovább dolgozhatnak, hanem munkájuknak oly jutalmazásával és díjazásával, hogy emberi mivoltukhoz méltó egyéni, családi és társadalmi életet élhessenek. Az egészséges társadalomnak nincsenek kegyeltjei és páriái, hanem csak — bár sok járulékos dologban igenis különböző — de lényegben egyenrangú szabad polgárai.

A magántulajdon, a tőke, nem csak azokat, akik ép érdekében dolgoznak, köteles emberi nivón fenntartani; mert akkor a leépítéseknek és racionalizálásoknak és elbocsátásoknak és kizárásoknak vége nem szakadna; hanem általánosságban is köteles megfelelő arányban munkaalkalmat adni, hogy mindenki, aki dolgozni akar, megkereshesse kenyerét. Nem építhet le kénye-kedve szerint, hogy a termelést önző érdekek miatt a passza vagy egészen leállítsa és a munkás-tömegeket szeszélye szerint elbocsássa. Kötelessége munkát adni, mert minden embernek joga van a föld kincséből megélni vagy ha neki nincs kincse-birtoka a földön, akkor abból a munkából életét fenntartani, melyet más kincsén-birtokán végez. Vagy kincset vagy munkát! — mert a föld mindenkinek tápláló édesanyja. A magántulajdonnak vagy munkaalkalmat kell teremtenie vagy pénzdótot kiizzadnia, hogy azon az állam munkaalkalmat biztosítson azoknak, akiket a magángazdaságok nem tudnak vagy nem akarnak foglalkoztatni. A bér, a fizetés, mely a tisztviselőt, az alkalmazottat, a munkást illeti, nem lehet olyan, hogy ez csak szűkösen fedezheti egyéni szükségleteit, hanem a társadalmi igazságosság szerint olyannak kell lenni, hogy családját is józan és mértékletes élettel fenntarthassa. Minden embernek joga van családot alapítani, a családalapítás azonban családi bér nélkül lehetetlen. A *családi bér* tehát a szociális igazságosság követelése. A gyermek nem a gyárba, hanem a családba és az iskolába való. A nő sem a gyárba, sem az irodába nem, ha-

¹⁾ XI. Pius, Quadragesimo anno.

nem a családba férje és gyermekei mellé való. A munkás, az alkalmazott, a hivatalnok fizetésének olyannak kell lennie, hogy ez lehetővé váljék. A világgazdaságnak egyedül helyes célja csak az lehet, hogy minél több önálló existenciát teremtsen, nem pedig az, hogy egy pár száz pénzdiktátor kezében összegyűljön a világ minden vagyona, 30 millió ember pedig földönfutó munkanélküli legyen. Ez a világ békéjének követelménye. A keresztény gazdasági rendszer egészen a magántulajdon, a családi eszmény, a tekintély és az egység alapján áll, és ép ebben különbözik minden szocializmustól és kommunizmustól, mely nem más mint a magántulajdon elvi tagadása, a családi eszmény megromlása, a tekintély lerombolása és az osztályharc ádáz szítója. De a keresztény gazdasági rendszer mindenkit kivétel nélkül magántulajdonhoz, existenciához, tűzhelyhez és családi otthonhoz akar juttatni. A mai gazdasági rendszer elvben és jogban védi ugyan a magántulajdont mindenki részére, gyakorlatban és valóságban azonban a magántulajdont csak egyesek számára biztosítja, míg az emberiség legnagyobb hányadát a gazdasági bizonytalanságba, a szegénységbe és a nyomorba kergeti.

Ez a világosság. És most következik az akarat. Kevés ember van, aki — azoktól eltekintve, akik önértékük miatt a mai helyzet mellett szavalnak — benem látná annak az alapelvnek igazságát, melyet a magántulajdon szociális kötelezettségeire nézve az imént felállítottunk. Ki ne emelne szót amellett, hogy minden embert existenciához, családi otthonhoz kell juttatni, hogy minden embernek, aki rászorúl, munkát és ennek fejében családi bért kell biztosítani, hogy árak és fizetés közt harmóniát, termelés és szükséglet közt összhangot és proporciót kell teremteni? De hogyan? Pang az ipari élet. A gyárak kénytelenek a munkát beszüntetni. Hogyan fizessen a munkaadó többet, mikor még azt sem képes megfizetni, amit jelenleg fizetnie kell? Honnét teremtsük elő a pénzt, hogy a munkanélkülieknek biztosítandó munkát díjazzuk? Hogyan emelkedjék ki a mezőgazdaság a végtelen ferhek és adósságok tengeréből? Hogyan induljon meg a gazdasági testben az egészséges vérkeringés, mely új életet hozna a haldokló társadalomba? Mindmégannyi hogyan? és miképp?, melyekre a helyes választ adni fejüket főrük a legelőkelőbb nemzetgazdászok és társadalombölcselek. Ha helyesen látom a dolgot, két kérdést kell itt megoldanunk. Első az, hogy a mai gazdasági zürzavarból hogyan menekülhetünk ki új rendezett gazdasági élet folytatására; második az, hogyan kell a jövőben és állandó intézményként felépíteni a helyes gazdasági rendet. Atmeneti orvosi beavatkozásra van tehát szükség egyrészt, másrészt a gazdasági test egészségét a jövőben biztosító helyes terápiára. Mind a kettő első sorban az akaraton múlik. Rendkívüli idők és rendkívüli bajok rendkívüli kezelést és orvosszereket igénylenek. Minden eddigi gyógyítási módszernek és kísérletnek az volt a gyökeres hibája, hogy abból a feltételből indult ki, hogy a mai

liberális kapitalizmus követeléseit mellőzni nem lehet és csak ennek a rendszernek alapján lehet keresni a kibontakozást. De ép ennek a rendszernek önző követelései forrása minden bajnak. Azért célt elérni addig nem lehet, amíg magával az individualisztikus gazdasági rendszerrel szembe nem helyezkedünk. Hogy ez nem jelenti a magántulajdon elvetését, hanem ellenkezőleg annak biztosítását mindenki számára, azt az imént láttuk. Le kell rombolni a liberalizmus bálványisteneit, hogy felépüljön a keresztény Isten szent temploma. Ha Przemysl várában az utolsó levágott lóhúsát festvériesen megosztották, mert a végszükség rákényszerítette őket, akkor ma is, mikor ezer meg ezer nyomorgó van, meg kell osztani a falatot, hogy mindenkinek megélhetés jusson. Akarat kell, mely szembe tud helyezkedni kedvessé vált előítéletekkel és rendkívüli időkben rendkívüli eszközökhöz mer nyulni. Amíg fenntartjuk azt a világhelyzetet és gazdasági világszemléletet, mely a válságot előidézte; amíg a bolsevizmus elől mindig csak a liberális kapitalizmus erőibe keresünk menedéket; amíg dogmaként állítjuk oda minden megfontolásunk élére, hogy a megoldás csak kapitalisztikus alapon és annak gazdasági törvényeinek befartásával lehetséges, addig nincs kibontakozás a hinárokból, melyeket ép a liberális kapitalizmus szőtt és gubózott össze. A mai gazdasági pangásból és életképtelenségből a kibontakozás csak a megszokott és rendszerre vált sablonok szétförésével egy nagyarányú, az egész világot felölelő amnesztia által lehetséges. Amnesztia az állam részéről, amnesztia a bankok részéről, amnesztia a hitelezők részéről, elsősorban amnesztia egymás közt a hatalmak közt. Az egész világnak egymáshoz kell kiálltania: Bocsásd meg a mi vétkeinket, amint mi is megbocsátunk az ellenünk vétkezőknek. Engedd el tartozásunkat, vedd le rólunk a terhet oldd le kezünkről a bilincset, szabadítsd fel lábunkat, hogy járhassunk, amint mi is hasonlóképp cselekszünk azokkal, akik nekünk tartoznak. Nem lehet jelenleg feladatunk részletezni ezt a nagyszabású viláгамnesztiát, de bizonyos, hogy e nélkül a világ gazdasági és társadalmi válsága meg nem oldható. A szigorú jog és követelés alapján a megoldás és a kibontakozás lehetetlen. Rendkívüli idők, rendkívüli eszközöket tesznek szükségessé. Mély értelmű volt annak az ószövetségi törvénynek, mely megállapította, hogy 50 év után minden elidegenített föld visszatér birtokosához. Hasonló ez az amnesztia is, melyről most szólnak. Az államok közt a megegyezésnek, az egyes államokban pedig az államnak magának kell megállapítania az amnesztiának tárgyát, határait, módzatait, idejét és időtartamát, hogy mi éled fel újból a jövőben jobb viszonyok közt és milyen kamat mellett és mi van végleg elförölve. Annyit beszélnek manapság moratóriumokról; államok közt, állam és adófizetők közt, hitelezők és adósok közt. Még államok szájából is elhangzik a szó: Nem fizetünk! Megszoktuk már a nem-fizetést, míg csak a kényszer kétszerez kárunkkal ránk nem nehezedik. Mindéz

azt mutatja, hogy az ember természetes ösztönrel megsejti a kibontakozás egyedüli lehetséges módját — az általános amnesztiát. Ha képtelen tartozásait megfizetni, akkor csak az amnesztria mentheti meg a koldusbottól, és így vagyunk ma valamennyien. Nem veszítünk, még ha mi vagyunk is a hitelezők; mert amit látszólag veszítünk, az megtérül a gazdasági élet visszatéréseivel megnyíló új gazdasági lehetőségek és az amnesztria megtagadása után el nem hárítható világorradalom megakadályozása által. Megsejti az ember természetes ösztönével a kibontakozás egyedül lehetséges útját; de amíg azt a közös megegyezés és az állam szankciója nem törvényesíti, addig a nem-fizetés morálja erkölcsfelen marad. Ezt a szentítést kell tehát egy hatalmas amnesztria-bullával megadni az emberiségnek az evangéliumi példabeszéd szerint: Megkönyörültem rajtad, mert kértél engem és minden adósságod elengedtem neked; nem kellett-e neked is megkönyörülnöd szolgatársaidon? (Mt. 18.) A hitelezőknek is kötelessége lehet beleegyezni az amnesztriába. A mai válságból a kibontakozás csak úgy lehetséges, hogy nagyarányú moratórium, sőt részben teljes amnesztria által lélegzeshoz juttatjuk az emberi társadalmat, hogy új életre kapva megindulhasson ismét a rendszeres gazdasági vérkeringés. Ezzel az amnesztriával párhuzamosan jár a munkanélküliség és nyomortanyák azonnali megszüntetése minden tisztán önző privátérdek mellőzésével.

A válságból megszabadulván a jövő gazdasági életének berendezéséhez kell látnunk. Ennek első alapelve, hogy a termelés jövedelmében arányosan kell osztozkodnia a termelést lehetővé tevő három tényezőnek: az eszmének, főkének és a munkának. Az individualisztikus kapitalizmus gazdasági rendszerében a főke egyeduralmat gyakorol és a jövedelem oroszlánrészét magának foglalja le. Ennek a visszaélésnek a jövő gazdasági rendszerében meg kell szünnie. Az eszme, mely a termelésnek a lelke, és a munka, mely az eszmék végrehajtója, ép oly fontos tényezői a termelésnek mint a főke, mely a termelés anyagát szolgáltatja. Hiába az aranybánya, ha nincs mérnök, aki munkát vezet és a bánya kiaknázásának tervét előkészíti; de hiába a bánya és a terv, ha nincs munkáskéz, mely a tervet megvalósítja. A főkének, az eszmének és a munkának tehát legalább is egyenlő részben kell osztozkodniuk a termelés jövedelmében. Ez a jövő gazdasági rend első alapkövetelménye. A második alapkövetelmény, hogy a termelésnek okvetlenül az emberiség megélhetését kell biztosítania. Tehát azt és annyit és akkor kell termelni, amikor és amit és amennyit az emberiség szükségletei parancsolnak. Ez pedig tervszerű gazdálkodás nélkül el nem érhető. Azért a liberalizmus termelési szabadosságával és önző önkényével szemben áll a jövő gazdasági rendszer tervszerűsége és szociális beállítottsága. Mindkét alapelv csak úgy valósítható meg, hogy a főkések, az eszme képviselői és a munkások külön szövetkezetekben főmörülnek, szintugy az egyenlő foglalkozásúak, a munkaadók és munkavállalók, a termelők és a fogyasztók

tók és kölcsönös megállapodásokkal, államilag jóváhagyott alapszabályok alapján rendezik a termelést, az árakat és a béreket. Legfelsőbb instancián pedig az állam maga ellenőrzi a termelés szabályos és célszerű folyását és megakadályozza a visszaéléseket. A liberális szabadosságnak és önkényuralomnak és pénzdiktatúrának meg kell szűnnie. Helyébe lép a szociális érzülettől áthatott nemes szabadság, mely jóirányban korlátot nem ismer, de azonnal szemben találja magát a köz érdekét védő intézményekkel, mihelyt a köz kárára vissza akar élni a szabadsággal. Teljes szabadság a jóra, semmi szabadság a rosszra! Ez a jövő gazdasági berendezkedés vezérelve. Hogy ezt megvalósítsuk, ahhoz akarát kell, mely nem áll meg a nagytőke frontja előtt és nem tartja alapdogmának, hogy csak a kapitalista gazdasági rendszer mentheti meg a világot. Világosság és akarát, ezek teremtenek rendet a mai világ gazdasági káoszában és tartják fenn a rendet a jövő gazdasági berendezkedésében. És ha másképp nem akarja a világ elfogadni a világosságot és nem akar saját javára meghajolni az ő érdekét parancsoló akarát előtt, akkor jöjjön a diktátor, aki értelmének világosságával és akarátának erejével megszabja az utát, amelyen az emberiségnek járni kell, hogy el ne pusztuljon.

Munkás kérdés — fontos kérdés.

P. Lukács Mansvét öfm.

Csak a közelmúltban zajlottak le Romániában a községi választások. Hogy milyen eredménnyel az minket most közelebről nem érdekel. Csak egy jelentéktelennek látszó eseményét szeretném megrögzíteni e választásoknak. Temesvárott a munkásságot a katolikus munkásszervezet képviselője képviseli az újonnan megválasztott községi tanácsban. A különböző világnézeti alapon álló munkásszervezetek közül a katolikus munkásság felé fordult a választók bizalma. Persze ezt — az Erdélyi Lapokat kivéve — agyonhallgatta a napi sajtó. Legfőlebb eldugott helyen — hir formájában — közölte.

Álljunk meg itt egy szóra. Tehát a munkás-kérdéssel itt ott már úgy állunk, hogy észrevesznek, sőt számolnak is velünk. Ez már haladás. Az ilyesmi pár évvel ezelőtt ábránd, utópia volt. Legalább Erdélyben. De egyszer csak kiállott a porondra egy fiatal pap — P. László — és belekiáltotta a már balfelé csúszott munkásság társadalmába: Ohó! Mi is létezőnk! Mi katolikus egyház. Mi, kik kétezer éves tapasztalatokra takinthatunk vissza. Mi, akik annyi világváltozást, annyi eszme elbukását és feltámadását megértük. Mi, akik minden kérdést, mely egy világot lázba hozott a legszerencsésebben megoldottunk, nyugvópontra hoztunk. Mi, a mi fenséges eszméinkkel és Isteni Példaképünkkel, aki maga is munkás volt. Az ácsműhely munkása. Aki úgy

szerette a munkásságot, hogy azt hirdette: Boldogok a szegények — tehát a munkásság — mert övék a mennyeknek országa. Aki a Mi Atyánkban arra tanított, hogy kérjük, követeljük azt a mindennapi kenyeret. Mi, a mi első századainkkal, amikor eleink a legszentebb közösségben éltek. Mi, a mi szentatyáinkkal, akik fennen hirdették: A gazdagok fölöslege a szegények jogos tulajdona. Mi, a mi legendás középkorunkkal, amely ezt tanította: „A föld Istennek a tulajdona s az ember annak csak hasznélvezője. Senki sem abszolút ura a reábizott javaknak, hanem a saját javára fordított ellenszolgáltatásokképen közre kell munkálnia a közösség javának és megtartásának érdekében”. (Vogelsang.) Mi, a mi Assisi Ferencünkkel, aki előbb hirdette és vitte be a praxisba a kommunizmust, mint a ti csak önmaguknak kommunizáló vezéreitek. Azt a kommunizmust, amely nem gyűlöletből, hanem szeretetből született. Azt a kommunizmust, amely nem jogfosztás, hanem jogok alábástyázása. Azt a kommunizmust, amely nem rombol, hanem épít. Azt a kommunizmust, amely nem az alantas ösztönöket szabadítja fel, hanem a fenkölt érzéseket öltözteti tettekbe. Azt a kommunizmust, mely nemcsak földi, de égi paradicsomot is ígér. Azt a kommunizmust, amely nem lopja ki a lelkekből Istent, hogy helyébe a Sátánt ültesse. Igen. Mi is létezőnk, a mi XIII. Leónkkal és XI. Piusunkkal, akik a pápai trón magasságából is a munkásosztály elhagyottságát, sok-sok keservét, meglátták a munkás könnyeket, a munkás sebeket, észrevették a munkás nép kizsákmányolását és odakiáltották a világnak: Igazságot és méltányosságot!! Az a munkás is ember. Ép oly istenteremtény, mint a munkaadó. Ép úgy meghalt érte is Krisztus, mint a munkaadóért. Ép oly joga van az élethez, a könnyebb, az emberhez méltóbb élethez, mint a tőkének. Hadd részeseüljön ő is a tőke gyümölcséből. Nagyobb mértékben mint eddig. Hadd érezze, hogy testvér, felebarát. Hadd tudjon örülni ő is az életnek. Hadd tudjon úgy nézni kenyéradójára, mint jóltevőjére, ne pedig mint megrablójára. Hadd szünjön meg az áthidalhatatlan szakadék, mely a tőkést a munkástól, a gazdagot a szegénytől elválasztja.

Igen, mi is létezőnk, Mi is tudunk és akarunk könnyíteni a munkássors terhén. Sőt! Csak mi tudjuk megoldani az igazság és méltányosság jegyében az égetően sürgős munkáskérdést. Nekünk adattak meg azon eszközök, melyek nyugvópontra juttathatják a társadalomnak e zavargó ügyét. Mi senkit sem akarunk elnyomni, hanem mindenkit az emberi méltóság, sőt az istenfiuság magasságába akarunk emelni. Mi meg akarjuk adni Istennek, ami Isteré és a császárnak ami a császáré. Nem akarjuk, hogy elnyomottakból elnyomók legyenek. Ez nem fér össze a lelkiismeretünkkel. Éljen a tőke is, de éljen a munkás is. Az osztóigazság alapján. Azt akarjuk, hogy e kettő ne nézzen farkasszemmet egymással, hanem fogjanak kezét, egymás terhét emelgessék, egymás sebet gyógyítsák. Azt akarjuk, hogy megszünjön ott fenn a gög, a lenézés és itt lenn a gyanakvás, gyűlö-

let. Röviden: Igazságot és békét akarunk. Igen, mert az Irás is azt mondja: „Az igazság és béke megcsókolták egymást”. Igazság fönt — a munkaadó körében — béke lent a munkásság szívében. Akkor majd — a most egymásra agyarkodó társadalmi osztály megcsókolja egymást. S ebből a testvéri csókból, ebből az egymásrataláltságból — hiszem, hogy más, szebb világ születik.

Igy P. László. A munkások felfigyeltek. Ki így, ki úgy, kommentálta a dolgot. Az egyik dicsérte, a másik ócsárolta. Az egyik igazat adott neki, a másik szemfényvesztőnek nevezte. Fő, hogy megbolygatta a lelkiismereteket. Gondolkodóba ejtette még a legelfogultabb munkást is. Gyárakban, műhelyekben, otthonokban meghányták-vetették a dolgot. Csakhamar hódított az eszme. Megfogott sok-sok munkásszívet. Többeknek megingatta a vörös-internacionáléba vetett hitüket. Felülkerekedett bennük egy áldott édesanya emléke, aki mézédés ajkaival, puha, bársonyos kezével valamikor felgyújtotta bennük a hit, a vallásosság mécsesét. Elgondolták, mennyivel boldogabbak voltak, amikor még tudtak hinni, tudtak imádkozni, tudtak gyónni és áldozni. Tudtak Istenbe kapaszkodni. Oh — sóhajtották — ez a mécses régóta nem lángol, még csak nem is pisllákol. Kioltotta a sors mostohasága, az élet durvasága, az emberek gorombasága. És ime az édesanya biblías arca megjelenik előttünk és a Páter igéi felgyújtani készülnek a kialudt mécseset. És fel is gyújtották. Bár tudták, hogy a bosszú hadjárata indul meg ellenük, mégis a pap, az egyház mellé állottak. S vele szemrebbenés nélkül viselték a rágalom és gyűlölet pergőtűzét. Hősiességük bátorságot öntött az ingadozókbba s csakhamar megsaporodott számuk. S ma? Több mint hatezer munkás esküszik Temesvárott a vörösászló helyeit a keresztre, Lenin helyett Krisztusra. Harcol a szeretet fegyvereivel a munkásság jogaiért. Szívós kitartó munkájuk tiszteletet parancsol ellenség, jóbarát előtt egyaránt. Becsületes küzdelmüknek legszebb gyümölcse, hogy bizalmi emberük ott ül a városi tanácsban és védi az őszmunkásság érdekeit. Minden munkásnak — álljon bármilyen világnézetben — érdekeit.

Ezt csak az tudja felértékelni, aki évekkal ezelőtt ismerte a temesvári munkásság helyzetét. Itt csak egy esetre hivatkozom. 1929 tavaszán, többhetet töltöttem a Bánát e metropolisában. Belki gyakorlatokat tartottam a különböző templomban. (Több plébánia van) Kisodán (Temesvári munkásnegyedé) hozzám jött egy fiatal ember és így szólt: „Tisztelendő Atyám! Önnek sejtelmé sincs arról, mit kell szenvednem, mert látogatom a szent beszédet. Abban a gyárban, hol én dolgozom, szervezett munkásság van. Én is az vagyok. A kenyér vitt közéjük. Másképp nem kaptam munkát. Megtudták, hogy én részt veszek a misszió kidobással és kenyérteleenséggel fenyegettek. Borzasztó helyzetben vagyok. Szívem szomjúhozza a hirdetett igazságokat. Lelkem azt mondja: Menj! Am ha özvegy édesanyámra és három kis testvéremre nézek, kiknek én vagyok a kenyérkeresőjük, azt gondolom, nem szabad mennem. Nem szabad ezeket is, jómagamat is az éhenhalásnak kitenni. Vigasztalni próbáltam. Alig sikerült. Esténként megfigyeltem. Mindig ott láttam a szentbeszédet. Két

hét mulva másvárosrészben hirdetem az igét. Zokogva állított be. „Amitől félttem, bekövetkezett” szolt. Kidobtak. Mit tegyek? „Ne féljen barátom! Isten nem hagyja el! Még holnap lépéseket teszek az Ön ügyében. Ön az igazság vértanúja. Fel kell ragyogjon napja!” Az egyik befolyásos ismerősömnek feltártam az esetet. Két nap mulva munkát szerzett emberemnek. Nem sokára mosolygva jött. Megköszönte közbelépésemet.

Ez csak egy a sok közül. Hány és hány munkásembernek kell elcsitítani Istent, hitet vallást siró lelkét, mert félti a kenyérét. Hányan és hányan vágyódnak az igazság, a világosság után, ismerik is az utat, mely odavezet, de nem mernek rálépni, mert ez számukra az éhenhalált jelentené. Az a sok tömeg-apostázia, mely nagyobb városainkban, ipartelepeinken elragadta tőlünk ezrek és ezrek lelkét — tulajdonképen hány-szor-apostázia. Ha alkalmas időben, kellő óvatossággal és okossággal a szívük-höz tudnánk férközni és legalább a létminimumot számukra biztosítani tudnók — ismét a mienkek lennének. Tovább megyek: hősi, vértanúi lennének a mi eszméinknek ők, mert a munkáslelet is önmagán, természeténél fogva keresztény, sőt katolikus.

Lagerlöf Zelma „Az Antikrisztus csodái” c. regényében XIII. Leó ajkaira adja ezen szavakat: „Elmulasztottuk megkeresztelni a szocializmust”. Hátha elődeink ezt elmulasztották volna, mi ne mulasszuk el! Ha a múltban elhanyagolták a munkás-kérdést, most karoljuk fel. Állítsuk be azon problémáink közé, amelyek megoldása halálosan fontos. Ha nem tesszük, megoldják majd helyettünk és nélkülünk mások. Ebben azonban nem lesz köszönet.

Erdélyben ezen a téren szerencsés kezdeményezések történtek. Hogy Temesvárt ne is említsem, Váradon, Kolozsvárot, Aradon, Nagykarolyban, Medgyesen szépen beindult a múlt, Kisebb városainkban legényegyletek révén törekszenek táborunkba tömöríteni az ifjú munkásságot. Úgy hallom Brassóban is nagy tervek készülnek. Csak látnának már egyszer napvilágot! Jó volna, ha a falvak városokba beszüremelő férfivilágát is figyelemmel kísérnék és gondviselésünkbe vennék. Ezek magukkal hozzák a község hitét, vallásosságát, igénytelenségét és természetességét. Velük és általuk könnyebben megtudnók hódítani a városok őslakó munkásvilágát. Ellenkező esetben ezek hódítják el előlünk és felhasználják ellenünk.

Csiksomlyó.

Ritka ember érti meg a másikat. És még ritkább az olyan, aki méltó a megértés adományára. Aki eltudja viselni másik maradéknélküli bizalmát és közlékenységét és azzal soha vissza nem él.

LIPPERT PÉTER S. J.

Kényszerleszállás.

Ismerem az ettököt
 s hogy áthágásától retteg
 az Is, kinek bűne polyva !
 Én e dolgot grófszalomban
 hallottam, ám kinek orra
 túlfínyás, az ne olvassa,
 ne hallgassa.

Egy grófnőről szól az ének,
 ki gazdag volt és szegény lett
 s harmadikban Budapestre
 utazván a szegények közt,
 elájult a gyenge teste
 nem rablótól, víztől, tüztől,
 — csak a büztől,

Igaz, csak kényszerleszállás,
 azért mégis legyen hálás
 az Istennek grófnő, drága !
 Sose tudja meg különben
 hogy a dúsak mennyországa
 mellett, ugyanegy vonatban
 milyen szag van !

Őn csak mostan vette észre,
 hogy a népek nagyobb része
 ezrek óta ilyen büzbe
 eszik, alszik, csókolózik,
 bölcst ringat, folyton küzdve,
 ne lepjék el gyilkos, álnok
 farkas-álmok !

Ezrek óta pácolódott
 itatódott toldott-foldott
 ruhácskájuk e rossz szagban,
 meg a bőrük, meg a lelkük
 s nem volt szappan,
 hogy kiszedje, nem volt vegyszer,
 nem volt kegyyszer !

S mégis, innen, ilyen büzből,
 melytől lénye méltán prüszköl,
 indultak el a Petőfik
 s mint meséből nőtt virágok,
 egy országot, egy világot
 tudtak tenni illatossá,
 harmatossá !

S az a tizenkét apostol
 jóságostól, illatostól
 onnan indult, a szegény-szag
 közepéből, bajok bűnök
 magtárából s kinyílt Észak,
 Nyugat, Kelet tele felett
 a kikelet !

S mily nagy mégis a Nép lelke,
 hogy egy óban kitermelte
 a Megváltót, ki a szüzek
 millióit meggyújtatta,
 mint rózsákat tavasz-üzek
 s Isten-lelke föl-föl lobban
 mártirokban !

A Megváltót szive hozta
 a magasból kin-taposta
 emberekhez ? — A nyomorba
 kényszerleszállást csinál ma
 folyton gőgünk. Ha a porba
 hullunk mind, mind mellünk verve:
 tény lesz lelkünk tavasz-álma !

Mécs László.

Az Egyház útja a sporthoz.

Tüske Béla.

Tüske Béla a második évtized végén járó fiatal katolikusok közül való. Némregen jelent meg egyik cikke a Magyar Kulturában is a keresztény sport-sajtóról. Szakirója a katolicizmus és sport viszonyának. (Bp. szerk.)

A Biedermeier-kor álmodozó, édeskés érzelgősségű szellemének reakciójaként született meg az az egészséges felfogás, mely az eddig enervált testet szervezetenleg erősebbé, a nehézségekkel szemben ellenállóbbá akarta fejleszteni. Ez a meginduló mozgalom nagy lendületet kapott a világháborúban elgyengült emberiség erősödniakarásában. A sport ugrásszerű fejlődésen ment keresztül az utolsó évtized alatt és ma mágneses erő, mely bűvkörében tart milliokat és milliokat, hatalom, mely fanatikus rajongóivá tudja tenni a nép legszélesebb rétegeit. Olyan, sokak és ezek közt egyháziak által is kellően meg nem becsült és meg nem értett hatalmas mozgalom, melynek görbéje még mindig emelkedőben van. Ha egyes sportágak, akár elüzletiesedésük, akár eldurvulásuk miatt le is járatják magukat és nem dicsekedhetnek olyan embertömeggel, mint azelőtt a sport a maga sokoldalúságával még jó ideig az emberek érdeklődésének középpontjában marad. Hatalom és erő most is, az is fog maradni hosszab ideig, mint más divatos eszméáramlatok.

A sport a katolicizmus szempontjából meglehetősen elhanyagolt terep. Hogy a sport még nem áll a katolicizmus szolgálatában és a katolicizmus nem tudja érvényre juttatni e téren is álláspontját, — az annak a szerencsétlen politikának következménye, melyet a katolicizmus követett a sporttal szemben és követ még ma is. Nem értette meg a katolicizmus a sportot, nem tudta, vagy nem akarta elhinni, hogy a sport is a főkéletesebb embert keresi a lélek kialakításán fáradozik ebben a célközösségben egymást megértve kéz a kézben kellene dolgozniok. Ennek az egymásranemtalálásnak egyik lényeges oka az, hogy a vezetőállást betöltő katolikusok, világiak és egyháziak egyaránt, akikről a kezdeményezésnek kellett volna kiindulnia. — más korszakokban nevelkedtek és ettől az új eszméáramlattól idegenkedtek; másrészt pedig sokan a sportot csak a futballmeccsek sebesült statisztikájából ismerik, maguk pedig olyan erkölcsi magaslaton állnak, amelyről a sporthoz leszállni egyenlő lenne intelligenciájuk teljes elvesztésével.

Tény az, hogy a sportban is, — mint minden emberagszülte alkotásban — fordulnak elő hibák és kinövések, ezek azonban még nem szolgáltatnak okot arra, hogy a sportot ne méltányoljuk annyira, amennyire megérdemli.

Katolikus részről annyi volt az összeköttetés a sporttal, hogy illetékes, illetéktelen a sport kinövéseit kárhóztatta, a rekordörületet ostromozta. Egyházi adminisztráláson kívül semmivel sem törődő, maradi papok egyoldalú beállításban szemlélték a sportot és mutatták be másoknak is. A katolikus sportolók pedig, akik a sportban fiatalos, robbanni szerető

energiájuk foglalkoztatását látták egy a mindenkit magával ragadó csodálatos küzdelemben és akik erről a sportról katolikus részről, csak a sportörültséggel kapcsolatban hallofak említést tenni, megértést nem találva a túloldalhoz csatlakoztak, mely fiatalos ambíciójuk kielégítésére sportklubokban tömörítette őket. Az egymástól sajnálatosan elfordult két tábor — katolicizmus és sport — izoláltságában a sportnak kedvező korszellelem a sportot hatalmas társadalmi tényezővé tette. Ehhez a mindenkit érdeklő embermegmozgató erőhöz a katolicizmusnak közeledni kell, hogy sporttal szerezze vissza azt, amit sport által veszített el.

E probléma — sport katolikus eszmekörbe való bekapcsolása — megoldásához kizárólag két egymással szorosan összefüggő tényező vezet: katolikus sportklubok és katolikus sportlap. Mindkeftőre egyformakép szükség van. Katolikus sportklubokra, hogy ne keljen a katolikus sportolónak egy föle teljesen idegen világnézetileg távolálló egyesület kötelékébe tartóznia, hanem meg legyen adva a lehetőség a katolikus eszmekörben való megmaradáshoz. Ki milyen szellemnek befolyása alatt áll, előbb-utóbb, maga is olyan lesz. Ez olyan igazság, mely alól a sportklubok sem vonhatják ki magukat. A klubba következetesen feljárom katolikus tag, aki itt csak a test dicsőítéséről hall, maga is izomimádó modern pogánnyá válik. A legtöbb sportember, mikor pályáját megkezdi, azt a klubot választja magának, ahol tehetsége érvényrejutásának legbiztosabb zálogát látja. Ez a lehetőség természetesen a nagy főkével s evvel együtt nagy vezetői és tréneri szakképzettséggel rendelkező túloldali egyesületeknél található meg. Mikor azután bejut a túloldali klubba a klub mizomás levegőjében megindul az a lavinaszerűen dagadó folyamat, mely a testnek egyedüli dicsőítésével a lelkiségnek lassankinti kiöléséhez vezet. És amikor a katolikus sportoló tudatára ébred annak, hogy vallás nélkül, pap nélkül, egyedül a baloldaliakra támaszkodva csodálatos eredményeket tud elérni, amiért ezren és ezren bálványozzák, vagy ha világgraszoló eredményeket ugyan nem ér el, de kedve szerint sportolhat túloldaliak segítségével, akkor nálunk már csak a statisztikában növeli a katolikusok számát. Sokat tudna erről az átalakító folyamatról beszélni a régebben egyik érsekünk előtt nagy kegyben álló kat. világhírű sportember, jelenleg az Est-lapok munkatársa. A katolikus sportkluboknak lenne feladatuk a sportolni vágyó fiatalságot olyan egyesületekben tömöríteni, melyek a sportot nem célnak, de eszköznek tekintik abban az emberideál keresésben, melyet a jövőnek tesileg-lelkileg fejlett, acélos izmát Istennek felajánló sportembere testesít meg.

Ez az eszme, hogy katolikusok katolikus sportklubokban tömörüljenek, nem a felekezeti csatabárd kiásása, hanem csak jogos visszaszerzése és remélhetőleg megtartása katolikus szellemet sugárzó klubokban azoknak a tömegeknek, melyek valamikor a mióink voltak.

A klubok megalakítását egyházközségenként kellene szervezni. Amely egyházközségben már működnek katolikus legényegyletek, ez a legényegylet előkészített terep és a legényegylet keretein belül adva van a sportegyletek megalakításának formája. A klubok szellemi irányításában hatékonyabban kell résztvenniük az illető egyházközségek plénánosainak, akik megadják a nélkülözhetetlen lelki tréninget.

Hogy miért olyan fontos ennek a kérdésnek megoldása, arra a válasz az, hogy az eddigi nemfördésünk tette lehetővé, hogy a túloldal sportklubjai sok keresztény sportoló lelkéből kiölték a vallásosságot, mert mi húzódoztunk a sporttal foglalkozni — fisztelet a kiszámú kivételnek — és most nem tudjuk megérteni ennek a kérdésnek fontosságát. Más országok már régen bekapcsolják a sportot is a katolicizmus szolgálatába: Németországban 220.000 katolikus sportoló tömörül katolikus egyesületekben, Ausztriában a Jugenakraft egyesületek szervezik a sportolni vágyó fiatal katolikusokat. Erdélyben a Kolping egyletek nyújtanak meleg offhont a katolikus sportolóknak. Általában keresztény, de nem kimondottan katolikus az egész világon elterjedt YMCA. szervezet, mely olyan testnevelő tanárok kiképezését írta zászlajára „akik célul a keresztény gondolat terjesztését tűzik maguk elé”. És amikor Németország—Hollandia katolikus futbalistái már válogatott mérkőzéseket játszanak, akkor Magyarországon és Szlovén-szón, leszámítva azt a néhány fehér hollószámba menő sportklubot, melyek a kor szellemét megértő fiatal papok lelkesültsége hozott létre, még a kezdet kezdetén sem vagyunk. Szlovén-szón ki kell emelnünk a kassai Bartha Béla működését, aki fiatalos lelkesedéssel és fáradhatatlan buzgalommal állott a katolikus sportmunka szolgálatába.

A kérdésnek teljes megoldásához, elengedhetetlenül katolikus sportlap megalapításán és diadalra juttatásán keresztül vezet az út. A most megjelenő sportlapok — eddigi iránya nem garancia arra, hogy szellemi táplálékai lehetnének katolikus sportkluboknak a nélkül, hogy ne ütné fel fejét katolikus sportemberekben a vallás fontosságát kendőző politika gondolata. Mert várhatjuk-e azoktól a lapoktól, hogy szószólói lesznek annak a szellemnek, melyek katolikus sportklubokban óhajtunk megvalósulva látni, melyek sajnálatosan minden lehetséges módon meggátolják azt, hogy véletlenül is szó essék a lapban katolikumról. Várhatunk-e attól a laptól támogatást, mely egy előfizetői kérdésre azt sem meri megüzenni, hogy egyik egyesület kötelékében a játékosok milyen vallás követői. Talán lehet megérteni ezt az agyonhallgatási politikát, de menteni nem. De még megérteni sem lehet, hogy a katolikus vallási meggyőződést mélyen sértő kötelékeket használják. Nem értjük fermészefesen ezt száraz meccsleírásokra, hanem igenis elbeszélésekre, riportokra, elmeszafuttatásokra, mint ahol az újságírónak és vele együtt a lapnak is világnézete leginkább megnyilatkozik. Az is sajnálatos, hogy e lapok sok fúralevélben nem tudnak mással foglalkozni, mint, hogy a csapat tagjai

rogyásig ették magukat és mennyire ismerték ki az illető város éjszakai életét.

Hogy a mai kornak ideáljává fejlődhetett a boxbajnok, vagy a futó, aki tízedmásodperccel megjavítja az eddigi rekordot — ha a barbár erő mellett, azaz inkább előtt nem keresi senki a magasabbrendűt, a lelket, az Istent, abban feltétlenül nagy szerepük van a sportujságok szerkesztőinek. Ez a sportujságok által élesztgetett áramlat annál is veszedelmesebb, mert Istent nemcsak, hogy nem mutatja meg, hanem még főrvényei, vallásának terjesztői ellen is piszkoskodik és már csak azért sem mutatja meg Istent, mert ha megmutatná nem a rekord, az emberi erő lenne a legfőbbeségebb. A sportnak egyedül boldogító volta, az embereket egy nagy, festvéri ölekezésben egymás barátaivá tevő, a vallásnál is magasabb szelleme lengi át a sportlapokat. De talán ott még nem tartunk, hogy a világot a pánsportizmus váltsa meg a pánkrisztianizmus előtt.

A katolikus sportlap célkitűzése lenne: minden sportpolitikai érdektől mentesen szolgálni a százszázalékos katolicizmust, mely a sportnak eredeti tisztaságába való visszaállításából, a test felett a magasabbrendű lélek elismertetéséből és minden esetben, mikor arra alkalmas szolgáltatnak katolicizmusunk bátor megvallásából áll.

Mi katolikusok tudunk rendezni hosszú felvonulásokat, ahol a menének vége sem látszik, díjat érdemelnénk nagygyűlések precíz rendezéséből, vezetőink ünnepi fogadásában már versenyen felül állunk, de amikor arról van szó, hogy a sok felesleges ünnepelgetés után a beszédekből valamit valóra váltsunk, akkor lajhárt megszegyenítő lassúsággal cammogunk apostoli lelkesültséget követelő célok felé. Akkor szokunk felébredni, mikor fejünk alól kihúzzák már a párnát. A sportban a párnakihúzás megtörtént, most csak fel kell ébrednünk, hogy megszeressük azt a fiztia sportot, mely megérdemli szeretetünket és egymás kölcsönös megbecsüléséből katolikus sportklubok és sportlap megalapításán keresztül isenismerő, acélosizmú embereket tudjunk nevelni az Egyháznak.

Az új kultura kezdetéről

Baráth Kázmér.

Együtt hajoltunk ki Linz és Bécs között a vonat ablakából. Ő a kommunista és én a teologus. Párisból jött. Diák. A szokott tárgyról beszélgettünk. Párisi nyomor, az ő hónapos szobájának nyirkos homálya, az a darab kenyér, amelyhez olykor sajt is akad aztán munka, munka és kilátástalanság. Ez a méltatlan nyomor sok idegenbe élő arák osztályrésze.

Meglátszott rajta, hogy igazat mond.

Majd így szólt: „A társadalom amelyben élünk megpróbálta a nyomor enyhítését de úgy, ahogy azt tenni akarja azokkal a bevált (?) eszközökkel mint eddig, sohasem fogja célját elérni”

Hallgattunk. A vonat szántó földek között robogott. Egyhangú tájak, melyekbe csak a Duna csillámló szallagja hozott reggeli derűt. „Nézzé — szólalt meg utitársam — látja ott azt az embert? Egyedül akar megbirkózni — egyetlen lóval és egy ócska ekével — azzal a hatalmas szántófölddel. Mit gondol díszre ez a huszadik század kultúrájának? Elhitheti nekem — szólt feleletet nem várva — csak Oroszországban tudnak igazán újat teremteni, csak onnét várhatunk eredményeket és új kulturát.”

— „Hogy Oroszországban újat teremtenek azt esetleg megengedném — válaszoltam — de, hogy az az új egyúttal eredmény is és egy új kultúra elegendő alapja, azt kétségbe vonom. Az új kulturát építéssel kell kezdeni, nem rombolással.”

— „De a régi kultúrát nem hagyhatjuk meg ha helyébe újat akarunk építeni!”

— „Ha így mondja, akkor ebben van valami igazság, csak hogy elfelejti, mint Marx és a dialektikus materialisták a fejlődésnek azt a törvényét amit épen azok segítettek felfedezni. Elfelejti, hogy az eddigi kultúrákat nem rombolták le erőszakkal, ahogyan maguk akarják. Azok eltűntek, illetve felszívódtak a következő nemzedék ideológiájában. Mert minden kultúrában van valami gyökeresen emberi, aminek kiirtása megbosszulja magát. És ami a legfontosabb, egyetlen kultúra sem kezdődött mesterségesen az íróasztal mellett kiagyalt s legfeljebb statisztikáival támogatott tervekkel, hanem fokozatos fejlődéssel, tekintettel a megelőző kultúra olyan értékeire amelyeket az új nemzedék is értékel. A maguk értéklése tiszta tagadás és ezt már eredménynek nevezik. A magánvagyon megszüntetése még nem pozitívum ha a közvagyon kezelése merő próbálkozás csupán. Osztályharc mint negatívum nem alkalmas az új kultúra alapjául, ha harcosaik egyebet sem akarnak csak osztályharcot.”

— „Engedje meg, de az ötéves terv — és már maga az eszme is pozitívum” — vágott közbe utitársam.

— „Igaz van, mint eszme pozitívum, de sajnos csak mint eszme az. Mint valóság tiszta tagadás. Mert mit céloz az ötéves terv? Oroszország gazdasági helyzetének megjavítását. És mit eredményezett? Oroszország az agrár állam lerombolását. Csak ennyit, — mert az ipar állam kiépítése eszme maradt. És a második ötéves terv melyben a vallás kiirtását célozzák — miért csak tagadás. A szovjet a tagadás és a rombolás mámorában él és azt hiszi, hogy épít, mint sok hipper-modern művész akik a géniusz glóriáját képviselik fejük fölé, midőn művelket pontosan a régiek visszájára gyártják. Ez csak negatív recept de nem újat alkotó intuíción. A maguk legnagyobb hátránya épen a dialektikus materializmus, mert az antitetikus fejlődés körben forgás, ha nincs valami ami új irányt adna neki.”

— „De nézze — szólalt meg ő — azt csak elismeri, hogy mind az ami nem vezet a kívánt eredményre az rossz. Már most annak ami rossz az ellenkezője jó. Tehát az ellenkezőt kell propagálni.”

— „Nem tagadom, ez az antitetikus fejlődés dogmája, de ne gondolja, hogy ez egyúttal az új ideológia terve is.”

— „Kérem fejezze ki konkrétan hogyan gondolja hát az új ideológia tervét?”

— Nem tudom — válaszoltam — mert az új ideológiáról konkrétan gondolkodni — annyi mint magtalálni azt, ami csak lesz, de annyit modhatok, hogy nem úgy mint a szovjet.

— Miért nem? Hiszen hasznavehetőségéről 150 millió kezekedik!

— Ő csak azért, mert a 150 millióval le akarják romboltatni mindazt ami régi.

— Ja persze — maga teologus, magának létkérdés a tradíció védelme.

— Téved! Számunkra a tradíció védelme ahogy azt maguk értik és a létkérdés: kettő, csak ellenségeink kapcsolták össze rosszhiszeműen. Tény az, hogy az önzetlen fiatal generáció létkérdése az új kultúra lehetőségétől függ. Az tudja magamagáról, hogy a fiatalok rosszul érzik magukat ebben a degenerált eszméktől terhelt társadalomban. Hogy miért? Azt a kommunizmus szerencsésen meglátta, midőn a mértéktelen individualizmus helyébe, amely antiszociális jellegével az egyedeket magukra utalja és így életüket megnehezíti, a kollektívizmust kívánja a társadalom keretétől. Ez olyan kívánság amelynek megvalósítása kétségkívül alkalmas egy újkulturális élet megindítására. Hiszen maguk is állítják, hogy minden új kultúra szocializmussal kezdődik, de midőn a fejlődést az antitetikus törvény szerint próbálják vezetni, olyan messze lendülnek, hogy eredményeik túlzó negatívumokká válnak. Elfelejtik, hogy a gyűlölet és terror a legantiszocialisabb mozzanatok. És mi az osztályharc? Elkéseredett gyűlölet! Burzsujok és papok rokonai egyetemeikről számúzva vannak, tanárjaikat terrortal kényszerítik a dogmatikus szovjettanok hirdetésére, kivégeznek és számúznak. G. P. U és sejtiszervezetek működnek a gyűlölet jegyében, kíméletlenséget és kényszert alkalmaznak az egyéni akarat letörésére. Tudósokat és művészeteket géppé alacsonyítják midőn megrendelésre és receptre kell dolgozniuk. Színházban a szünetekben négyes sorokban kell felállni és alámaszolni. Tudja mi ez? Elkéseredett gyűlölet mindaz ellen, ami valamiképpen személyes megnyilatkozása az emberi természetnek. Igen, maguk azt gyűlölik aki nem vállal közösséget a 150 millió elvével ha jobb megoldást vélt felfedezni, valamint a mi társadalmunk azt, aki közönséges, aki olyan mint más! Már pedig gyűlölettel nem lehet szocializálni.

— De ha a nyomort csak gyűlölet árán lehet megszüntetni s ha az elnyomottak csak így edződnek meg?

— Akkor kihangsúlyozzák osztálytársaságukat és bevált (?) eszközökkel dolgoznak. — Nem érhettek el eredményt, mert nem elég radikálisak.

— Ugyan? Tudna még radikálisabb lenni a legradikálisabb határidőnél?

— Természetesen, és meg is magyarázom hogyan. — A mai individualista társadalom és a szovjet is a gyűlöleten épülnek föl. Ez közös vonása mindkettőnek. Olyan tulajdonság ez, amely alapjában alkalmatlanná teszi a kapitalizmust ép úgy mint a kommunizmust is az igazán szociális eszmék megvalósítására és az új kultúraépítésénél az együttes munkára. Pusztán azért, mert a gyűlölet anti szociális. Alkalmazzák csak radikálisabban a dialektikus fejlődés törvényét. Mit kell következtetniük? Azt, hogy a gyűlölet helyett

annak ellenkezőjét, a szeretetet kell propagálni legalább olyan mértékben, mint most az osztályharcot. Hiszen világos, hogy csak a szeretet és a megértés lehet egyedüli, létalapja az igazi szocializmusnak és az igazán új kulturának. És ez a legszélsőségesebb radikális, amely szerint nem baloldal, sem nem jobb oldal, hanem hit van azokon. És az önzetlen fiatalok létkérdése e program megvalósításától függ. Aztán tudja-e milyen régi ez a program? Ezelőtt k. b. 2000 évvel hirdette valaki — akit maguk olyan nagyon gyűlölnék — ezt a programot mint a fejlődés és az igazi kultúra egyedüli lehetőségét. Igen, e tradíció védelme nekünk fiataloknak létkérdésünk és csak így létkérdésünk, mert tudjuk, hogy az a program, amit mi akarunk megvalósítani, életképes. Hiszen annak idején egy új kultúra fejlődését indította meg. A keresztény kultúráért."

— „De mi lett a vége?!”

— „Vége? Ne gondolja, hogy a mai divatos eszmék a keresztény kultúra szülőitől. Kontár kezek keverték a keresztényi szeretethez pogány gyűlöletet; kultúránkba civilizációt. Mindezt maguk is tetézik. Csodálom, hogy a maguk kiváló szociológusai nem vették még észre, hogy ha ideológiájukhoz híven még egy következens lépést tesznek, akkor kint vannak a dialektikus materializmusból és felismerik, hogy a szeretet az igazi kapocs ember és ember között és hogy ebben van a szocializmus ereje. Így aztán egészen természetesen és osztályharcok nélkül fog győzni az aki szeretetre épít és aki ezzel az alappal akarja telíteni a világot, a szovjet pedig legfeljebb katalizátor marad ebben a szociális és kultúrális egészen modern színvonalú munkában.”

Bécsben elváltunk. Ő még megjegyezte bizonyos innálával: „Prédikál — ismerjük!”

Én sajnáltam őt és eszembe jutott Marx és Engels kiáltványából: „Ne vitatkozzatok velünk.” Ez lenne hát a híres modern szovjet kritika? Így egy kicsit sem „kísértet” a kommunizmus, mert naiv dagmatizmusával önmaga ássa meg sírját.

Ejféli kiáltás.*)

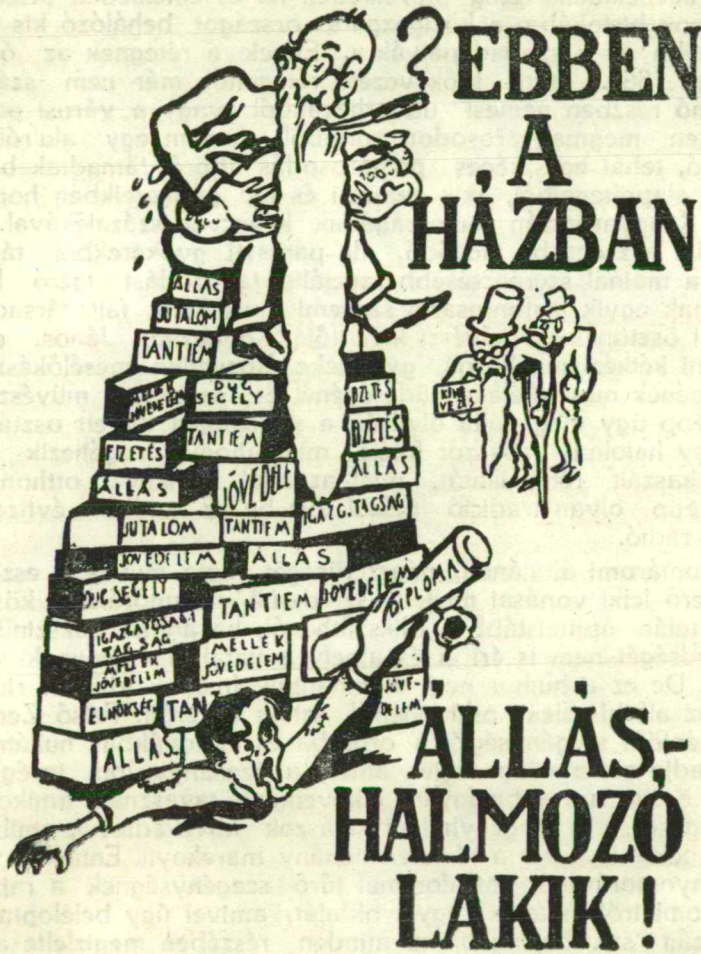
Testvérek, jaj! nem tudom én meghalljátok-e mit kiáltok nagy éjfélikor Szentpéterről a nyomor senki szigetéről... De éget a Szó, a mindég csak vesztés, és szememből, mint tűzfolyók hullnak a könnyek szakadatlan. Testvérek itt menteni kell, dolgozni úgy, mint égő háznál, zajló árnál, hisz, megfagynak mind a gyerekeink, éhen vesznek a gyerekeink! Nincs gúnyjuk, nincs csalásuk, vérük alvad, az arcuk sárga, sárga mint a tengerimálé, amit esznek reggel, délben, amit esznek hétről-hétre tavaszig!

Szemük mint a meglőtt őz égő, folyott könnyben ázik: lámpájuk nincs csak anyjuk szíve — könnyes mécses — világít a kis szobában s életükbe... Apjukból csak káromlás nő s ezzel vérzi a kicsinyeket roppanó lélekkel, ha nincs kenyér... Testvérek jaj! nem tudom meghalljátok-e mit üzen hatvanhat éhes gyermek öre?

Üzenek mégis és palackom dobom a nyomor zúgó tengerére... Akik éltek ember-testvérek a jólét másik boldog partján segítetek, mert elveszünk!

Kossányi József.

*) A szerző Huovétré megjelenő verakötetéből, mely „Ejféli kiáltás” címen, mint a Új Élet könyvének 2. száma hagyja el a sajtót. A fiatal költőre Mécs László hívta fel a közönség figyelmét első verseskötete alapján. Az író „Ejféli kiáltása” lez az a kötet, de egyttal a sohasem esüggedés és az Isten felé vezető út himnusz is.

Az álláshalmozás a hatalság elhelyezkedésének egyik legantiszociálisabb akadályja. Ez ellen küzd az egész európai fiatalság. Pesten ezt a plakátot ragasztották az álláshalmozók ajtajára. Így többek között Berzeviçy Albertnek, a Magyar Tudományos Akadémia, a Pen Club, a Kisfaludi Társaság stb. stb. és a Magyar Államnép Készémbánya rt. elnökének ajtajára is.

Magyar prózairók.

VI. Komáromi János.

Possonyi László dr.

A ktegyezéstől a háború utáni időkig Magyarországon lassan egy új intellektuális réteg nevelkedett fel és emelkedett kisebb földtulajdonok birtokába, a közigazgatás országot behálózó kis és nagy hivatalalba és a szabad pályákra. Ennek a rétegnek az ősei, el-ütően az 1867. utáni idők vezető rétegeitől, már nem származtak túlnyomó részben nemesi udvarházakból vagy a városi polgárság nemrégén megmagyarosodott soralából, hanem egy aluról felfelé szivárgó, tehát egészséges polgárosodás úttörői támadtak bennük a nemzet alaprétegeiből, akik nemzeti és faji gyökereikben homogének a mai Magyarország lakosságának kilencven százalékával. Ennek a legfelül a zsentribe mosódó, de paraszti gyökerekből táplálkozó és így a mainál szerencsésebb szociális tagozódást ígérő Magyarországnak egyik legfontosabb szellemi nivellálója, fajt, társadalmi és szellemi ösztöneinek művészi kivetítője Komáromi János, egyszerű zempléni kétkézi munkások gyermeke. Közvetlen mesélőkészségénél, tehetségének mesterkéletlen üdeségénél és ösztönös művésztalánál fogva épp úgy megtalálja olvasóit a szellemileg kiérett osztályoknál, akik úgy hajolnak sokszor föléje, mint ahogy megéheznek néha a frissen kaszált rétek illatát, mint azoknál, akiknek otthonában a könyv épp olyan tradíció nélkül tört be az utóbbi évtizedekben, mint a rádió.

Komáromi általános népszerűségét tiszta művészi eszközei és meggyerő lelki vonásai mellett „szivderítő” humorának köszönheti, amely talán optimistább a Mikszáthénál, ha annak sokszínűségét és könnyedségét nem is éri el és amely a fiatal Gárdonyinak volt csak sajátja. De ez a humor nem a dunántúli halmok idillikus ritmusából vagy az alföldszélek pszichéjéből szivja életerőt. Felső Zemplén és a Ruthénföld szegénységének oroszba és szlovákba hullámozó etnikuma adja ezt a világnézetet, amely a legsanyarúbb inséges telekben is örülni tud a bizonyára elkövetkező tavasznak, amikor a szegénység sorsa is megnyhül új kalászok növekedtével, amiből bizonyára nekik is juttat a jó Isten néhány maréknyit. Ennek a vallásos-lelkű, nyomorúságát bizalommal tűró szegénységnek a rajza adja Komáromi íról arcának egyik oldalát, amivel úgy belelopta magát az ország szívébe, mikor az minden részében megizlette az ungi, beregi, zempléni szegénység szomorú sorsát.

De az a szegénység századévekig tűrt nyomorúságát megelé-gelve néha szörnyű vadságú felkelésekben tombolta ki erejét a kuruc századokban és a szelid és idillikus Komáromi övregében ezeknek a lázongásoknak emléke formálódott történelmi regényekké. És ez egy egészen más írói arc, jóllehet szervesen összefügg az előbbivel. A mai korban játszódó regények Vidróckija egyenes ági leszármazottja az Ordások Kuczug Balázsának, akit egy kuruc-vers egyetlen sorából keltett életre Komáromi.

Gyermekkora emlékeit, amelyek mind a kismemberek küzködésével és reménykedésével vannak kapcsolatban, a *Hé Kozdokok-ban* és a *Régi ház az országútnál* című legszebb alkotásában álmodta vissza Komáromi. Ezekben a könyvekben előmlenek a szlávba folyó

magyar határszél világának édesbús hangulatai, egy lelkies voltában megnyerő nép minden szellemi kincse kiterítődik előttünk és az tró elringat bennünket egy felejthetetlenül kedves álmovilágban, ahol elfelejtjük mindennapjaink keserűségét és ahol ráeszmélünk a szegénységgel szemben elfelejtett kötelességeinkre. A gyermekkor kisértetlátó rémületeitől a legénység hetyke magakelletéséig, a lányok édesbús mosolyú várakozásáig, az öregkor más, jobb világvaló vágyakozásáig az emberi lélek primitíven igaz egész skálája szól hozzánk e regények soralból. Komáromi a távozó felhőkről, a Kárpátok vonulatait burkoló ködökről, a Vihorlát csúcsatról, bodrogközi fűzesekről, lápvirágról, őszről, tavaszról beszél csak, de mert született művész, egyszerű sorai megéreztetik az élet örökegyforma és mégis ezerváltozatú komplikáltságát és ritmusában a megszépített valóság, az örök törvényekben való megnyugvás vigasztal meg bennünket.

A szerelem rajza közben is csak egy-két tiszta huron játszik Komáromi, de a *Zúg a fenyves* vagy *Az idegen leány* hangulatait, aki egyszer átélte, sohasem felejtheti el, mert az igénytelen szavak és az egyszerű szerelmek mögül mindenütt a lélek süti át melegét.

A Régi ház az országútnál folytatása *Az ősi diák*. Itt azonban már sokkal szörványosabbak azok a finom, lelkies hangulatok, amelyekért annyi hibáját és lazaságát meg tudjuk bocsájtani Komáromi művészetének s csak az a nyers humor maradt meg, amely erősen reális íze mellett nélkülözi a finomabb szellemet és sokszor az elhanyagolt diák-kamarák csúfságaira emlékeztet. Itt elmaradnak az otthoni tájak Igézetel és a főváros tűzfalai között a humor is elformálódik, ízét veszti. Az átmeneti társadalmak félszegségei sokkal erősebben ütköznek ki, az izlésbeli elmaradottságok sokkal erősebbek itt, semhogy elegendő volna a művészi lepel eltakarásukra.

Történeti regényeiben ezekhez a hibákhoz még újabbak járulnak. Itt ugyan megint érvényesülnek a Komáromi hangulati elemek, mert a regények nagyjából a hazai tájakon játszódnak és sok bennük az őszinte emberi érzés és tragikus korok megrendítő fájdalma szól hozzánk, azonban magával a történelemmel legtöbbször baj van Komárominál.

Megszoktuk, hogy regényelt művészi eszközkelnél fogva az egész nemzethez szólóknak tekintsük, történelmi szemlélete azonban legújában egy kis zárt protestáns vidék, a kurucemlékektől népes volt északkeleti Felvidék Rákóczi előtti történelmének feldolgozásával kapcsolatban teljesen regionálissá vált, még pedig olyan formában, ami a nemzet egyetemes történelmi tanulságait egyenesen megtagadja. Itt azután mindaz a mesészerű képzelőerő, az egyszerű emberek naiv következtetései és életfelfogása, amik Komáromi kicsiny körben mozgó művelt oly kedvessé teszik, megboszúlják magukat mint a történelmi naivságok általában. Ez a fogyatékos történelmi szemlélet jobbára falusi meséken, kálvínista kollégiumok lokálpatrióta hagyományain és képesregényes történelmi olvasókönyveken keresztül szívódott fel írónk gyermeklelkébe és kírthatatlanul benne ragadt minden későbbi tanulság ellenére. Komáromi lelkiismeretes író ugyan és szemelláthatólag tovább kutatott hiteles történeti munkákban is művészi gondolatszárnyalása közben is,

azonban épen a koral kuruccsatározások kora az, amelyben egyik nap az egyik fél követte el a legnagyobb jogtalanságot, hogy másnap az ellenfél duplázza rá és ahol a kölcsönös megbosszúlások során igazán nem lehetett kideríteni, hogy melyik atrocitás minnek a folyamánya, hacsak nagyon mélyen bele nem hatolunk az események menetébe. Ezer meg ezer apró mozaikközből áll ennek a kornak a történelme, amit minden irányú író kedvére csoportosíthat, de igazságosan csakis az ítélheti meg a helyzetet, aki át tudja és akarja látni a sok ellentétes erő eredőjéből származó viszonylagos igazságot, melyet azután a további fejlemények az ország valóságos érdekében fekvőknek igazoltak. Ezt pedig Komáromi, aki szülőföldje hőseinek elfogult szeretetében nevelkedett, *nem tudja megtenni.*

Már az *Esze Tamásból* kiütközött ez a regionális történeti felfogás, de szerintem Hányádákba torzuló történelemszemlélete a legutóbb megjelent Ordásokban termette legcsalókébb gyümölcselt arról a korról, amelyet Zrinyinek egy sikerült mondása jellemez: Német maszlag, török átlum. A magyarság tragikus kettősségében akár merre fordult, szörnyű szenvedéseket kellett kiállania, a Thököllánus protestánság azonban inkább a török jármot választotta vallási okokból és Komáromi is ennek a pogány orientációjú kismagyar politikának válik szószólójává, szemethunyva afölött, hogy legtöbb bajunknak mai napig is a török volt az okozója. Egy két mondatában ugyan megértésre törekszik az ország visszahódítását eredményező nyugati orientációjú magyarsággal szemben is, de dominálón, száz meg száz oldalakon keresztül minden katolikus és nem kálvinista magyar és idegent a legszörnyűbb szidalmakkal illetett hőselvel és regénye összhatásban a legalkalmasabb vezérfonal arra, hogy mindent, ami nyugati és nem protestáns ritus szerint keresztény, megutáltasson olvasóival. Hozzájárul ehhez a történetiszemlélethez az a naiv hang, amely folytonosan ismétlődő epitheton ornamensalvával a fölkelővezéreket és hadnagyokat szinte mithikus magasságokba emeli és rezesorru Lajos Ferencet meg Tulok Györgyöt nagyob hőssöknek szuggerálja, mint akár egy Eszterházy Pált, Pálffy, Bottyánt, vagy Lotharingiai Károlyt és Savoyai Eugént, akik Budáról és az országból a törököket ténylegesen kiverték. Komárominál az ostromlók néhány ezer ordas megjelenésekor egyszerűen félreállanak, akik azután egyedül veszik be a bevehetetlennek hitt várat a többi keresztényharcos kárörvendezése közt, akik mind ezeknek a lázadóknak élpusztulásán örvendeznek. Ezek a teljesen megokolatlan tulzások minden izzóan lelkesítő szép oldala mellett ennek a könyvnek nagyon leszállítják a benne rejlő történelmi értéket, hamis fogalmakat adnak az ország történelmi tényekben járatlan közönségének és ezzel csak növelik a világgal szemben való egzotikus történelmi felfogásunkat. Mindezek mellett pedig tovább tenyésztenek a lelkekben olyan gyűlölségeket, amik miatt már ugyis évszázadokon keresztül ölték egymást az ország különböző hitre szakadt gyermekei.

A felekezeti hangsúlyon túl ezek a regények nagy tanulságokat is rejtenek magukban. Megrendítő színekben festik a tönkremenő országot lakosainak szenvedéseit és a kis emberek, a szegénylegények, a kóbor talpasok nyomorúságos élethalálharcát. Történelmi és felekezeti felderítéssel leszámítva tanulságosabb és igaz-

zabb írások ezek, mint a háború előtti kuruc történetek görögütözes, díszsültásos, fokosos-bogláros potemkin históriái. Sok igaz fájdalom, a magyarság szenvedéseinek és lelki eltorzulásainak megrendítő momentumai tárulnak itt fel: *Komáromi, a született művész* minden elfoglaltsága mellett sem végzett teljesen hiábavaló munkát. Ami az ilyen történelmi ferdítésekkel illeti, célunk csak az lehet, hogy minél többen rendelkezzenek nálunk is olyan alapos történelmi tudással, amelynek tudatában az ilyen történelmi epizódokból szőtt alkotások, amelyek csupán a dolgok egyik oldalát mutatják meg és az árnyokat még el is tolják, kellő háttérrel kapnak az olvasók lelkében és beleilleszthetők legyenek egészbe, mint ahogy a világháború történetébe is beletartozik egy homonnal, csikszeredai vagy kragujeváci bolt kifosztása és gazdájának legyilkolása, ami azonban csak a helyi krónika számára marad a legfontosabb tény, akármilyen igaz művész lokálpatriotizmusa is tüzesíti át az eseményeket költői alkotássá. Komáromi a korai kuruc kornak és a felsővidéki protestantizmusnak ilyen epizódjait gyűjtötte egybe, de az érem másik oldalát megmutató epizódokkal, ha nem is feledkezett meg teljesen róluik, nagyon fukaron élt. Ezzel a fukarsággal pedig a saját írói presztízstét rövidítette meg e könyvekben s egyetemes nemzeti íróból regionális történelmi lantossá vált.

Mi tanulság kedvéért történelmi munkáit is érdeklődéssel lapozzuk, annak minden értékét elismerjük, minden hibáját számontartjuk, de mikor zavartalan élvezetet keresünk megmaradunk a Régi ház az országútnál és a Zúg a fenyves költőjénél, mert ezek önmaguk művészi és emberi igazságában hordozzák hatásuknak titkát.

(Komáromi legújabb regényével a *Harangoz a múlt-tal* az Új Élet januári számában (44. I.) foglalkoztunk. Komáromi ebben a regényében a kárpátok szegény világának mesteri rajzát adja. Főszereplője, a kis Nudrányi Sanyi egy egész kis világ kifejezője. (Szerk.)

Szonettek.

I.

*Szenvedek, szenvedek, hosszú dőm
Vár reám valahol, ha tudnám hol,
Nincsen őrangyalom, ki reám hajol,
Van földi, de nincs égi barátom.
Töviskoronám kire testátom?
A nyitott sebem mily hangosan szól,
Messzi védőszentem hol vagy? Sehol.
Szűz, Úrjézus anyja, ifjúságom
Gyöngyöre, vigasza, hova tűntél,
Mély vizeken uszom, karom gyenge,
Oh, mennyei hitem minek szüntél
Meg élni szívemben? Kar kellene
Kar, mellyel József megölelhetnél
Mindent, mi lelkedben gyenge, lenge.*

II.

Gyötrődöm, gyötrődöm, ágy, hűtlen sűr
 Vár reám, nem tudom milyen, de vár,
 Közben a holló azt káromja: kár,
 Kár, hogy annyit szenvedsz, mikor nincs ír
 Sebedre, s nincsen vigasztaló hír,
 Az élet csupa vér, fertő és sár,
 Bárhova nézel, csak sötét határ
 Vesz körül s amit látsz, közöny vagy sír.
 Nem ismered az aszkéta lelket,
 A csókban elfáradt vágyó ajkad,
 Szived tisztaságért most is resakot,
 Ajkád most is hű mosoly fakad,
 De te az Isten csókját keresed,
 Könyörüljön meg a végzet rajtad.

III.

Szomjas az én lelkem, szomjuhozom,
 Gyötrődni ok nélkül, miért, minek?
 Éhes a lelkem, oh, égi színek
 Könyörüljetek meg bánatomon.
 Nagy terhet cipelek a hátamon,
 Súlyos terhet, de nem kell senkinek,
 Jó volna felcserélni a hitnek
 Éneklő terhével a bánatom.
 Jóbtól kértem kölcsön szenvedésem,
 Testvérem a középkori koldus,
 Jjobb sorsa volt néki, mert látkében
 Istennel békült ki a bűnös hús,
 Én pedig szenvedek, gyötrött életem
 Örök vigasz nélkül beteg és bús.

IV.

Boldogság, kék virág, légy lilium,
 Gyermekkorom hite térjél vissza,
 Újjonghat, aki a hitet issza.
 Lilium, mutasd meg, hogy a siron
 Túl nincsen csupán úr, vezess hidon,
 Vezess át a hidon, hol Klarissza,
 Vagy más szent a hívét várja vissza.
 Hadd csodálkozhassak a mély titkon!
 Hadd legyen lelke a szenvedésnek,
 Szent Józsefet, engedd, hogy láthassam,
 S Szűz Máriához énekelhessek.
 Elbágyadt kezemben hadd tarthassam
 A fáklyát, az örök reménységet,
 S az Ur ölébe fejem hajthassam.

S Z E M L E

Róma szava

különös nyomatékai sürgeti ma a katolikus akciót, azaz a katolikusok megszervezését, a hívők tömörítését kor, nem, foglalkozás, iskolázottsági fok, nyelv stb. szerint megfelelő csoportokban. Ép erről a fontos témáról hallottak idén, április 1.-én egy szerzetesház-papnövendékei előadást. Ekkor megszóllal a rádió jelzője. Jelenti, hogy most közvetíti a rádió a pápa ünnepélyes bevezető imáját a szentév megkezdése alkalmával. Meghatottan, szerény testtartással, de mégis a fesztelenséggel, mely a valódi lelki atmoszférának a jele, figyeltek a

szerzetesnövendékek Krisztus földi helytartójának érces és mégis meleg hangjára és az azt követő Szent-Péter-templomi harangzugásra. Ekkor pedig — a római hangátvitel még be sem volt fejezve! — megszóllalt a kolostor csengője a közös imára. Mintha nem is Rómát közvetítette volna a rádió, felálltak a szerzetesifjak, hogy a zsolozsmázáshoz siessenek: jól tudva, hogy Róma szavát helyesen csak az érti meg, aki át van hatva attól, hogy az Istennel való kapcsolat, az ima az alapja és egyben a koronája minden valódi érzésnek. B. I.

Ifjúsági kérdések

Brüsszelben az egyetemi hallgatók nemzetközi kongresszusának tárgyalási anyagát egyedül és kizárólag a béke és a béke biztosításának kérdése alkotta. (Az Erdélyi Lapok »Fiatalok« rovatából.)

Midi. A budapesti Magyar Idegen Diákinformációs Iroda érdekes beszámoló jelentést adott ki a f. év március 12-14-én tartott XIV. MEFHOSz-kongresszus alkalmából. Megtudtuk, hogy az irodának 1932 folyamán 143 vendége volt, akik összesen 8741 napot töltöttek Magyarországon. 2598 diáknak szereztek kedvezményes vasutijegyet, 145 esetben közvetítették munkát diákoknak és állástalan diplomásoknak.

A varsói Kat. Egyetemhallgatók „Ifjú Katolicizmus” c. Újlapjában olvassunk az újonnan megindított diákcsereakcióról, mely Lengyelország, Csehszlovákia és Jugoszlávia között folyik. A diákcsereakciók fontosságát ma az a körülmény is emeli, hogy az államok és egyetemi intézmények megszorították az ösztöndíjak kiadását s így ez a mód maradt egyedül, hogy a diákok külföldre jussanak.

Belekényszeríthetik fasiszta formációkba... A Leuchtturm legújabb száma részletesen foglalkozik az önkéntes munkaszolgáltatással, amelyet most vezettek be a német ifjúság számára. Elesen szembehelyezkedik a fegyveres sportok bevezetésével is. Fegyver és

férfiaság» című cikkében ezt írja: az élő katolikus ifjúságot belekényszeríthetik a fasiszta formációba, azonban férfildeáját nem rabolhatják el s azt a jövő számára meg fogja őrizni.

A Fiatal írók folyóiratait 1932-ből ismerteti a budapesti »Fiatal Magyar-ság« c. lapban Thurzó Gábor. Cikkében rámutat, hogy a legújabb fiatal szépirodalmi generáció lapjai személyi ambíciók indítják meg. Szüklátóköri fiatal emberek akarnak irodalmi fórumhoz jutni, hogy tehetségtelen lírai terméseiket elhelyezhessék. »Leginkább szembeötlő — írja — hogy nincs ennek a szereplési rosszkültetésekbe esett kezdeményező szerkesztőknek fiatal elbeszélőjük, tanulmányírójuk és kritikuskuk, akikre végeredményben a fősúly esne.« Tanulmányában sorra veszi a tavaly megindult lapokat: Perspektiva: három homályos, de valami szebb cél felé kíváncszó szám után, — amelynek kritikái rovatla volt a dereka — a teljes anarchia, a legvadabb nevekkel és legvadabb írásokkal egy teljes évfolyamig. — Kultúra: bizonytalanság, gyenge akaratok, balkáni nivó. — Szabadon: az álneves, szalónkommunista ifjúság, félig propagandisztikus, félig szépirodalmi, de mindenféleképpen alacsony színvonalú szemléje. — Fáklya: ismertebb nevektől nyolcadlenyomatós (pl. Tamási elbeszélése). 22 (III) vers és versfordítás, egy sikerült tanulmány Gogolák Lajostól, az pedig spirituális alapon, de irány és valóban fiatal tehetség nélkül. — Álláspont: a polgári gondolkodás gerincesítése céljából, amit a szemé-

remsértés határán illelhenkedő fiatal eredetű novellákkal (Tesseni Jenőtől és Nyiri Tibortól), nagy tömegvel (két cím: »A szereplőknek«, Szücs Violetától és Büffögöszavú megnyugvás-sziget» Füst Gitta k. a. tól) és irodalomellenes vezetéssel kívánnak elérni. — Porond: *Bámulatosan sikerült tömörítése a liberális sajtó állagának (a valóban kitűnő Zsolti Béla itt is szerepel), de mi az értelme, hogy a folyóirat, másodlenyomatás alapján megjelenik? — Ujnyugat: a Kultúra és a Perspektiva fejtesztvére, rózsa-szinben. — Életképesnek csak kettő mutatkozik, ha létjogosultságuk is meglesz, valódi fiatal, tehetséges — kicsit ugyan még ügyellenkedő — írókban. Ezek: Névtelen jegyző még bizonytalan tapogatózásaival világnézetű területen, egyelőre a pour l'art elveivel: másik a januári keltezésű, első számmal megjelent Kórus, melyet a három számottevő irodalmi lap — Nyugat, Napkelet, Erdélyi Helikon — tűzkeresztségen keresztül ment fiatalok csinálnak. Tamási Aronnal a háttérben.*

Szociális — Gazdasági — kulturális kérdések.

Katolikus sajtószabadságot. Épp a mi köreinkben vannak sokan, akik nagyon tévesen értelmezik a sajtószabadságot. Azt hiszik, hogy ha valaki katolikus világnézetű és vallásérkölcsei alapon áll, akkor minden katolikus jellegű megmozdulás, vagy személykritizálását ab ovo ki kell küszöbölniök. Ez téves és káros is. A fejlődés egyetlen biztosítéka, ha a katolikus sajtó saját táborában is a kritika tisztá választóvízével különbözteti meg a helyest a helytelentől. A katolikus sajtószabadságról különben a kiváló „Freiburger Nachrichten“ hetvenéves jubileuma alkalmából kiadott ünnepi számában hoz értékes cikket, ahol többek között ezeket mondja: »A kat. sajtó legfőbb feladata, hogy a katolikus világnézet és vallásérkölcsei felfogás keretein belül felelősségének teljes tudatában járjon el, de ugyanakkor igyekezzék megőrizni függetlenségét és szabadságát minden más aktuális irányból, véleményét fenntartás nélkül szabadon nyilvánítsa.« Az idézetnek főleg utolsó részét azok is megiszvelhetik, akik óvatosabb taktikázásra intettek, hangfogót ajánlottak bátor szökimondásunk helyett.

Kicsoda Hugenberg? A legreakcióssabb német vezér pályafutását kevesen ismerik. Eredetileg a porosz pénzügyminisztérium hivatalnoká volt. Később a Krupp művekhez ment át, hol 1914-ben igazgató lett. Innét 1919. jan. 1-én kivált és egy nagy sajtókonzorciumot alakított, melynek főlapja a *Berliner Lokalanzeiger*. A Hugenberg érdekeltségnek jelenleg hét

bankja van, több papír és cellulóze gyára és a filmvállalatok nagy többsége az ő kezén van. Így az *Ufa*, *Deullig* film, *Hanaa* film, *Decla* film, *Frankfurter* film, *Európa* film és még sok hirdető és propaganda agentúra (Ala, Hasenstein und Vögler, Telegraphen-Union, Sckerl-Verlag, stb.) Hugenberg 2300 lapnak teljesít hirozolgálatot. Sajtó és gazdasági apparátusa 1300 szerkesztőt, riportert és levelezőt alkalmaz. Az ő kezében lévő *Telegraphen-Union* a lapnak naponta 11-szer ad értesítést. Egy másik Hugenberg vállalat, a *Vera*, már kész cikkeket ad a lapoknak. A német sajtóviszonyokra jellemző, hogy kb. 1000 nemzeti szocialista és 2028 széleskörűen nacionalista (Hugenberg) lap mellett csak 344 katolikus, 140 szocialista és 189 független demokrata német lap van. (Cin)

A franciaországi Kat. Mérnökök Szövetsége, melynek 44 tagegyesületében 7450 mérnök tagja van, február 26-án tartotta rendes évi összejövetelét. A szövetség szakszervezeti és katolikus céljainak megvalósítását szolgálják a munkaszerző hivatal, társadalombiztosítás, külföldi kapcsolatok, sajtó folyóiratok. Összejövetelükön hangsúlyozták, hogy a gazdasági gyógyuláshoz erkölcsi erőforrások szükségesek.

80 millió munkanélküli! A Magyar Statisztikai Szemle febr. 1. száma kimutatást közöl a világ munkanélküliségéről a *Wirtschaft und Statistik* c. lap alapján. A hivatalosnak mondható statisztika szerint 80 millió ember van munkanélküli. Ha ezekhez hozzávesszük családtagjaikat is, akkor legnagyobb számítás szerint 80 millió embert kell munkanélkülinek tekintenünk. A munkanélküliség az egyes országokban a köv. (az összlakosság százalékát vesszük):

Egyesült Államok	23.8	száz.
Németország	16.5	„
Kanada	14.6	„
Nagybritánia	13.6	„
Csehszlovákia	6.0	„
Hollandia	8.9	„
Uj Zéland	8.6	„
Auszália	7.8	„
Dánia	5.4	„
Franciaország	5.2	„
Belgium	5.0	„
Magyarország	4.1	„

Belgiumban a jodsták sokat tesznek munkanélküli testvéreikért. Az egyik ifjúmunkás, mióta a krízis tart 50 betöltendő állásról értesítette a központot. Egy csoport előadásainak jövedelmét a fiatal munkanélküliek szövetségi alapjának ajánlotta fel. Ha két munkanélküli verseng egy munkahely betöltéséért, az egyik jociata

és két hete szünetel, a másik nem az és három hónapja van munka nélkül, akkor az első lemond igényéről a másik javára. Megtörtént, hogy egy fiatal munkás apró kis munkával kereste a kenyeret családjá számára a munkaszünet ideje alatt. Amikor ismét munkába állott, a kiscsiny esti munkákat átadta munkanélküli társainak, mert az igazi jociستا nem túlórázik. A J. O. C. szervezet ilyen embertípusokat nevel. (A Kat. Nők Lapja.)

Lengyelországban külön női rendőrség működik a leánykereskedelem és pornográf irodalom elleni küzdelem szolgálatában. A női rendőrök száma eddig 50 volt. Most ezt a számot jelentékenyen emelni óhajtják.

A katolicizmus terjedésének a belga kongóban fényes bizonyítéka az alábbi statisztika. Az 1931. évről 1932-re a missziós állomások száma 46-ról 267-re emelkedett, a kat. hívek száma pedig 123.139-ről 639.516-ra. Így a hívők száma közel 1 millió. A kat. iskolák fejlődése is hatalmas lendületet mutat. Jelenleg 5306 elemi iskola 312.618 diákkal, 21 tanítóképző 1430 növendékkel, 104 gimnázium 9899 diákkal és 104 szakiskola 3853 hallgatóval van kat. kézben. A misszionáriusok legjobban bevált közlekedési eszköze a repülőgép.

A kivándorlás a Csl. köztársaságból az utlevél statisztika kimutatása szerint erősen csökkenő tendenciát mutat. A külföldi országok u. i. határukát elzárták s így a munkanélküli maradtak ezen utóbbi menedéke előtt is becsapódtak az ajók. A hivatalos statisztika szerint így is elég nagy még a kivándoroltak száma. Minket szomorúan érint, hogy a kisebb lakosságú Szlovenszónak a kivándorlási arányszáma magasan fölötté áll a sűrűn lakott történelmi országoké fölött. De abszolút számokban is Szlovenszóról sokkal többen vándoroltak ki, mint a történelmi országokból. A hivatalos kimutatás szerint a köv. kép oszlott el a kivándorlási útlevelek kiadása:

	1932	1931	1930	Különbőség 1931-el szemben százal.-ban
Csehszlovákia	1.765	2.504	3.364	-29,5
Morvaország és Szilézia	393	708	2.034	-44,6
Szlovenszók	1.838	3.912	14.333	-53,2
Podk. Rusz	98	293	2.324	-67,1
Összesen	4.094	7.422	22.055	-44,9

A tetszhalott Mars Genf és Lausanne békehírdetését és leszerelési törekvéseit elnyomja az általános fegyverkezés zaja. Tizenhárom-tizennégy éve, amikor megszövetkeztek a párisi környéki békeszer-

ződések, sokan azt gondolták, hogy jóideig nem fenyegeti az emberiséget az anyáktól elátkozott háború. Az elmúlt tizenhárom békeév azonban nem szűkölködött katonai megmozdulásokban. A háború sötét szelleme fittyet hányva a körülálló közvélemény diagnózisára, folytatta aknamunkáját. Ime a rideg statisztika a tizenhárom békés esztendő huszonegy kisebb-nagyobb háborújáról: 1919. A kis-entente »katonai akció« a magyar tanácsköztársaság ellen. Háború a nyugati orosz határon az új államok (Finn-, Észt-, Lett-, Lengyelország és Litvánia) megvédésére: 1920-1925. Spanyol-riffkabil háború Észak-Afrikában. — 1920. Lengyelország megszállása a Wilna környéki litván területen. 1921.—1923. Görög-török háború. Belső harcok Arábiában. — 1922. Japán megszállás Vladivosztozkban. Irek felkelése Anglia ellen. — 1923. Litvánia megszállja a Memel-területet. 1923-1925. A Ruhr-vidék megszállása. — 1925. Japán oroszországi foglalásai. 1925-1926. Francia és spanyol büntetőhádjárat a riffkabilok ellen. — 1926. Az Északamerikai Egyesült Államok megszállják Nicaraguát. — 1927. Olasz megszállás Korfu szigetén. Hollandia büntetőhádjáratára Jávában — Mandzsú-szovjet orosz háború. — 1930. Francia hádjárat Indokínában. 1780-1931. Angol gyarmati háború Bir-mában. — 1931. Olasz megszállás egész Tripoliszban. Japán megszállás Mandzsuriában. 1931-1932. Marokkói francia hádjárat. — 1932. Japán-kinai háború. Bolívia és Paraguay háborúja. Mind a kettő még ma is tart. — Az ismert *hadügyi költségek* kimutatása (a sváici Annuaire Militaire szerint) a következő: Észak-amerikai Egyesült Államok, 7.325, 59.80 *); Anglia, 6.378, 12.70; Franciaország, 4.368, 42.30; Szovjetország, 3.005, 18.63; Németország, 3.240, 49.60; Olaszország, 2.120, 48.80; Japán, 1.260, 19.60; Belgium, 1.462, 67.60; Lengyelország, 724, 23.25; Románia, 454, 5.25; Csehszlovákia, 422, 28.75; Jugoszlávia, 292, 21.70. — Az emberi gyűlölködés és erőszakoskodás úgy látszik nem ismer határt s a világháború még nem volt elég tanulság az elvakult emberiségnek. Jaj lesz a lelketlen lgzatóknak, akik milliók életét teszik kockára! Ki akar vért ontani?

(Párisi Katolikus Tudósltó.)

*) Az első szám a nevezett állam összes hadügyi költségeit adja milliókban, a másik a fejenkénti kiadást svájci frankban.

A munkanélküliek száma a hivatalos jelentés szerint 1932. decemberében 745.319 volt. (Sajnos azóta 900.000 fölé emelkedett): Ebből a szakszervezetek útján (genti rendszer) 239.959 részesült segélyezésben, 8746 szabad hely lett bejelentve,

úgy, hogy 100 állásra 8521 álláskereső esett. 1000 munkásra pedig átlag 239 munkanélküli. A munkanélküliség a legnagyobb az üvegyiparban volt, ahol 1000 munkásra átlag 640 munkanélküli jutott. A kárpitos iparban 1000 munkásra 667, az építőiparban 437, a textil iparban 338, a kohászatban 381 munkanélküli esett. A legkisebb a munkanélküliség a háztartási alkalmazottaknál (1000-re 89 munkanélküli). Élelmiszeriparban (77), kertészetben (78), szabadfoglalkozásoknál (89), földművelésnél és kertészetnél (98) és az üzleti alkalmazottaknál (125). A decemberi kimutatás szerint 584.637 férfi és 160.082 nő volt munkanélküli.

Mit költünk katonai célokra? A csehszlovák állami költségvetés minden egyes ágában takarékosági csökkentések történtek. Az ezévi költségvetés a közmunkák kiadásait 25 % -al, a külügyi kiadásokat 20 % -kal, a földművelést 17 % -kal, az egészségügyet 10 % -al, a pénzügyi kiadásokat 7 % -kal stb. csökkentette. A hadügyminisztérium takarékosági csökkentése azonban csak $3\frac{1}{8}$ % -al. Így a költségvetésben a hadügy az előző évekhez viszonyítva, mikor 15-20 % -al volt a költségvetési részesedése, ezévből 25 % lett. A nemzetvédelmi minisztérium költségvetése (1) a fegyverkezési költségekkel (2) a következő volt:

1931	1932.	1933.
1,400.000.000	1,309.500.000	1,252.254.970
315.000.000	315.000.000	315.000.000
1,715.000.000	1,624.500.000	1,567.254.970

Tehát ebben az esztendőben is a hadügyi kiadások $1\frac{1}{2}$ milliárdot tesznek ki. (Tvorba)

A mai rendszer. 4000 lakás áll üresen Brünnben. A 270 000 lakost számláló város 71000 lakással rendelkezik. Ezek szerint 38 ember esik egy lakásra. Brünnben 20 600 ház van, egy házra 13-1 ember jut. Az építkezés terén a legnagyobb fellendülést az 1930-31-es év mutatja fel, ebben az időben a lakosság 6000 el szaporodott, ezzel szemben 80000 lakást építettek. Az üres la-

kastöbblet lakbéresést idézett elő (20%). Ezek egyszerű számok, melyek fölött sokan elurrannak, de melyek mindennek ellenére tényekről beszélnek. A törvény útján előmozdították az építkezést, de arról nem gondoskodtak, hogy az így felkorbácsolt fejlődés a helyes s megengedett mederben maradjon.

A. J.

XI. Pius pápa emberbaráti szeretetének újabb fényes s csodálatra méltó, tervbe vett szándékáról számolnak be a legutolsó hírek. Ezek szerint a pápa egy repülőflotillát akar teremteni, melynek célja volna, hogy természeti katasztrófák esetén papokat, orvosokat, ápolónőket, gyógyszert és élelmiszert küldjön aszerencsétlenül járt vidékre.

A. J.

Könyvek — irások.

Kalocsai Kollegium. A kalocsai jézustársasági érseki gimnázium intézeti lapja és kongregáció értesítője. Nagyszerűen oldják meg a Kalocsai jezsuita atyák az ifjúsági sajtó problémáját. Ma már régen tudtunk ezen az állásponton, hogy a tanárok irjanak újságot a fiatalságnak. Ma minden tisztánlátó pedagógus vallja, hogy az a jó ifjúsági sajtó, melyet diákok irnak maguknak. A Kalocsai gimnázium két lapja a Regnum és a Kalocsai Kollegium ebből az elvből indul ki, midőn a szerkesztéstől a cikkírásig a lapot a fiatalságra bizza. A Kalocsai Kollegium cikkei közül ki kell elmelnünk a nyolcadikos Vida István vezér cikkét Benedek Dénes és Dzsida László elbeszélését.

SZIKLAY FERENC: A jöttment. Regény, Kazinczy Könyvkiadó Szövetkezet. Egy fiatal kritikus nagyon szellemesen Sziklayt mint a polihisztorság tragédiájának a megíróját jellemezte. A jellemzés nagyon találó. Sziklayt a sokirányú munka jellemzi és ez a sokirányúság széttagolja,

hogy egy irányvonalban sem tud maradandót és nagyot alkotni. Legújabb regényében is ennek a polihistor típusnak — bátran mondhatjuk, hogy Kispolgári intellektuelnek — a problémáját írja meg. Dr. Kövy Ernő, a fiatal helyttestanár bekerül a háborúelőtti nyárspolgári Pozsonyba. Lendülettel indul s már az első lépésnél beleakad a lába abba a hínárba, melyet a Kisváros nyomott levegője tenyészt. Nagyot akar s ehhez a nagyotakaráshoz, újításhoz erő kellene, hogy ezt a hínárt szét vágja a lába körül. De Kövy tanár minden intellektuális hajlama ellenére is megmarad félnék kispolgárnak, aki a merész vágást nem meri megtenni. A hínár egyrejobban begobozódik lába körül, hogy lehúzza. Hiába kerül Kövy más városba s hiába érzi, hogy többé nem lehet a szürkék hegedüése — mi tudjuk, hogy Kövy tanár mégis csak megmarad a szürkék hegedüésének. Kövy Ernő túl idealizált alakja oly problémákkal küzd, melyeken akkor már a kispolgári életszemléletből kijutottak régen túl voltak. Sziklay regényének egy pár részletől eltekintve nagy hibája, hogy papir másé embereket mozgat. Alakjai beszélnek, tesznek, de az olvasó valahogy minden szavaknál érzi a rotációs festék szagát. Szeretnénk ha ez a kisvárosi élet a maga egyhangúságában is élne. Sajnos az első banálisán kezdett bekezdéstől az utolsó sorig végig azt érezzük, hogy ez a regény csak írva van.

R. E.

B. DESCAMPS: *Histoire générale comparée des missions.* Midőn a spengleri halálbagoly egyre élesebben huhog az európai kultúra fölött, a Katolikus Egyház érdekődése egyre inkább a missziók felé fordul. Nyugat katolikusait, főleg az intelligenciát állandóan foglalkoztatja a missziói kérdés, mely a szociális kérdés mellett az Egyház egyik leg-

fontosabb munka területe. A louvaini egyetem 500 esztendő s fennállása megünneplésére külön missziológiai katedrát állított fel. Ebből az alkalomból született meg ez a könyv, mely 760 oldalon kilenc tanulmányban a legkiválóbb szakemberek közreműködésével (Goyau, Charles, Baudrillard, Schmidt stb.) olyan perspektívát nyújt a misszió kérdésről és ezzel kapcsolatban a katolicizmus nagyvonalúságáról, hogy elolvasása után Spengler egész világszemlélete kicsi és szűklátókörű lesz. Szeretnénk, ha a mi szűk kereteink között is sokan olvasnák ezt a könyvet.

Ernst Haffner: *Jugend auf der Landstrasse Berlin.* B. Cassirer VI. Berlin. — A nagyvárosok utcáinak fiatal csavargóiról írt riportszerű könyvet egy megértő, melegszívű újságíró, Ernst Haffner. Mesterei mutatja be egy bűnös társadalmi rend számkivetettjeinek életét, azt a szomorú utat, melyet ezek a fiatal szerencsétlenek a munkanélküliség és nyomor által az utcára vetve az autólopásokon, zsebmetészen, betöréseken és nemi bűnözéseken keresztül legjobb esetben egy javító vagy fegyintézet rabságáig megfutnak. Ott állnak előttünk ezek a kis csavargók egy-egy személtáda oldalához támaszkodva, vagy az alvilág füstös, alkoholos bűztől terhes levegőjében. Álmunkban a szebb jövő képe egy sikerült boltrablás, vagy egy gazdag homoszekszuális úr alakjában jelenik meg. Ebből a szomorú és mégis élő (és ez a legszomorúbb) alvilágból csak ritkán indul ki olyan hős, mint a kis Willi és Ludwig, akik házról házra járnak, összevásárolják az ócska, elhasznált cipőket, hogy kijavítva, kitiisztítva a város ócskásainak eladják. Új, modern existenciák a mai Berlin életében! Ennek a melegszívű újságírónak a könyve vádirat egy gonosz rendszer ellen, de egyúttal

segélykiállítás is ezeknek a nagyvárosi nincstelen gyermekeknek az érdekében.

R. E.

MÁRAISÁNDOR: Csutora, Budapest, Pantheon. »Ovatosság olvasó! Kufyatorténét következik.« Kezdi Márai regényét. »A költő kegyesen s jóindulattal pillant le az élet szférái felé, talán megdöbben, vagy kiábrándultan a tragikus játéktól, mely a kétlábú élet homlokmagaságában szemel elé tárul« írja Márai s talán ebben a kijelentésében benne van a magyarázata, hogy ez a mindig cinikusan szellemes író miért menekült új regényének tárgyával oly problémához, melynél a »Kétlábú állat« kérdéseit csak messziről, mellék mondatokban érinti: Egy világnézet művészi formába öntött csödjé, mondhatnánk, vagy ha kevésbé melyen nézünk *lart pour lart* játék a témával. Midőn egy világnézet nem ad feleletet és támasztékot a recsegő-ropogó világban, az írásnak el kell menekülnie az emberek világából. Pláne, ha ez a világnézet a legtípusosabban individualista. Minden szellemeskedés és cinikus fölény mögött a Csutora, mert negondold mégis olvasó, hogy valami hősi kutyakalandokról szól ez a könyv, nem: (Csutora közönséges kis szoba kuvasz.) egy világnézet megtörsét jelent; negatív bizonyíték mellettünk.

R.

„Modernes A B C für das kath. Volk“ (18 oldal, füzve 7 Ké, kötve 115). Kis s mindenkinek ajánlható könyvecske, melyben F. R. X. Brors S. J. igen ügyesen válaszol az egyes apologetikai kérdésekre, s sok ember szajkó módra betanult frázisára. A kommunizmus, a szocializmus, a materializmus, a hitlerizmus-stb. ismert kiszólásaira is nyújt a könyvecske dióhéjban, rövid, de mindamellettt tárgyilagos feleletet.

A. J.

TOCSEK MIKLÓS: A méhek betegsége. A szlovenszkói magyar gazdatársadalom gazdasági szakismereteinek emelésére kevés történik még. Hiányoznak azok a szerveink, melyeknek a magyar gazdák szakképzése lenne a feladata. Csak örömmel üdvözölhetünk minden akciót, mely ezt a hiányt, legalább részben, pótolni igyekszik. Lapunkban már rámutattunk **Növényvilág** c. kis folyóirat jelentőségére. Ez a folyóirat most **Tocsek Miklós** szerkesztésében egy 16 oldalas füzetet adott ki **A méhek betegségei** címen. Hiszük, hogy a gondosan összeállított és olcsó (3 Ké) kis füzetek magyar gazdáink és méhészeink nagy hasznát fogják venni.

Dr. Ignaz Seipel. Irta Birk Bernát dr. Megjelent *Mans* kiadásában *Regensburg*-ban. Ára 350 Márka. Ausztria múlt évben kidőlt három oszlopának (Schober-Piffl-Seipel) kétségkívül Seipel volt legjelentősebbje. Egész európai körképet fest az író 12 fejezetben a nagy osztrák államférfiről, ki két ízben mentette meg Ausztriát a végromlástól, az összeomlás utáni időben és többszörös kancellár és állandó pártvezetője az uralkodó pártnak s így döntő befolyást gyakorolt Ausztria sorsára.

1922-23-ban söpörte végig Ausztriát az infláció, a korona szédítő iramban esett, mindenki elvesztette fejét, csak Seipel nem. Kalaplevéve végigkoldulta kölcsönért egész Európát, stabilizálta a valutát, racionalizálta az állam háztartást s így belsőleg konszolidálta az országot. Közben a kommunizmus a budapesti példán felbuzdulva mindjobban aláásta Bécsét és a nagyobb osztrák ipari központokat s csak alkalomra esett, hogy államcsiny révén a hatalomhoz jusson. Ez az alkalom meg is jött az u. n. Schattendorfi pörben 1927-ben: az esküdszék (bár felerészben munkásokból állott) felmentette két megölt szoc.-dem. munkás vádlottait. Az égi igazságügyi palota, több mint 500 megsebesült rendőr és háromnapos vérontás csaknem balfele billentették az osztrák történet mérlegét — ha Seipel nincs. Ötszáz lépésnyire az égi igazságügyi palotától osztotta energikus parancsait, nyitott autón ment végig nappal a forrongó Bécsen, de a helyzetnek ura lett. A szociáldemokrata terrorist ellensúlyozó Heimwehr szervezetnek is Seipel az értelmi szerzője.

1924 jun. 1-én Savorel szövömunkás merénylő golyójától tüdőbőlvést kapott, melyből néhány hónap múlva ugyan felépült, de melynek utóbaját tovább véselte, míg 1932 aug.-ban sírba nem vitte.

Dr. Pécsi Gusztáv.

Rónay György költészet. (A tulipánok elhervadtak. Híd.)

Két verseskötettel lépi át Rónay György a huszas évek küszöbét. Két verseskötettel, amelyek iniciatívát sem költészet, vagy mint

Zeus fejből kiptant. Minerva — az egyszerre felbukkanó zseni életigenlése dúzzasztotta meg, hanem az ifjú *tehetség* teremteni akarása, mondani valónak kicsordulása, költői ihlete.

Aki ezt a két verseskötetet elolvassa, úgy érzi, hogy a szabadrímlelő strófkák zenéje mögött valódi költői véna búvik meg. Biztató ígérlet az eljövendő katolikus irodalom számára, amelynek két feltétele: *tehetség* és katolikus szellem, szerencsésen egyesül benne.

Egy lélek konfessziója ez a két kötet. Az intézetből a világváros aszfaltjára vetett lélek vallomása, amely mélyen megérzi a természet rezdüléseit s különösen a mélabús ősz tájak pozíziát. Talán édesanyja, a »szomorú, szép, őszl asszony« elvesztésének örök emlékét látja az évtábján. Úgy érzi minden mozog a földön: a dombok fehérbe öltöznek, majd kora-tavaszi lepi meg a kertet, tavaszi hajnal szállja meg a vén földet. Rohanó patakok csörgedezése, vonatok zakatolása lüktet fiatalos hevű költeményeiben, hogy belemerüljön az ősz merengésbe az örök Indítóhoz fordúljon gyógyírárt. Örök csúcsok felé törekszik. A szomorúság birodalma mellett, a töprengések sivagtábján akar hídakat állni, hogy rajta vonulhasanak át dögve az Alkotóhoz milliónyi emberek. Nem ügyel sem átkozódásra, sem cirogatásra, mert célja az örök emberi cél: a Végtelenbe belefutni, a Végtelen arca fényével világítani be a sötétségbe.

— Hazafi is a költő: ennek a délibábos tájnak dalnoka. Megszólal benne a kurucok keserves tárogatója, a »majd meg virrad már« örök hajnalt hívogató, sötétben tapogatózó, jajjal-bajjal járónak éneke. Ezért siratja az öreg székelyt és úrvölzli a jövő tavaszról álmódozó, jó magyarok bűbájós balzsam írájt: Mécs Lászlót.

A mély érzések megannyi láncolata ez a két kötet-verse, Élmények, amelyek nem annyira mesések, mint létekbemarkolóak. Sokszor nyugtalanság vesz erőt a költőn. Szeretne egyszerűvé válni. Ilyenkor a claudeli sorokból kivész a szabadvers rímje, zenéje. Úgy érzi ezer karja volt, mind elosztogatta; pusztán, elhagyatva, kifosztottan áll. A cenzor azt véli, hogy a meleg szívű költőnek szüksége van ilyenkor az élet »rápermetező esőire«. Ezek megszinesítik hangskáláját, kibontakoztatja egész erős tehetségét, szimpatikus egyéniségét.

Csukó József

Nemzeti kultúra, Magyar kisebbségi tudományos szemle. A szlovenszkói Magyar Kultur-Egylet tudományos szakosztályának megbízásából szerkeszti *Alapy Gyula*. Új folyóirat indult Komáromban *Nemzeti Kultúra* címen. Első számát márciusra tette a posta asztalunkra. Bevezető cikkében *Jankovics Marcell* a nemzeti kultúráról értekezik. »A *nemzeti kultúra hátságes megőrzésének és egészségesebb fejlődésének* — írja két biztos alapja van. Az egyik a nyelv, a másik a *nemzeti szellem*.« Mi is, kik a természetileg magasabb védőhelyzetből harcolunk kisebbségi jogainkért, valljuk állásfoglalását:

»Aki túri, hogy becsületes, ősi magyar nevéit idegen helyesírással írják — aki szülőföldjének százados magyar fajneveit elfelejti és azokhoz nem ragaszkodik ott és akkor, ahol és amikor ehhez joga van — aki levelein nem ír magyar címezést, mikor magyar nyelvterületre címez, — vétkezik. Ezeknek a könnyelmű, megalkuvó, gyöngö és pazarló magyaroknak vétkéből naponta ezer és százezer magyar szó kallódik el visszhang nélkül, visszaszerezhetetlenül.« — Az első szám munkatársai: Melich János, Császár Elemér, Takács Menyhért, Sziklay Ferenc, Karsai Ervin, Alapy Gyula, Ethey Gyula, Pécsi Gusztáv, Haiczl Kálmán. — Programadó cikket nem találunk, csupán egyik cikkben látunk utalást — valószínűleg egy felhívásra, mely szerint a Nemzeti Kultúra célja: »E földnek múltjával, művelődésének történetével, magyar irodalmával, Anografijával, társadalomtudományával és művészetével való foglalkozás.« — Ezen célkitűzésből kiindulva nem osztjuk *Sziklay Ferenc* véleményét, mely szerint a kisebbségi sorsban »... rendszeres tudományos munkáról, mely az eredményeket sokszor szinte lépésről-lépésre való haladással éri el, ahol a haladás tudományos testületek egyes tagjainak összetevő, módszeres kutatásaiból fut egy eredőbe, a *kisebbségi életben szó sem lehet*.« Mi épp az ellenkezőjét valljuk; ha rendszeres magyar kulturárányítás van a kisebbségi helyzetben oly tudományágak művelésében érhetünk el nagy eredményeket, melyek még az egyetemes magyarság tudományos életében is kiegészítésre szorulnak. Itt van a népiség történet, a szlovenszkói magyarság heriografijája, a kisebbségi jog stb. stb., melyekben szellemi életünk megszervezésével *eredményeket* érhetünk el. — Csak ebbe a szervezett tudományos munkába be kell kapcsolni a magyar falvak szellemi dolgozóit: a tanítóit és a papot, a főiskolás ifjúságnál a szemináriumok segítségével ezt a tudományos érdeklődést be kell indítani. Merő pessimizmussal eredményt nem tudunk elérni. Nagy adatgyűjtő munkára van szükség, melyben mindegyikünk részt vehet. Az összefogó munkához, a szak tudósoknak, az anyaországbelieknek is így hatalmas feldolgozandó anyagot nyújthatunk. Mi ép a *Nemzeti Kultúra* megindításával várjuk a kisebbségi magyarság tudományos életének megszervezését. Reméljük, hogy sikerülni fog kisebbségi harcainknak tudományos alapot teremtenie. Ha a *Nemzeti Kultúra* következő számaival ilyen irányú tudományos munkát fog megindítani; örömmel üdvözöljük.

R.

AZ ÚJ IFJÚSÁG. Hogyan alakítsák fiatal lányok az életüket. Irta: Maresek Mária dr. — Ez a német könyv arra akar feleletet adni a mai leánytársadalomnak, hogy ebben a katolikus korban, midőn minden jónak hit dologban megingott az emberek hite, midőn az ifjúság magárahagyatva élt, jobban mint egykoron és midőn az élet önállóságot, önleveníkenységet kíván tőlük, hogyan találhatják meg a magasabb és nemesebb életformákat. — Maresek Mária, aki az osztrák iskolák leánynevelését szervezte át, hozzáértő kézzel nyult hozzá a kérdéshez.

Film — művészet.

A fiatal katolikus művészgárda szereplése a Pázmány-esten. Március 23-án tartotta a Pázmány katolikus és hírlapírók egyesülete reprezentatív estjét a pesti Vigadóban. A pesti rádió is bekapcsolódott az est közvetítésébe s így ez alkalommal a kivétel nélkül fiatal szereplőt a terem zsufolásnyi hallgatóságán kívül valamennyi magyar katolikus hallhatta, élükön a Serédi Jusztinián hercegprimás és Angelo Rotta pápai nuncius vezetésével résztvevő püspöki kar.

Hindy Zoltán dr. megnyitója, *Dániel Áron dr.* frappáns előadása (mit vár a katolikus fiatalosság íróitól és költőitől), az egyetemi énekkarok művészi teljesítménye. *Bisztriczky Tibor* hegedűművész és *Moizer Margit* énekművész műsor-számai után *Balla Borisz* olvasott fel részletet Lord Aubry és a sátán c. képszerű regényéből „Naillac gróf levele” címen. A hallgatóság meleg szeretettel ünnepelte kedvelt íróját, akinek regénye igaz gyöngye lesz a katolikus irodalomnak.

Ijjas Antal foglalta össze velösen öt pontban a fiatalosság irodalomszemléletét; legyen az irodalom — mondotta — katolikus, szociális, modern, nyugati és európai.

Araai Zsolt mestéri tollal rájzolta meg a konvertita Chesterton írói arcképét. Mellette föléptek még a katolikus írók és költők, köztük az országhírű *Mécs László*, a mély lelkiiségű és rendkívül tehetséges *Rónay György*, a kiváló *Városgy István* és *Horváth Béla*. Perényi László a Nemzeti Színház művésze szavaltta egy-egy költeményüket. Az elhangzott előadások közül többet jövő számunkban közlünk.

Cz. J.

Rádió és oktatás. Az utolsó évtizedekben az iskola két versenytársát is kapott a tanításban és a nevelésben: a

rádiót és a filmet. A film nevelő hatása eddig, sajnos, nagyon egyoldalú volt. Külön probléma, hogy ezen milyen módon változtathatnánk. Ezzel szemben érdemes lenne tudnunk, milyen képzettséget nyerne egy ember, aki a legelemibb ismereteket elsajátítása után továbbképzését csakis rádió útján nyerné. A jövő feladata, hogy erre a kérdésre pontosan megfeleljén, azonban már ma is kétségtelen, hogy a rádió változatos műsora sokfélet nyújthat nemcsak a szórakozás, hanem a tanulás terén is. Mindenesetre vigyáznunk kell, hogy az üzleti érdekek ne érvényesüljenek oly szomorú eredménnyel, mint a filmnél tapasztaltuk. További fontos kérdés, hogy a nagy tömegekre való tekintettel, nem fejleszti-e a rádió az átlagember amúgy is túlságosan előtérbe került típusát. Végtül veszedelmes terület, ha a műsori összeállítók a hallgatók befolyását túlságosan érvényesülni engedik. Nagyon nehéz közeputat találni a közönség izlésének érvényesülése és az irányítás helyes mértékének megtartása között.

Fabiola Kassán. A nevelésnek nem szabad leredukálódnia az iskolai oktatás szűk keretei közé és nem szabad megszűnnie abban a pillanatban, midőn a diák elhagyja az iskola falait. A jó nevelő módot talál arra, hogy tanítványával az iskolai órákon kívül is érintkezzen s ne szakadjon meg a kontaktus akkor sem, midőn a diák állépte az iskola küszöbét. Ezt a fontos elvet látják a kassai orsolyazárda vezetői is, midőn módot találnak, hogy diákjaikkal és volt növendékeikkel szineloadások és kultúr-estek rendezése által kapcsolatot tartanak fenn. A sok, tényleg nívós előadás közül így is kiemelkedik az orsolyazárda növendékei által rendezett *Fabiola* előadása, melyben Diokletian keresztény üldözéseknek korát elevenítették fel. A nívós előadások kis tehetséges szereplői közül kiemelkedik *Libag Ica Fabiola* és *Risztvey Edit* kt. Ágnes szerepében. A nagyszerű rendezés, a fáradhatatlan és gondos *Mater Xaveria* érdeme, a rabszolgatánc betanításáért pedig *Masíha Jolt* illeti elismerés.

Emberek a rácsok mögött. Tuladonképen másodszori átdolgozása a két évelőtti hasonló című filmnek. Egy nagy amerikai fegyház lakóinak a lázadása. A lázadás vezére egy brutális testű és lelki bandita. Egyik társuk azonban elárulja őket egy harmadik pedig saját élete kockáztatásával menti meg a közéjük szorult fegyházbörtönt. A film amerikai izű, de vannak nagyszerű tömegjelenetek. Különben alkalmas ujjágríport — filozofusoknak a büntetés-teória taglalására. Az új változat rendezője a magyar Fejős Pál.

Kentering a címe annak a filmnek, mely a keresztény munkásmozgalmakból vette tárgyát s melyet először tavaly mutattak be Utrechtben. A film bemutatja a keresztény munkásmozgalmaknak megindulását, fejlődését, a munkásság életszínvonalának állandó emelkedését. Az alap a *Remum novarum* kiadása s nagyszerűen van bemutatva, hogy mit köszönhet a munkásság ennek a körlevélnek. Bemutatja a film, hogy a pápai szózat propagandaalkciók, sajtó és az élőszo erejével milyen visszhangra talált világszerte. De a film szemléltetőleg mutatja be azokat a nehézségeket is, melyekkel kezdetben kellett a munkásságnak és a pártjukra állott munkásságnak megküzdnie. A filmektató tendenciája és a szórakoztató rész nagyszerűen olvad össze. A színészek legnagyobb része keresztény munkás. A film technikai kivitele is kifogástalan.

Millió. René Claire filmjének Szlovenszkon nincs még közönségük. A német giccek említni nevelkedett mozi-közönség értelmetlenül áll szemben azzal a finom parodizálással és minden gesztusban mélyebb emberit szimbolizáló játékkal, melyet a francia filmekből, René Claire filmjeiből is kiérzünk. Egész más levegő ez, ami a párisi filmekből árad, melyről Balla Borisz írta: „Intim belső életszemléletre és a szívek melegezésére nevelnek még egy boxfilm által is.” A millió nem ringatja a tömeget hiú karrier-álmokba, nem nevel illúziókra. A nő nem bályosan mosolygó bábu, hanem finom, önfeláldozó, *igazi nő*. Ha igaz az a megállapítás, hogy a film a tömegek lelkeinek kifejezője, úgy René Claire filmjei egy boldog, szerencsés, szellemiekben magasan fölöttünk álló nép szellemét tükrözik.

Jo-jo kisasszony. A címszerepben a bájós és tehetséges Dolly Haas van. A kis színésznő gazdag fiatalembernek nézi kollegáját, az viszont őt gondolja gazdag lánynak. A tévedés nem okoz gondot: a két egymást szerető fiatal lélek mint partnerek indulnak neki az életnek. A film igazi művészi eszközökkel van felépítve.

A becsületes megtaláló. Egy pesti vigjáték német filmváltozata, egy zsebfolváj pár szövetkezése a közös „működésre” és később az életre. Az egész darab levegője frivol, fiatal nyárspolgárok csemegéje.

A fehér mérég. Hans Alberasel a főszerepben a kokaincsempészet elleni küzdelmet mutatja be. Egyszerű és becsületes kalandor film.

Az álmodó száj. Paul Czinner megfigyelhette Henry Bernstein francia drámaíró híres darabját a *Melo-t*, melyet néhány évvel ezelőtt Muzsika címen a Vigszínház is előadott. A film művészileg az utóbbi idők filmtermésének lelegeje.

Elisabeth Bergner, ez az okos-szemű, törékenytestű, intelligens kis művésznő oly mesteri alakítást

nyújt, hogy méltán emlegetik a legnagyobb német színésznőként. Az álmodó szájban egy asszony tragédiáját játsza meg, aki egy hangversenyen Beethoven zenéjének mámorában beleszeretett az ünnepelet művészbe (Forster) férje, ki szintén zenész, barátja a művésznek. A művész ellátogat hozzájuk. Ez az ismeretség végzetes lesz mindkettőjükre. A művész nem tud beletörődni a gondolatba, hogy barátját megsalja, ellöki magától az asszonyt, de végül még sem tud magán uralkodni. A művész turnéra indul. A férj megbetegszik. Az asszony hónapokig ül a beteg ágyánál és rettetően szenved, mert férjét is nagyon szereti. Nem tud választani, végre a harmadikat választja: a Spree langyos hullámaít.

Elisabeth Bergner művészi skálája nagyon széles: az ártatlan, naív, lányos asszonyt tökéletesen egyesíti a kiismerhetetlen, komplikált, ellenállhatatlan, modern nővel. Legmegrázóbb és legmélyebb lélektani alakítása a vergődés, mikor választania kell a két férfi között. Vergődése olyan intenzív és szívbemarkoló, mint egy vonagló, haladó fenckée.

Paul Czinner tökéletesen rendezte a filmet. Hogy etikailag megoldás-e a darab vége vagy sem az más kérdés, ebből a szempontból Henry Bernsteint kellene analizálni.

Mint az oázis hatott ez a film a Penate Müllerek, Magda Schneiderek, Anny Ondrák szaharájában. A német film is megmutatta, hogy mily magas teljesítményre képes, de ezzel ritkán ajándékoz meg minket, mert hát business is business, fő a kasszadarab.

Sokszor szeretnénk még ezt a mélytekintetű színésznőt a vásznon viszontlátni, akinek csodálatos szemében természetfeletti tüzek égnek: az igazi művészet kristálytisztá fényei.

Pfeiffer László.

Világosság

pedagógiai és iskolaügyi szemle.

A bécsi marxisták iskolareformja.

Komló István.

Az Európaszerte vajudó iskolakérdés terén a bécsi marxisták olyan nagyszabású reformot alkottak az utolsó tízenkét év leforgása alatt, hogy méltán magukra vonták nemcsak az európai, hanem a főbbi világrészek pedagógusainak érdeklődését is. Néhány év óta Bécs a pedagógusok bucsújáróhelyévé lett. Reformjuk irodalmát megtaláljuk Páristól Konstantinápolyig. E helyen elsősorban társadalompolitikai szempontból érkekel bennünket a reform. A reformmozgalom 1919-ben indult meg Ottó *Glöckel* képviselő, volt tanító kezdeményezésére. Ő volt az újjátási harcnak a fővezére, melyben pedagógiai területen az eszméért lelkesedő és áldozatos munkára kész bécsi tanítógárda, politikai téren pedig a párt teljes egészében képezte hadseregét.

A nevelés és oktatásügy terén már régóta készenlében levő feszülő erőket Ausztriában az összeomlás robbantotta ki. A hirtelen megváltozott gazdasági és politikai helyzet elengedhetetlenül követelte az újítást, melynek mikéntjét viszont nagy mértékben befolyásolta az a körülmény, hogy előharcosai a felfrekész szociáldemokraták voltak.

Gazdasági szempontból a megváltozott mezőgazdasági és ipari helyzet és a népesedési kérdés követelte a reformot. Magyarország vámmentes mezőgazdasági importját elvesztve fokozniok kellett mezőgazdasági termelésüket. Ez az általános népműveltség fokozását feltételezte. Elvesztett az iparcikkek vámmentes piaca. Ausztria versenyhelyezbe került, amelyben csakis termékei minőségével állhatta meg a helyét. A minőségi termelés ismét csak fokozottabb népműveltséget igényelt. A háborús ifjúság lecsökkent teljesítőképessége a régi iskola csapásain haladva nem lett volna képes a fokozottabb teljesítményre.

Politikai szempontból a demokratikus köztársasági államforma igényei jöttek számításba. Ennek a köztársaságnak, hacsak nem akart megelégedni azzal, hogy megadja az általános választójogot, hanem részt is akar engedni a politikai tevékenységben, minden néprétegnek egyformán kellett biztosítania a műveltségnek azt a quantumát, mely alkotmányos úton folytatott osztályharcához szükséges, mely az egyesnek megadja a szellemi függetlenséghez szükséges tudást és ítélőképességet és a szociális érzéket, mely a köz érdekeit érté-

kelni tudja és annak saját érdekeit alá tudja rendelni. Ennek a szociális érzéknek a kifejesztésére külön iskolai berendezkedés volt szükséges.

De a demokratikus felfogás, művelődés eszményképe már maga is új igényekkel lép fel. Az egyénben fokozottabban megköveteli a közösségi érzést; ami pedig a főmeget illeti, nem szíveleli a társadalmi osztályok szerinti művelődési előjogokat. Minthogy a demokrácia volt a mozgalom szpiritus motora, érthető, hogy modern ujító rendszabály végeredményben az iskola demokratizálódását célozta. Meglehetősen nyílt bepillantást enged a mozgalom végső rúgóiba magának Glöckelnek egyik kijelentése: „Saját bőrünkön tapasztalhattuk, hogy forradalommal a *hatalmat meg tudjuk kaparintani*, de a hatalmat kézbe tartani csak akkor lesz képes a proletárság, ha a döntő fontosságú pozíciókba, a vezető állásokba, olyan kiválóan képzett férfiakat tud állítani, akik a proletárságból kerültek fel és azzal ezer szállal vannak összekapcsolva. A proletárság a meddő kritika helyett lassankint az építő munka területére vonul át. Tehát mind sürgetőbbé válik az általános és alapos szakképzettséggel rendelkező proletárfiak szükségessége.”

„Minden iskolát az egész népnek!” Ez volt a jelszó. Ebben két vezérgondolat rejtőzik: egyik az általános népműveltség elmélyítése az iskolai módszerek tökéletesítése által, a másik a proletárgyermekek feltörekvésének megkönnyítése az iskolakeretek radikális átszervezése révén. Mindkettőnek eredményes állandósítását célozza az iskolakormányzás demokratizálása, ami abban áll, hogy a szülők széles tömegei az iskolai életbe állandó aktív befolyásoló szereppel rendelkezzenek.

A régi monarchia iskolaviszonyai mellett a proletárgyermekek nem ugyan jogilag, hanem rendszerből kifolyólag ténylegesen kiszorult az értelmiségi pályákról. A népiskola elvégzése után választott tanulmány a fizedik életévvel eldöntötte a jövő hivatás irányát. Legalább is áll ez negative, amennyiben a polgáriiskolából már csak egész kivételes volt az átlépés a középiskolába. A fizedik életév pedig még korántsem alkalmas időpont a tehetség, tanuláskedv és hivatás eldöntésére. Ezért azután a legtöbb proletárszülő nem hozta meg a kockázatot, még ha nagyrítván anyagilag módja lett volna is rá, hanem inkább polgáriskolába adta gyermekét. Ez aztán az átlagnál jóvátehetően mellékvágányra terelte őket. A középosztályok és az előkelők fiai pedig eleve a középiskolák végzésére voltak determinálva; és pedig sokkal kevésbé a tehetség, mint inkább a szülők társadalmi és anyagi helyzete volt ebben a döntő.

A főiskolai költségek még nagyobb arányú rostálást végeztek. Emellett a rendszer mellett a proletárság nincs abban a helyzetben, hogy számarányához mértén képviseltesse magát az értelmi osztályokban és így az alkotmányos társadalompolitikai küzdelmekben egyenlősen helyzetben van.

Néhány számadat eléggé illusztrálja az állítás valódiságát. 1924-ben Bécs belső polgári negyedeiben minden 73 tanköteles fiúra jutott egy középiskolás. Ezzel szemben a külvárosok proletár negyedeiben csak minden 15–20–22 tanköteles fiúra jutott egy. Még feltűnőbb az elosztás, ha a szülők társadalmi helyzetét tekintjük. Favoritenben pl. minden 100 munkásgyermek közül 1 jut középiskolába; Florisdorfban minden 138 közül egy.

Mint hogy a munkásszülők társadalmi és anyagi helyzetén nem változtathattak, az iskolakeretek módosításában kerestek megoldást. Ausztriában a tankötelesség nyolc iskolai osztály elvégzésére terjed ki. A tényleges helyzetben a munkásszülő leginkább polgáriiskolába adja a fiát. Azon voltak tehát, hogy a polgáriiskola nívóját emeljék és a negyedik polgáriiskola osztály elvégzése után a középiskolába való átlépést lehetővé tegyék. Ebből a főrekvésből jött létre a polgáriiskola helyébe lépő egységes középiskola: a „Hauptschule.“ Ebben a klasszikus és egyéb nyelvek és a középiskolák speciális tantárgyai fakultatív oktatás anyagát képezik. A tehetségesebb és tanulni vágyó munkásgyermeknek tehát már megvan a lehetősége, hogy a Hauptschule keretén belül megkezdett tanulmányait középiskolában folytassa és így egyetemi tanulmányok megkezdésére a képesítést megszerezhesse. A régi középiskola szintén megmaradt, de főbbékevésbé lényeges tantervi változtatásokkal. Ezekkel az újításokkal elérték azt, hogy az életpálya fölötti döntés a fizedikről a tizennegyedik életévre tolódott ki. Így nemcsak a szülők kockázata csökken, hanem a közösség anyagi támogatása is könnyebben válik lehetségessé a főrekvő proletárgyermek számára, minthogy a kiválogatódás folytán kevesebb a támogatásra szorulóknak száma és nagyobb a garancia, hogy az anyagi áldozatok nem fognak kárba veszni.

Siker jegyében folyt le a reformtevékenységök, a másik fő vezéreszme, az iskolai módszer megjavítása érdekében is. Sőt itt jóval kevesebb ellenzékre találtak, mint az előző pontban, minthogy itt sokkal világosabb volt a meglévő állapotok elégtelensége. Újításuk befejezett, zárt egységet voltaképpen csak a népiskolai oktatás terén alkotott. A középiskolai oktatásban csak részleges módosításokkal kellett megelégedniök. Iskolájuk „munkaiskola,“ „Arbeitschule.“ A fogalom maga nem új a pedagógiában. Ujdonságot jelentett sokban a forma, ahogyan megvalósították. Az Arbeitschule náluk két főelven épül fel. Az egyik az öntevékenység elve, a másik az összetevékenységnek kollektív jellege.

Az öntevékenység annyit jelent, hogy a tanulót az eddigi passzív szerepből az aktívítás területére vezetik át. Az oktatás munkáját legfőként a tanulók bonyolítják le; a tanító inkább csak az irányító és elnök szerepét tölti be. Hogy ez a gyakorlatban hogyan történik, arról alább részletesebben lesz szó. A gyermekekben meglévő lélektani adottságokból indulnak ki. A gyermek számára ellenszenves az állandó pasz-

szívítás. Ha az iskolai munkában megfelelő teref tudunk nyujtani öntevékenységenek, ha a tanulásban saját alkotási és fejlődési ösztöneinek szabad teref engedünk, akkor az alkotás és tevékenység örömeiben a leghathatósabb segítőt nyerjük meg az iskola feladatának. Ezzel egyszersmind azt is biztosítottuk, hogy az iskola nevelő munkája nem szorítkozik arra a néhány órára, melyet a gyermek naponta az iskolában tölt. Az iskola rokonszenves fogalomná válik, míg eddig valamelyest mindig ellenszenves volt.

Hogy azonban nemcsak ezek a pedagógiai elgondolások vezették a reformtevékenységet, az eléggé kiténik a nevelők képzésére kiadott művekből. Már a népiskolában el akarták hinteni a magvait annak az egyéniségnek, mely az iskola keretein túl is tettekben és aktivitásban leli legfőbb örömet, továbbá a rokonszenves iskola sokkal hatásosabban tud világnézetet közvefiteni, mint a régi passzív, mely ellenszenves volt. Számításuk helyességét igazolják azon tapasztalatok, melyeket a régi módszerrel dolgozó hifoktatók szerezhetnek ezekben az iskolákban.

Még világosabban előtűnik a pedagógiai szempontokon túlterjedő célkitűzésük abban a kollektív módban, ahogyan az öntevékenység náluk érvényesül. Ezek az elemi iskolák már az első osztályban valóságos parlamentárizmus formájában élnek le életüket. Nem lesz talán érdektelen kissé közelebről megtekinteni ezt az iskolát a gyakorlatban.

Az első elemitől kezdve mindjárt önkormányzattal dolgoznak. Az osztály mint valami kis parlament, maga határozza meg a heti tananyagot. Az egyes órák nem határolódnak el élesen, úgy, hogy az alsó két osztály számára tulajdonképpen csak a tanítás kezdetét és befejezését jelzi az iskolai csengő. Az előadást maguk a gyermekek tartják. A tanító csak abban van segítségükre, hogy rávezeti őket a készület módjára és forrásaira és az iskola parlamentszerű lebonyolítását elnök módjára vezeti. Nem egy iskolában még a tanulók elhelyezkedése is parlamentszerű. A padokat eltávolították és asztalokat és székeket raktak helyébe.

Talán gyerekesnek látszik ez a rendszer. A közöttük megforduló és néha hefeken át szorgosan megfigyelő pedagógusok, közöttük komoly katolikus tanárok is, nem győzik bámulatukat kifejezni azon a komolyságon, amellyel ezek a kis állampolgárok iskolai „munkájukat” végzik.

Az egész rendszer a tanító ügyességével áll, avagy bukk. Bécsben szorgalmasan látogatóf kurzusokon képezték magukat azok a tanítók, akik ilyen eredményeket tudtak felmutatni.

Eleve azt gondolná az ember, hogy kis gyermekek mégse képesek a tanító oktató munkáját pótolni, mert itt a tanító nem magyaráz. A gyakorlat azonban nem egészen felel meg az apriori elgondolásnak. Az önként választófótf heti munkaprogramm folytán a tanulók otthon szívesen készülnek előadásukra. Ebben a tanító kioktatja őket. Minden osztálynak van erre a célra berendezett kis szakkönyvtára. Az előadóf, ha hibáz,

társai kijavítják. Ha üres fecsegéssé fajulna az előadás, akkor a tanítónak joga van az illetőt leülfenni. Ritkán kerül rá a sor. A gyermekek nagyon szeretik az „ő iskolájukat” és szorgalmasan dolgoznak érte.

A vázolt módszer a népiskolai oktatás módszere. Középsiskolákban ezzel a módszerrel lehefeetlen dolgozni. Ott csak részlegesebb módosításokat vittek keresztül, mindkét iskola-fokon a tantervet lényegesen átdolgozták az új iskola célkitűzésének megfelelően. Itt azzal részletesen nem foglalkozhatunk. A reform pedagógiai méltatását is mellőznünk kell. Az tény, hogy komoly külföldi szakfolyóiratok és nem egy országban vastok kötetek ismertetik újításait és a méltatás csaknem egyértelműen pozitív ítélettel záródik le.

A legjelentősebb mozzanat számunkra az egész reformban az, hogy megnyerték maguknak az ifjuságot és a szülőket. Észrevelték ezt a katolikusok is. Meg is indították a harcot az iskolareform ellen. Ez a harc azonban helytelen taktikát kezdett, amikor a merev elutasítás álláspontjára helyezkedett. Szinte röstelkedik az ember, mikor ennek a harcnak a menetét szemléli. Ha arra az álláspontra helyezkedtek volna, hogy a reformban tagadhatatlanul meglevő értékes vívmányokat elismerik és belülről igyekeznek a katolikus érdekekkel ellenkező irányzatokat befolyásolni, talán többet értek volna el. Így azonban az történt, hogy mikor 1926-ban Schneider kultuszminiszter a bécsi reformot rendeletileg felfüggesztette, Bécs polgársága olyan monstruózus tüntetést rendezett az iskolareformért, hogy a kultuszminiszternek távozni kellett és a megindult parlamenti harc folyamán nem csak a bécsi iskolareform maradt meg, hanem a megtámadott demokraták offenzívába mentek át és az újításokat egész Ausztriára nézve törvényerőre emelték. 1931 óta egész Ausztriában az új módszer szerint folyik a tanítás és nevelés.

Az iskolakeretek átszervezése által tehát biztosították a proletár gyermekek feltörekvését. A módszerreform fényleges fokozott teljesítményt hozott. Az egész mozgalom, hozzávéve még a a szociáldemokratáknak az ifjuságért az iskolán kívül is létrehozott alkotásait, azt eredményezte, hogy ma Ausztria ifjusága egyelőre feltartóztathatatlan sodródik a marxista táborba ...

Erkölcshölceseleti alapelvek az iskolásgyermekek anyanyelvén való vallásoktatása ügyében.

**Dr. Grentrup Tódor.
S. V. D. (Berlin)**

Abban a küzdelemben, mely a kisebbséglakta területeken a nép anyanyelvének érvényrejuttatását ki akarja küzdeni, az iskolásgyermekek anyanyelvének használata a hittanításnál és a vallási gyakorlatoknál egyike a legfontosabb követelményeknek és vívmányoknak. A világháború előtti időbe eső példát keresve, elég itt utalni azokra a rendkívüli kemény harcokra, melyeket a német birodalom keleti részén élő len-

gyelajku katolikusok a lengyelnyelvű hitoktatásért vívtak. A legutolsó háború utáni időben a németek helyzete dél-Tirolban és a szlovéneké Olaszország „Venezia Giulia” nevű felföldjében példája oly nemzetiségek mélyen szomorú sorsának, melynek gyermekeire az állami hatalom idegennyelvű vallásoktatást erőszakol. Ez ügyben néhány elvi jelentőségű megállapítás kér itt helyet.

I. Legfelül szögezzük le itt azt a tételt, hogy a hit ügyén, mint természetfeletti kinos és isteni adomány ügyén, semmiféle földi előny kedvéért csorbát nem szabad ejteni, jusson bár a csorbításból egyeseknek, vagy többeknek, vagy akár egy egész népnek előny. Ez az elv kiváltkép szigorúan alkalmazandó ott, hol a gyermekek hitéről van szó, mivel a gyermekek ritkán bírnak maguk erejéből ily sérelmek ellen védekezni,

Az itt kimondott elv helyessége a vallás fogalmából következő. Ha egy személyes Istenben hiszek és az ő akaratát életem legfőbb törvényének ismerem el, ebből megdönthetetlen logikával az következő, hogy az összes egyéb javak, isteni adományok közül a hit dolga a legelső helyen áll. E kérdésben „kiférőleg” válaszolni, vagy „igy is, amugy is — lehet”-tel az elvi állásfoglalás alól kibujni nem lehet.

Vagy tagadnom kell az Istenben való hitet és feltétlen fennhatóságát a földi élet összes vonatkozásaiban, vagy el kell ismernem a hit dolgának feltétlen elsőbbségét. Ezen eszmemenet meg nem dönthető logikája elől senki ki nem térhet. Kérlelhetlen logikája még a vallás isteni eredetét tagadó szabadgondolkodót is bizonyos kötelességek elé állítja. Mert a lelkiismereten elkövetett erőszak az, ha valakit oly cselekményekre rákényszeríték, melyek belső világnézetbeli meggyőződése következetes mélyítésével, kiépítésével össze nem egyeztetethetők. Ezért lelkiismereti kényszernek mondandó, ha az állam valahol nyelvi kisebbségei területén a szülőket felhívja arra, hogy gyermekeiket oly vallásoktatásban részesíttessék, melynél a hit elsőbbségének szabványát elhanyagolják.

Ezzel már zsinórmértékül néhány elvet nyertünk, mely a vallás szemszögéből hozandó ítéletre képesít. Ítéletre t. i. a nem a nép anyanyelvén adott vallásoktatásról, ahogy azt némely állam nyelvi kisebbségeire ráerőszakolta.

Vannak t. i. kisebbségi területek, melyeken az iskola a vallásoktatásnál azért használja az államnak a gyermekeknek többé-kevésbé idegen hivatalos nyelvét, hogy ez által is a gyermekek hamarabb sajátítsák el az állami nyelvet, és az ősöktől örökölt anyanyelv egy támasza így elessék, elvételessék. A hittanítás, mint iskolai tantárgy be van így kapcsolva lán-

1. Aki tárgyilagosan, csak az igazságot keresve, oknyomozó módszerrel kutatja a sovínizmusnak — egy katolikus püspök mondása szerint: a XX. század tévtanának — félelmetes elterjedése okait — lehetetlen, hogy itt rá ne jöjjön a kat. tábor sok mulasztására és súlyos hibájára is. Nem az egyház tanítói hivatalának ingadozására vagy elnézésére, hanem papoknak és világiaknak a helyes egyházi felfogástól való elpártolására. Még az anyanyelven adandó vallásoktatást, mint legelső követelményt, sem védik mind. Indokoltnak látszik azért egy Berlinben élő, hollandiai származású jeles papi szakember cikkére felhívni a figyelmet. Dr. Gentrup terjedelmes, azonos tárgyú, 550 oldalnyi másik művét: „Religion u. Muttersprache” az „Új Élet” a közeljövőben ismerteti.

szemképen azon állami intézkedések sorozatába, melyek valamely népförzs teljes elnemzeflenítését célozza. A vallásoktatás az ily helyzetben a maga módszerét nem tárgyából és természetéből folyó céljából meríti, hanem egy a vallásoktatás lényegéből nem folyó, külső esetleges célkitűzésből, rendeltetésből.

Mivel p. o. Délfirolban az állami hatóságok azt akarják, hogy az olasz nyelv érvényesüljön az egész vonalon, az iskolai vallásoktatásnak is alá kell vetnie magát az olaszosításnak. Más szóval: **a politika szabja meg módját annak, hogy a vallás miképp közeledjék a gyermekhez, a politikai célzat magasabbnak, fontosabbnak szerepel, mint a hit dolga.** Ez azonban feje tetejére állítása az értékek közti különbségeről és alárendeltségi viszonyáról előbb kifejtett elvnek. Nem lehet itt azzal az ellenvetéssel élni, hogy a nyelvi kisebbségek vezéremberei, képviselői, pontosan ugyanazt teszik mikor nemzetiségük fenntartása érdekében az anyanyelven való vallásoktatást követelik. Ennek az azonosításnak semmiféle alapja nincs. A két eset lényegesen eltér egymástól. A nyelvi kisebbségek vezérei oly vallásoktatást követelnek, melynek nyelvhasználata megfelel a vallásos nevelés lényegének megfelelő célnak. S hogy ez a nyelvhasználat szempontjából helyesen szervezett vallástanítás valamely népförzs anyanyelvének újabb támasztékául is szolgál mellesleg, szerencsés melléktűnetül örömmel elfogadható épugy, ahogy az anyanyelven mondott templomi szentbeszédet is a nemzetiséget fenntartó tényezőkhöz, erőforrásokhoz számítják. A többség azon képviselői azonban, kik a nyelvi kisebbségektől az anyanyelven való vallásoktatáshoz való jogot elvitatják midőn az állam hivatalos nyelvét erőltetik a vallásoktatásnál első helyen, főképp a politika diktatumát és hasznát veszik tekintetbe. Legvégső oka ezen eljárásnak az a felfogás, mely a vallási intézmények különleges független értékét el nem ismeri, hanem ezen intézményekben bizonyos tényezőket lát, melyek a nemzeti és állami élet szolgálatára vannak hivatva. A vallásos élet gondozásánál való szabad nyelvhasználat eltűntése és az iskolai hittanítás is kétségtelenül e lapra tartozik, elméletileg csak úgy védhető, ha az egyháztól mint élő organizmustól elvitatjuk azt a jogot, hogy életét a saját maga törvényei szerint fejlessze. Ahogy az egyháznak védekeznie kell azon főrekvések ellen, melyekkel az állam őt politikai erők mérkőzése egyik bajnokául akarja besorozni, épugy nem ürhetí az egyház azt, hogy az iskolai vallásoktatásba tisztán politikai okokból egy bizonyos nyelv, mégpedig a mindenkori ép hatalmon lévő kormány hivatalos nyelve beleerőszakol-tassék.

Ít az ügy elbírálásánál mindenekelőtt döntő szerepe van annak az alapelvnek, vajjon a vallásnak saját, az állam előírásaitól független törvényei szerint való szabad fejlődését elakarjuk-e ismerni, vagy sem? Azért felfogásunk ellen érvül semmiképp sem hozható fel az az ellenvetés, hogy az idegen

nyelven való hitoktatás sem teljesen eredménytelen és kárba veszett, mert hiszen a gyermekek idővel az iskolában elsajátítják az állam nyelvét. Ezért minden helyzetben elvi szempontból elviselhetőnek mondandó az, hogy az állami hatalom az egyház papját arra kényszeríti, hogy a hitet, az istenadományát, először a politikai célszerűség vizeibe merítse alá, csak aztán részesítse benne a gyermekeket. Az a félszegség, melyet az egyház története az igazi vallások eszményétől való eltévedésnek nevez, hogy t. i. a pap inkább és előbb a politikának szolgáljon és csak azután a vallásnak, némiképp finomabb formában ismétlődik mindenütt ott, hol az állam kormánya kedvéért az állam hivatalos nyelvét használják a vallásos élet gondozása szolgálatában az anyanyelv helyett. Minél mélyebben és tisztábban hatja át valamely népförzs életét a vallás szelleme, annál fájdalmasabban érzi az a nép az ily eljárás sérelmes voltát. Délfirol németajku papjai és Olaszország „Venezia Guilia” tartományában a szlovén papok az egyházuk és vallásuk által eléjük állított eszményből levonták a legvégső következtetést, midőn kijelentették, hogy rájuk nézve jobb ha ezentúl az iskolában főbbé hittant nem is tanítanak, mintsem hogy az iskolai vallásitanítást a nemzetiségük ellen törő politikai szolgálatában kényszerrel az állam hivatalos nyelvébe öltöztessék. Ez teljes elvhűségből eredő elhatározás volt, és a jövőre nézve oly elhatározás, mely semminemű megalkuvásba, felemunka jellegű kompromisszumba nem egyezett bele. Mindenesetre határozatukat, mely a nemzetiségüket támadó politikai célszerűségi szempontokat visszautasította, ki kellett egészíteniök pozitíve az iskolán kívül és pedig anyanyelven való vallásoktatás szervezésével, melyhez azonnal hozzá is láttak. Ismeretes dolog, hogy a lelkészkedő papság ezen határozata óta Délfirolban és Venezia Guiliában is a vallás oktatást a plébánia épületében vagy a templomban tartják.

II. Ha az eddigiekben az anyanyelven való hittanítás elvét elméleti oldaláról tekintettük, nézzük ezen elv kialakulását, következményeit a gyakorlatban. A hitoktatás célja magától értetődőleg oly oktatás, mely az ész és szív szempontjából azaz a vallási igazságok megismerése és az életben való gyakorlati megvalósítása tekintetében a lehetőleg leg-eredményesebb. Itt most az a kérdés merül fel, vajjon e cél bizonyosabban érhető-e el az anyanyelv segítségével, mint idegen nyelv használatával? Azt az esetet, hogy a gyermekek a nekik idegen nyelvből egyáltalában semmit sem értenek, itt ki kell fárunk, mert hiszen világos dolog, hogy ily körülmények között az idegen gyelven közvetített vallásoktatás teljesen eredménytelenül folyik le. Észszerűen kérdésünk csak úgy tehető fel, vajjon azok a gyermekek kik anyanyelvük mellett némileg az állam hivatalos nyelvéből annyira amennyire értenek valamit, mégis jobban és eredményesebben anyanyelven értik-e a vallásoktatást? E kérdésre csak igen-nel lehet felelni, Mit szólnak erről a tapasztalatok?

Tény az, hogy azok a gyermekek, kik a világi tantárgyakat valami idegen nyelven kénytelenek tanulni, átlag lassabban haladnak és végül kevesebbet tudnak, mint azok, akik anyanyelvük segélyével taníttattak. A kisebbségi területek iskoláiból felhangzó panaszok, hol az oktatás nem a gyermek által az iskolába magával hozott anyanyelven épül fel, általában arról szólnak, hogy a tanítási eredmény hiányos. Ezek a panaszos hangok nemcsak kisebbségek köréből valók, melyek a bajokat politikai túlzásokból esefleg — ahogy ez talán valaki gondolhatná — kiszinezik, hanem az állam kormányrudjánál lévő többség józanul gondolkodó üzleti köreiből is visszhangra találunk. Egy iparosoknak szóló francia újság (a „Gazette des Mériers” 1926. okt. 22.-iki száma) az 1919 óta Franciaországba kebelezett Elsassban szakvizsgálatot fejt 1500 iparossegéd és 4000 iparos-tanonc (ezek mindnyáján már az 1919. év óta szervezett új francia iskolát végezték) készülségéről így referál:

1. „Az iskola révén szerzett ismeretek általános szintje jóval alacsonyabb, mint ahogy a háború előtt volt. A vizsgázó jelöltek több mint 50 százaléka ismeretei elégtelenek,

1. A francia nyelv elsajátítása a városokban az utólsó években előre haladt. A falun elhelyezkedett iparosok tanoncainál azonban a francia nyelvtudás még felületes és nem teljes.

3. A német nyelv ismerete az egész vonalon egyre jobban hanyatlak. A vizsgázók többsége nem tud már helyesen németül és még nem tud eléggé franciául, ezért csak tájsházása segélyével tudja gondolatait kifejezni.

4. A számtan, földrajz és az alkotmánytan körében az ismeretek átlag elégtelenek. Többször meg kellett állapítanunk, hogy e szakmákban a jelölteknek nincsen semmi világos fogalmuk.

5. Az utolsó 5 évben szakvizsgálatra jelentkezett jelöltek készülsége nem engedte meg a vizsgáztató bizottságoknak, hogy a vizsgálat elméleti része követelményeinek szemszögéből ítélkezzenek. Bár a jelöltek gyakorlati ismeretei általában jók voltak, mégis félt, hogy a jelöltek-ből már csak kivételesen lesznek iparuk igazi mesterei, ép elméleti ismeretek hiányos volta miatt.”

Az elsasszi iskolai rendszer tehát a most intézet ítélet szerint az életben szükséges ismereteket részben felal-dozza, csak azért, hogy az állam hivatalos nyelvének elterjedése támogattassék. Ezt elérni bizonyos fokig sikerült is, persze azzal az eljárást kísérő jellenséggel, hogy a gyermekek átlag nem bírják főkélefelesen német anyanyelvüket, sem a francia államnyelvet. Vajjon ez a módszer jó, észszerű és igazán szolgálja-e kultúra ügyét? Ezt ezen a helyen nem bíráljuk.

Önmagától érthető, hogy a gyermek vallási ismeretei is hiányosak, ha a hittan tanítása az állam nyelvén folyik, melyet a gyermekek egészen folyékonyan nem beszélnek. Sőt előre megjövendőlködhető és pedig a tévedés minden félelme nélkül, hogy a hittani ismeretek terén a tudatlanság még nagyobb lesz ez esetben, mint pl. a földrajzban, vagy az alkotmánytanban. Mert a vallástani alapkérdések részben természetfeletti jellegű fogalmai a gyermeki ész nehezebben fogja fel, mint környezete érzékeivel észlelködhető tényeit. A vallás igazságai, ha azokat a gyermek csak rosszul, vagy éppen nem értette meg, nem képesek a gyermekek kedélyét meghódítani és

életének szövetségét képezni. A gyermekeknek ez a módszer teljesen, vagy félig üres szóhüvelyeket ad, melyek azonban értelmükkel megtelni sehogy sem tudnak náluk. Követ kapnak kenyér helyett. Mi lesz ennek a következménye később? „A gyermekeket éveken át folytatott gyakorlat így rászoktatja arra, hogy hiányosan megértett imádságokat és egyházi énekeket használjanak, azaz, hogy az isteni tiszteleten inkább csak testük van jelen, teljesen külsőség nekik az Úr szolgálata, mechanice vesznek részt benne, anélkül, hogy szívük, lelkük ott volna a közös isteni tiszteleten. Az ilyen módszer oly nemzedéket nevel fel, mely nem tanul meg igazában imádkozni gyermekkorában és alig fogja azt megtanulni meglett korában is“. (Igy Dr. Haegy az elsassi vezér ember tiszteletére Colmarban, 1930. évben kiadott könyv 299. oldalán.) Az ilyen nem a gyermek anyanyelvén közvetített vallásoktatás meggátolja, hogy a gyermek értelme a hit igazságait teljesen felfogja és szíve a szent hit szeretetére felmelegedjék és így a tanítókor végén a gyermekeket hiányos vallás-erkölcsi készültséggel bocsátja világgá, az életbe.

(Folytatjuk.)
(Ford. Sz. S.)

A háború és a gyermek.

Kováts Gyula.

A Korunk c. erdélyi marxista folyóirat 1932. decemberi száma közli az alábbi statisztikai adatokat, melyeket az „Union Internationale de Secours aux enfants“ — „La guerre et les enfants“ című kiadványából merített.

A sűrű számok mögül meglevenítő erővel rajzolódik ki az a felmérhetetlenül sok gyötrelme és szenvedés, amivel a világháború sújtotta Európa gyermekét. Egy megkötőagosodott kornak, a liberális XX. századnak kellett eljőnni, hogy újra megjelenhessenek a gyermekgyilkos Herodesek, s büntetlenül ölhessék halomra egy egész földrész gyermekét. — 1919-ben Európa nagy részében a 10 éven aluli gyermekek 90%-a ki volt éhezve. A lakosság 50-60%-a testsúlyából átlagban 30-35%-ot vesztett. Az ifjú bűnözők száma 1918-19 között a békebell számaránynak kétszeresére emelkedett az egyes európai államokban.

Németországban: Egy és fél-millió a hadiárvaák száma 1920-ban

és 800 ezer a rokkantak gyermekété. Az 5-15. évek között elhalt gyermekek száma 1913-1918 között több mint 100%-al emelkedett. A legtöbb vidéken a gyermekek 50-80%-a skrofulás. A tbc., skrofula és angolkór hihetetlen mértékben roncsolja a gyöngge szervezeteiket, s az elégtelen táplálkozás miatt a gyermekek nagy részénél magasság és súlycsökkenést konstataáltak, különösen az iskolakötelesek között. A morális színvonalat egykép süllyesztette a családfő hiánya, a gyárakban kenyérért verejtékező anya nélkülözése, aki a kenyérért való harcban nem ügyelhetett gyermekére s a mozgósítás folytán redukálódott a tanszemélyzet. Télen a gyakori szénszünetek miatt alig látogatták az iskolát, nyáron pedig mezel munkába kellett állniok. A lövészárookban küzdő férfi helyét fiatalokrakban foglalták el a gyárakban, s nem csoda, ha 1918-ban a fiatal delikvensek száma 100.000, szemben az 1913-i 34.000-rel.

Ausztriában: a gyermekek 90

%-a elégtelenül táplált s 200 ezer vizsgált gyermek közül csak 9% egészséges. 1919-ben még mindig átlag 50–75% rosszul táplált, skrofulás és angolkóros és 50% tuberkulotikus. A magasság és súlycsökkenés feltűnően gyakori s rohamosan emelkedik a gyermekhalandóság. Az ifjúnok éjszakai üzemekben való alkalmazása mind fizikai, mind erkölcsi szempontból a legkárosabb következményekkel járt.

Belgiumban: 1914–18 között átlag egy évvel estek vissza fizikai fejlődésükben a gyermekek s 43–70% periférikus mirigydagányokban szenved. Az angolkóros esetek száma jelentős, s napról-napra nő az ifjú bűnözők száma.

Angliában: 1917-ben 600.000 gyermeket vettek ki az iskolából, akiket muniógyárakban, bányákban és főképen mezőmunkára alkalmaztak. Azon ifjúnok közül, akik hetenként 60 óránál többet dolgoztak 11%, akik 60 óránál kevesebbet dolgoztak 6% betegedett meg. 12–14 évesek közül a környezet kedvezőtlen befolyása miatt a bűnözők száma 11%-ról 18%-ra emelkedett.

Magyarországon: a milliónyi gyermek közül 1 millióról az állam volt kénytelen gondoskodni. A Pest-környéki iskolákban végzett vizsgálatok adataiból az világott ki, hogy a tanulók 90%-a vészegény, rosszul táplált és tbc.-és. Az újszülöttek testsúlya 1600–2500 gr. között váltakozott. 13.000 csecsemőnek segélyezésre volt szüksége. Az angolkór gyakori. Tbc.-ben elhalálozottak száma 4–5-ször magasabb a háború előttinél. Az 1918-as 14.735 születésnek 29.924 elhalt kisgyermek felel meg.

Francaországban: még 1920-ban is 50.000 olyan gyerek volt található az egykori megszállott területeken a 6–13 évesek között, akik

testileg-lelkileg egyaránt menthetetlenül el voltak zülve. A segélyezett gyermekek halálozási arányszáma a háború előtti 10%-ról 45%-ra emelkedett 1918-ban.

Lengyelországban: a gyermekek 47%-a rosszul táplált. A kiütéses tifusz és angolkór száz-számra szedte áldozatait. 1921-ben a legtöbb nagyvárosban semmiféle élelem sem volt. Sok gyerek kénytelen szuterénekben, elhagyott fedezékekben és magásta gödrökben meghúzódni. A hadiárva és elhagyott gyermekek száma 2 millió.

Csehszlovákiában: 1920-ban 152.000 vizsgált gyerek közül 15 ezernél találtak tbc.-t s közülük 13.500-at nem tudtak gyógykezelti. 1918-ban a gyermekhalandóság 65%-ra emelkedett, főleg a táplálkozás hiánya miatt.

Oroszországban: Moszkvában a hideg tél és éhség folytán a gyermekhalandóság elérte a 40; más helyeken a 60, sőt 90%-ot is.

Lettország: 228.000 hadiárva közül a legtöbb koldulásból él.

Szerbiában: a gyermekek 90%-a tbc. és súlyosan vészegény. Az 1914-beli gyermekhalandóság 15–18%-a felemelkedett 70–80%-ra is. 1920-ban fél millió a hadiárva.

Romániában: 1919-ben a gyermekek 80%-a reagált tuberkolózisra. A gyermekhalandóság óriási. A hadiárva száma 290 ezer.

Görög és Törökországban: sem különbek a viszonyok. A különböző járványoktól megtizedelt gyermekhadból 100 ezrekre rúg a hadiárva száma.

Örményországban: 1000. és 1000 gyermek áll a legnyomorúságosabb viszonyok között. Gyökerekkel, férgékkel táplálkozva, amint azt a boncolások bizonyították. Egyetlen vidéken 300 ezer gyermekből 250 ezer pusztult el kiütéses tifuszban. 1920-ban előrelátható volt, hogy a járványok és hideg

következtében az összlakosságnak csupán 20%⁶ a áll túl a telet. Az éhínség következtében egyes helyeken kannibalizmusra is vetemedett a lakosság.

Azonban a semleges államokat sem kímélte a háború, Svajcban igen sok a rosszul táplált gyermek s még a privilégizált osztályokban is 41% angolkóros. Hasonló viszonyok találhatók a többi semleges államban is. Elég világos képe egy tömegnyomornak, amely egész Európa társadalmának legfiatalabb rétegét, illetve Európa egész társadalmát torzította el. Tömeggyilkosok, pyromániások, szadista kéjencek, rabló lovagok minden korban voltak. De ferde cselekedetek, hóhérszerepük nem egy általános és uralkodó ideológia realizálásának a következménye, csupán görbefeültetű lelkük torz tükörképe.

Ezt a történelemben egyedülálló, példátlan gaztettet azonban egységesen és intézményesen követték el a liberális-kapitalista rendnek Shyllok-lelkű urai. Ez a jól szervezett, modern rablóbanda a legképtelenebb hazugságokkal, a reklámtechnika kábitó trükkjeivel meg a talpnyaló farkcsóválók borzas híéna hada segítségével, egymásnak uszítottotta a pénz-szomjas kielégítésért verejtékező, ostoba rabszolga-hadat mert úgy gondolta, hogy új piacoknak, megmérhetetlen aranygúláknak juthat a birtokába. Ma már sokan látják az arany tornyokban lejtőző gyilkosokat. Ők azonban legkevésbé sem akarják beismerni bűneiket. Maholnap végig tanácskozzák a világ összes előkelő fürdőhelyét s közben új csapdákön jár az eszük s új hatásaiban még borzasztóbb háborút készítenek elő a hullafoltos liberális-kapitalista rendnek, bélpoklos lelkű urai.

K. I.

Az osztrák szocialista gyermekbarátok egyesületének átgon-

dolt, kiépített programja az öt esztendőes gyermektől kezdve magába öleli a fiatalság valamennyi korosztályát, egészen a pártba belépő, felnőtt munkásig. Céltudatos munkával az új, szocialista embertípus kifejlődését igyekszik szolgálni a modern lélektan és pedagógia minden eszközével. Az egyesületnek 413 helyi csoportja van Ausztria területén 97.000 taggal, ami 200.000 gyermeket jelent. Ezek közül 10.000 »Vörös sólyom«, 12—16 éves korig. A következő korosztály a szocialista ifjumunkások szervezetébe kerül, amelynek ma 30.000 tagja van. Az osztrák pártmozgalom teljesen átérzi a gyermekek ilyen irányú nevelésének fontosságát és a szakszervezetek évi 100.000 schilling hozzájárulással teszik lehetővé ezt az Intenzív munkát. (Az Erdélyi Lapok »Fiatalkok« rovatából.)

A latin nyelvoktatás kérdéséhez. A Korunk szava írja: »A mostani középiskolai reformmal kapcsolatban kérjük Hóman kultuszminisztert, aki középkorunk legjobb ismerője, iktasson ki a középiskolai latin oktatásból néhány római auktort, akinek klasszikus sorai igaz hogy szépek, de a keresztény léleknek idegenek és sokszor semmit sem mondnak. És iktassák be a neolatin himnuszokat, ha másképpen nem lehet, a hittanórákkal kapcsolatban, ami a papi gimnáziumokban nem fog nehezen menni. Énmagam nyolc évig kitűnő szerzetes tanárokknál tanultam latinul. S mindig dühbe gurultam, ha Horatius polgári szkepticizmusát, arany középútas langyosságát és cinikus kicsendülésű versremekeit kellett magyarázni tanáromnak. S amióta latin miseszövegek jutottak a kezembe és középkori himnuszok, ezt a nyelvet megtanultam szeretni, olvasni és lélekben is megérteni. Azt hiszem nagyon sok gimnazista, aki undorodik a klasszikus szerzők

elemzésétől és az egymáshoz tartozó mondatrészek összekeresgélésétől, ha néha újlatin szöveget kapna a kezébe, ahol a rím és a ritmus sodra is segíti a megértést, mert sponlán élvezetet okoz, hamarosan beletanulna a latin nyelvbe és társalogni is tudna rajta. Mert az egyházi latin ma is milliók lelkeiben él. Élteti a hit tartalma. De a klasszikus latin és a benne meghűző pogány lélek meghalt.

Romániában új törvény készül a népoktatásról. Az Erdélyi Lapok jelentése szerint Romániában Gusti közoktatásügyi miniszter új törvényjavaslatot készített a népoktatás átszervezéséről. A javaslat átalakítja az egész középiskolai oktatást is, amely jelenlegi rendszerében túlságosan intellektuális jellegű és nagyon kevésbé alkalmazkodik a környezet és a praktikus élet kívánalmaihoz. Gusti felfogása szerint az elemi-iskola nem lehet falun és városon egyaránt a középiskolai oktatás előkészítő tanfolyama, mert a falusi gyermek e rendszer mellett analfabéta marad és semmit sem tanul, aminek az ő későbbi egyszerűbb életében hasznát vehetné. Gusti javaslata tehát a népiskolai tanterv differenciálásának elvét kívánja megvalósítani. A falusi iskolák felsőbb osztályaiban mezőgazdasági, erdészeti vagy ipari oktatást fog nyújtani, az illető vidék lakóinak foglalkozása szerint. Ellenben a városi iskolák felsőbb osztályaiban azokra az alapfogalmakra oktatják tantervek szerint a gyermekeket, amelyekre, mint jövőző kiskereskedőknek, iparosoknak szakmamu-kásoknak szükségük lehet. A műhelyekkel és a gyakorlati oktatás eszközeivel kívánja az iskolákattellátni. Falun meg akarja rövidíteni a tanévet, de a téli hónapokra annál intenzívebb oktatást ír elő.

Németországból: A . . . . .burgi népiskola 5854 tanulója közül 929 gyer-

meknek nem volt kabátja, öt gyermeknek inge, 281 gyermeknek csak inge volt, 1320-nak csak egy harisnyája, háromnak egy sem, 2239-nek csak egy pár cipője, 50-nek egy sem, 125 gyermeknek nincs ágyneműje az ágyában, 307 nem reggelizik, 145 nem kap meleg ebédet, 48 egyáltalán nem ebédel, 49 nem vacsorázik. Egyik népiskolában dolgozati téma volt: Mit tennék, ha gazdag lennének? Egy tizenkét éves gyermek azt írta dolgozatában, hogy ha gazdag volna, azonnal venne egy ágyat, amelyben egészen egyedül alhatna.

(Graf Alexander Stenboek-Fermor: Deutschland von unten.)

New-yorkban a gyermekházasságok oly gyakoriakká váltak, hogy a hatóságoknak komoly aggodalmakat okoznak. Az elmúlt évben 552 iskolásgyermek kötött házasságot. A fiatal férjek egyike 14 éves volt, egy fiatal feleség pedig 12 évet számított.

(Vasárnap.)

Kolozsvárott az utóbbi négy évben a többségi iskolák ötmillió leí városi segélyben részesültek, míg ugyanezen idő alatt a kisebbségi iskolák csak ötven-ezer leit kaptak. A gyulafehérvári rezolúció megcsúfolását jelenti ez a tény.

Vándorló iskolák Kanadában. A kanadai kormány a nagy vasuti társaságok támogatásával vasuton haladó iskolákat szervezett. Minden iskola egy tanteremből és három tanító részére berendezett lakásból áll, amely célra két vasuti kocsi alakítottak át. Az iskola minden hat napban tovább megy és körülbelül négy hét múlva jön vissza.

(Vasárnap.)

Egy újsághír szerint Hitler kultuszminisztere visszaállította a német iskolákban a régebben eltörölt testi fenyték alkalmazását. A „stramm” zugnacionalizmus és csordaszellem, melyet a hillerizmus eddig még nem tudott egészen levetkezni magáról természetesen összetéveszti a nevelést az idomítással. Nem állítjuk, hogy sohasem volna oly eset, amikor a verésre is szükség van. Azonban semmi-féle testi fenytéknek nincs helye az iskolában. A nácpálcának a gyermek nem szívöböl engedelmeskedik, hanem csak és akkor, mert és mikor muszáj. Az ütleg nem annyira írta, mint inkább tenyészti a rossz hajlamokat. E kezdetleges pedagógiai eszköznek az esetek 99 százalékában nem a gyermek, hanem a nevelő veszi hasznát. Akkor ütjük meg a gyermeket, amikor nem tudunk mást csinálni. Sok nehézségből így mászik ki

a nevelő. Leggyámoltalanabbak azonban akkor vagyunk, ha az iskolában sem tudunk csak ütéssel boldogulni.

(Magyar Kultúra.)

A Katolikus főiskolai tanfolyam első szemesztere lezáródott már és a P. Bangha Béla S. J. igazgatása, P. Tornócs Gyula S. J. és dr. Pintér István ügyvezetése alatt álló tanfolyam első félévi kollokviumai is lefolytak. Az első félév 216 hallgatójának 25 százaléka jelentkezett kollokviumokra minden tárgyból. Állandóan 120–140 hallgató volt jelen az előadásokon, amelynek 54 százaléka volt férfi és 46 százaléka nő. A hallgatók 20 százaléka állott egyetemi hallgatókból.

A második félévre a jelentkezett hallgatók száma 160-on felül mozog. Tananyagban szerepel az első szemeszteren is előadottak folytatásaként az erkölcstan (Dr. Czapik Gyula), Bölcsélet (János József S. J.) és általános egyháztörténelem (Dr. Artner Edgár). Új tantárgy a magyar irodalom történet, amelyet Alszegehy Zsolt dr. egy. magán tanár ad elő. Február 6.- március 20-ig Brandenstein Béla báró egy ny. rk. tanár ad elő társadalomtudományt, majd március 27- május 8-ig P. Tornócs Gyula S. J. fogja előadni a katolikus akcióit. Ez utóbbi előadás sorozat iránt, tárgyánál fogva is hatalmas érdeklődés nyilvánult meg máris, amelyről még az Új Élet hasábjain beszámolunk.

Cz. J.

Küldjük-e moziba gyermekeinket? Az Opera Nazionale Maternita e Infanzia a Nemzetközi Tanítófilm Intézettel közösen egy tanulmány kidolgozását tervezi, mely a mozi hatását a gyermekekre tárgyalja. A tanulmány előkészítése céljából minden írni és olvasni tudó olasz anyához kérdőívet küldtek annak megállapítására, milyen befolyást gyakorol a mozilátogatás a gyermekekre. A kérdőív pontjai a következők: 1. a) Elvonja-e a gyermekeket a mozilátogatás a tanulástól? b) Jónak találja-e, hogy gyermeke moziba járjon? c) Milyen benyomásokat szerzett a gyermek a moziban? d) Mit beszél ezekről gyermeke otthon? e) A moziban látott mozdulatokat, az ott hallott szavakat ismételi-e otthon a gyermekek? f) A gyermekek játékaiban szerepet játszik-e az, amit a moziban láttak? g) Milyen filmjelenetek gyakoroltak legnagyobb hatást a gyermekekre? (Kalandok, vadászatok, háborús jelenetek, szerelmi történetek, bűnügyi

képek) 2. a) A jó, vagy a rossz hatása mutatkozik-e erősebben? b) Észrevette-e, hogy a mozilátogatás a gyermek jövőendő hivatására valamilyen befolyást gyakorolt? 3. Mutatkozik-e a gyermekeknél mozilátogatás után fejfájás, szemfájás, fáradtság vagy idegesség? 4. A mozi hatása alatt gyermeke jobb, komolyabb, kötelességtudóbb, vagy ellenkezőleg nyugtalan, elégedetlen, szórakozott lett? 5. Észrevette-e, hogy a mozi gyermeke cselekedeteire valamilyen jó, vagy rossz hatást gyakorolt. 6. Milyen filmeket tart különösen alkalmasnak gyermekek számára? 7. Milyen film tetszik legjobban gyermekének? 8. Mi a véleménye a mozielőadások sorába beiktatott kabarékról?

(Vasárnap).

A kor amerikai arcára jellemző adat, amely William Fielding Ogburntól, a chicagói egyetem pszichológiai tanárától ered. Húsz amerikai diáktól és diáklány közül egy élete folyamán megőrül. Kommentár fölösleges. (Reményi József egyik cikkéből).

A Magyar Lányok most üli 40 esztendő évfordulóját. A 40 esztendő lányokra azt mondják vénlány. A Magyar Lányok azonban, amely lap, mint a magyar sajtó egyik uttörője, hófehéren, ibolyaillatosan, de azért acélosan, a család legjobb barátjaként szántotta az idő barázdáját, ma is üde, hamvas, szüziesen tiszta, fiatalosan ragyogó napsugár.

Tutsek Anna író nő indította első útjára s ő vezeti most is biztos kézzel, éles szemmel és tisztult bírálattal, a serdülő lányoknak ezt a kétségtelenül kimagasló lapját.

A lapot nem kell külön dicsérni, mert az előfizetőinek a magas száma a legjobb bizonyíték rá, hogy mindenki szereti, hiszen megtalál abban szórakozástól a tudnivalókon keresztül, a külön 16 oldalas Otthonunk melléklettel együtt, mindent, ami érdekli, amire szüksége van, ami felüdíti.

Az Új Élet és a Világosság szerkesztősege szeretettel üdvözi a Magyar Lányok szerkesztőségét.

Hóvirágos Szívárvány-t kaptak a gye-

rekek március 15 én. Mackó bácsi abba-hagyta a téli álmát s szorgalmasan beszámol, mint Az Olimpász hőse sportélményeiről. Fintor bácsi, a meglógott Sügé Feriről is s mellettük sok kedves

író is szerepel. Doktor néni a torok és a mandulagyulladás veszélyeire oktat ki s Harmos sárga-fekete képei gyönyörködtetnek.

Csongrády.

Szerkesztői üzenetek

Bakó Zoltán, Komárom: Az előfizetéseket most rozsnyói kiadóhivatalunk veszi át, oit érdeklődj. — Nagyon örülünk, hogy a kat. akcióval foglalkoztok. Szeretném „Diáksorsok, diákproblémák” c. dolgozataitokat látni. Esetleg az Új Életben is ismertetni. Sziv. üdv. — **Salamon Lambert**, Budapest. A címváltozást tudomásul vettük. Kérünk értesítést, hogy rendesen megy-e a lap. — A küldeményt és az elismerő kedves sorokat hálásan köszönjük. Bár sokan gondolkoznának úgy, hogy a sajtó támogatása kat. feladat. Sok üdv. — **Zsilinszky Kázmér**, Prága: Köszönjük az új előfizetőket. Sok üdv. — **Werner Artúr**, Luciabánya: Az új előfizetőt köszönjük. A jókívánatokat hatványozottan viszonozzuk. — **Balheim Károly**, Somorja: A mutatóvánszám elment. — **Dr. Frankovszky Gyula**, Budapest: A lapot megindítottuk. Üdv. — **Havas Vilmos**, Losonc: Az új előfizetőkért köszönet. Levél ment. — **Szmutko Emil**, Csicsér: Címváltozást bejegyeztük. — **Liszka János**, Vulkán: Utasítás szerint jártunk el. — **Petrárs Marianne**, Trencsín: Spesz Sándor könyvével a nyomda késett. Azóta már elküldtük. Elnézését kérjük. — **Mertz Károly**, Temešvár: Az elismerő és üdvözlő sorokat köszönjük. A lapot januártól visszamenőleg megindítottuk. Üdv. — **Hordonka István**, Beregszász: A figyelmeztetést köszönjük és lehetőség szerint meg is fogadjuk. Bár a felsorolt szavak között sok már teljesen meghonosodott és csak erőltetett szóösszetételkel helyettesíthetnénk, sok esetben kifogását teljesen megokoltnak találjuk. — Különösen az idegen hatásoknak fokozott mértékben kitett kisebbségi sorban kell nyelvünk tisztaságára ügyelnünk. Sok. üdv. — **Pfeiffer László**,

Fribourg: Levél ment. Üdv. — **Dr. Rényi Zoltán**, Nyitra: A febr. számot még egyszer megküldöttük. A posta „nem fogadta el” jelzéssel egyszer visszahozta. — **Szakáts Antal**, Brassó: Az adott címre a lapot megindítottuk. — **Havas György**, Brooklyn: A lapokat megindítottuk, Levél ment. Üdv. — **A. Kertész**, New York és **S. F. Chernitzky**, Bridgeport: A lapot megindítottuk. Hálások volnánk, ha néhány új előfizetőt szerezne nek a tengeren túlról. Legalább ezáltal tudnánk idegenbeszakadt testvéreinkkel kapcsolatot teremteni. **Midi**: Budapest: A jelentést megkaptuk, ismertetjük. — **B. E. Kassa**: A figyelemztetést köszönjük, azonban az inkriminált megjegyzés szükségességét fenntartjuk. Az **Új Élet** független orgánum és épp ezért kötelességünknek tartjuk az anomáliákra, ha szükségesek, a legerélyesebben is rámutatni. Helytelen és régen csődöt mondott taktika, hogy a saját embereinket nem kritizáljuk. A sajtószabadság nem csak liberális frázis, hanem a mi álláspontunk is. Kritika nélkül nincs előbbrejutás. — **Rákociánum**, Győr: A lap küldése tévedésből szünetelt. Szives elnézésüket kérjük. — **Magyar Ferenc**, Galsa: A lapot megindítottuk. Üdv. — **Többeknek**. Januári számunk teljesen elfogyott. — Uj előfizetőink, akik első számot nem kaptak, Málnási Ödön: „**Apszichologia és a pedagógia új utjai**” c. terjedelmesebb tanulmányt kapják majd meg. Júniusban lesz kész. — **Párisi kat. Tudósító** kiadóhivatala. Kérjük márciusi számukat még egyszer megküldeni. Előre köszönjük. Levelet várunk.

Sajtóalapra érkezett: Püspöki Apostoli kormányzóság Trnava 500, Dr. Szüllő Géza 50, és Horváth Dező Bina 10 Kt.

Szovjet propaganda film Pozsonyban c. múlt számunkban megjelent cikkünkkel kapcsolatban le kell szögeznünk az alábbiakat: Tisztán a jobbitás szándékával irtuk meg, hogy furcsának találjuk, miszerint az összes szovjetpropaganda és erotikumra épített film Kassán a Kat. Legényegylet helyiségében lévő moziban kerül előadásra. Nem volt szándékunk ezzel a Legényegylet elnökét személyében támadni, mintahogy lapunk mindenegyes híradásában és cikkében a személyi szempontokon felülemelkedünk. Talán helyesebb lett volna részünkről, ha előzőleg bizalmasabb formában kérjük ezen anomália orvoslását. Ez azonban tisztán formai kérdés s ha eljárásunkkal az elnök-főpap személyileg támadva érzi magát, ezúton is sajnálatunkat fejezzük ki. Szándékunk csupán az: ne legyen a katolikus Legényegylet nagyterme a kat. ellenes propaganda színtere, ami nagyon károsan immunizálhatja azt a különben nagystílusú munkát, ami a kassai Kat. Legényegyletben egyébként folyik. (Szerk.).

Olvasóink figyelmébe!

Lapunk múlt hónapi számához levelezőlapot mellé-
keltünk azon kérelemmel, hogy előfizetőink közöljék azon
azok nevét, akik lapunkra előfizetnének, vagy akiknek
mutatványszámot küldhetünk. — Ezt a kérésünket újból
megismételjük azzal, hogy a márciusi számhoz mellékelt
levélapot minél előbb használják fel.

Kiadóhivatal.

Kölcsönök Kongruát élvező lelkészek, def. áll. városi, kö-
zségi tanárok, tanítók és nyugdíjasoknak kényel-
mes havi törlesztésre, minden ingatlan biztosíték nélkül, kezesekkel és
anélkül, vagy életbiztosítással kapcsolatban, olcsó kamat mellett gyorsan
és előzékenyen folyósíthatnak.

Kölcsönök államépítészeti sorsjegyekre és egyéb érték-
papirokra, életbiztosítási kötvényekre a legnagyobb
kurzus szerint. Azok vétele, eladása részletfizetésre is!

BUDAY VINCE Nové Zámky

Hitel és bizt. irodája. — Postafiók 24.

Írásbéli érdeklődésekre részletes információ és általános nyomtatott kölcsönfeltételek
Kč. 3 válaszbélyeg ellenében.

A Sajó-Vidék nyomdavállalat és üzletének Rožňava-Rozsnyó, Fő tér 4. közleményei:

Raktáron van:

Az összes egyházmegyei nyomtatványok,

Első szentáldozási és bérmentési emlékképek,
Szentképek, olvasók, imakönyvek, kegytárgyak
és templomgyertyák,

Szépirodalmi könyvek és tankönyvek!

Itt szerzhető be:

Mécs László: Legyen világosság 21.— Kč.

Dr. Spesz Sándor: Az okkultizmus és
a csoda 20.— Kč.

Kovács Gyula: Szabad egy szóra? 10.— Kč.

Kovács Gyula: Még sem lesz belőlem
tekintetes asszony 5.— Kč.

Kovács Gyula: „Rudika házasodik” 3.— Kč.

Kovács Gyula: „Énekek és búcsúztatók” 5.— Kč.

Kovács Gyula: „Tudnivalók a házasság
szentségéről” —50 Kč.

Dr. Borka Géza: Gerde Tamás lánya . 5.— Kč.

Tisztelendő M. Rafols nővér jövendőlései . 1.— Kč.

Rády Elemér: A kisebbségi kérdés . 1.— Kč.

Szent Imre emlékfűzet . 2.— Kč.

Dr. Pfeifer: Szent Imre tankönyve . 4.— Kč.

Szociális apostolok. Proletárok között . —20 Kč.

Börtöntől a sírig . —20 Kč.

Az „Új Élet” és a „Világosság” régebbi számai.

Már megjelent Schoupe-Jankovics: „A pokol” II.

kiadása. Ára 8 Kč. — A közel jövőben jelenik meg

Mondy Miklós: „Egy szükséges” elbeszélés kötete.

Ára 10 Kč. — Májusban kerülnek sajtó alá a pályá-

díjnyertes népiratok.

Az Új Életben imertetett, vagy hir-

detett könyveket is beszerezzük!

Szülők, tanárok, cserkészvezetők, fiatalok!

Dr. P. Olasz Péter S. J. könyvei:

1. A serdülő fiú a magyar regényben.

38 nagyobbbrészt újabb magyar regény
értékeit tárja föl rámutatva a serdülő fiú
művészi és lélektani alapokon nyugvó
ábrázolásaira. Ára 18*20 Kč.

2. Fiú, légy férfi! 3. kiadás (8 ezer).

A 13-16 éves fiú önévelése élénk, vál-
tozatos fejezetekben. Ára 6*50 Kč.

3. Az új férfi. (3 ezer). Az Erdélyben
két kiadást ért és 4500 példányban elfo-
gyott „A mai férfi életútja” c. munka
lényegében átdolgozott új kiadása. A 15-21
éves fiúk részére készített önévelési
tervek. Ára 6*50 Kč.

Megrendelhetők a „Szent József”
könyvkereskedésben Bratislava (Pozsony)
Lőrincskapu utca 3. sz.

„Új Élet” („Nova Vita”)
Annus II. Num: 15.

Folium periodicum a Soc. Stud. Cath. linguae Hung. Reipubl. Cechoslovaquiae editum.

Redactor: Elemér Rády Cassoviae (Košice) Cechoslovaquia, Mikes Kelemen u. 6.

Argumentum Num. 15. (Aprilis 1933):

Ex litteris circularibus Justiniani Card.

Serédi. — Adalbertus Bangha S. J.:

Vexilla paschalis — vexilla triumphii. —

Franciscus I. Szemlér: Revolutio

Russica in speculo revolutionis Gallicae.

— Dr. Alexander Pethő: Albertus

Apponyi. — Zsolt Alszeghy: Ladislaus

Mécs. — Elemér Csávossy S. J.: Solutio.

— Mansuetus Lukács O. F. M.: Momentum

quaestionis operariorum. —

Ladislaus Mécs: Descensio coacta.

(poema). — Adalbertus Tüske: Ecclesia

et exercitium corporale (sport). — Casimirus

Baráth: De initiis culturae novae.

— Josephus Kossányi: Clamor nocturnus

(poema). — Dr. Ladislaus Possonyi: Prosaici

Hungari. — Josephus Reményi: Sonettae. —

Stephanus Komló: Reforma scholaris

Marxistarum Viennensium. Dr. Theodorus

Gretrup S. V. D.: Principia philosophiae moralis

in favorem instructionis religiosae puerorum

in eorum lingua materna. — Vox Romana.

— Questiones juventutis in oecanomia

— culturales — sociales — artis —

cinematographicae. — „Világosság” (Lux):

Negotia paedagogia et scholaria. — Ex scriptis

† Otocari Prohászka — Dr. Vid Mihelics

— Petri Lippert S. J. — Imagines.

Könyv a legszebb ajándék!

Ujdonságok - ifjusági iratok - imakönyvek

nagy választékban

JASCHKO ÉS TÁRSA

Tel. 3462. könyvkereskedésében, Košice-Kassa, Fő u. 63.

Kegyrtárgyak, imakönyvek, szobrok, templomfelszerelési tárgyak, fali szentképek, elmélkedő könyvek

Ribár A kegyrtárgy és kat. könyvek üzletében Košice-Kassa. Mészáros u. 12.

Vanger Mihály fűszer, csemege, gyarmatáru, liszt és festék kereskedése a legjobb bevásárlási forrás. LEVICE LÉVA.

Figyelem

az Új Élet I. évfolyamához bekötési táblákat szállít

BULICZKA EDE könyvkötő

KOŠICE-KASSA, Sándor u. 14. sz. Tel. 2036.

Együtt az Egyházzal hetenkint megjelenő miseszöveg magyarázatokkal. Egy szám ára 1 Kč. egy évi előfizetés 52 Kč. Megrendelhető Budapest IX. Lónyai u. 36., II. udv. földsz. 6.

Ujságbélyeg használata a kassa posta és távirada igazgatóság által 85.038—IV.—1931. szám alatt engedélyezve.